

MASTER

Dress to impress

een architectonische en functionele mutatie in de Amsterdamse Grachtengordel

Hazeleger, B.

Award date:
2012

[Link to publication](#)

Disclaimer

This document contains a student thesis (bachelor's or master's), as authored by a student at Eindhoven University of Technology. Student theses are made available in the TU/e repository upon obtaining the required degree. The grade received is not published on the document as presented in the repository. The required complexity or quality of research of student theses may vary by program, and the required minimum study period may vary in duration.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain

DRESS TO IMPRESS

Een architectonische
en functionele mutatie in de Amsterdamsse Grachtengordel

B. Colenbrander

augustus 2011

Dress to Impress

Een architectonische en functionele mutatie in de Amsterdamse Grachtengordel

Boukje Hazeleger

Afstudeerproject master Architecture, Building and Planning
TU/e

Atelier NAAST, 2010/2011

Afstudeercommissie: prof. dr. Bernard Colenbrander

Arch. AvB. Sjef van Hoof

Algemene inleiding

In het najaar van 2010 zette een groep van verse afstudeerders van de Eindhovense architectuur-mastertrack, verenigd in het Naast Atelier, zich aan het verzamelen van een reeks gebouwen uit de ruimtelijke werkelijkheid van het Nederlandse landschap en de Nederlandse stad. De gebouwen zouden moeten voldoen aan de eenvoudige maatstaf dat ze naast een ander gebouw stonden en, meer in het bijzonder, dat ze met dat andere gebouw op enigerlei wijze een verstandhouding onderhielden. Na een korte maar hevige periode van kijken, selecteren en analytisch natekenen, werd het verkregen materiaal samengebracht in een dikke encyclopedische bundel, waarvan het eerste deel van dit schrijven een selectie is.

Waarom werd besloten om een onderzoek te starten naar de architectuur van 'naast'? Dat werd gedaan vanuit een sterk besef dat het ontwerpen van architectuur veel meer is dan een zaak van vrije vormvinding. Creativiteit is iets moois, maar komt pas volledig tot bloei wanneer de directieven ervan begrepen worden. Vandaar dat architectonisch onderzoek niet gedijt bij de synthetische vrijheid van het laboratorium, maar zich moet betrekken op regels en uitzonderingen in de concrete ruimtelijke werkelijkheid buiten. Architectuur ontstaat per definitie ten opzichte van iets anders. Om preciezer te zijn: architectuur ontstaat in een uitzetting met een ruimtelijke context of een ideële traditie. De veronderstelling dat een gebouw iets naast zichzelf nodig heeft - hetzij concreet, hetzij denkbeeldig - om voorstelbaar te worden, legt een buitengewoon interessant onderzoeksdomein open. Wil men zich op dat domein kunnen bewegen, dan is allereerst een volwassen omgang met de geschiedenis vereist. Iets dergelijks hoeft in de tegenwoordige architectuur niets abnormaals te zijn. Al enkele decennia geleden immers, werden in de architectuur de maatstaven van het modernisme langzaam maar zeker omgebogen tot de maatstaven van het postmodernisme. Sindsdien staan ontwerpers bij voorkeur niet meer automatisch met hun rug naar het verleden, maar zien ze zichzelf eerder als bemiddelaars in een historische continuïteit. Dat werkte ook door in een toenadering van de betrokken academische velden. De discipline van de architectuurgeschiedenis kwam dichterbij dan voorheen bij de ontwerpdiscipline te staan. Ze hadden elkaar nodig, deze twee vakgebieden, of meer adequaat: het ontwerpen ging zwaarder leunen op de geschiedenis. Branchevervaging - ontwerpers die zich als historici gingen gedragen en andersom - was daarbij niet uitgesloten. Een beroep doen op de geschiedenis is in de architectuur tot de conventies gaan behoren. Maar wat betekent dat beroep precies? Is die geschiedenis werkelijk een constituerende factor in de creatieve voortgang van de cultuur geworden? En is dat sinds de opkomst van het postmodernisme inderdaad toegenomen in vergelijking met de praktijk van voorheen? Kan het zijn dat de functie van het verleden alleen in schijn van belang is, maar bij nader inzien geen ander doel dient dan een obligate rechtvaardiging van het eigen handelen? Is het voor het begrijpen van een ruimtelijke context werkelijk onvermijdelijk om de geschiedenis in te duiken? Wat houdt het precies in om op de schouders van voorgaande generaties te staan? Betekent dat per se dat er vooruitgang is? Of zijn achteruitgang en verlies net zo goed inbegrepen bij het historisch verloop? Grondige vragen als

deze horen bij het onderzoek dat uitgevoerd wordt in het Naast Atelier. Door nevensgeschikte gebouwen te onderzoeken moeten verschillende historische momenten ten opzichte van elkaar gewogen worden. Dat lijkt allemaal heel vanzelfsprekend, maar is toch niet zonder intellectuele risico's. Om de ideologische complicaties ervan te begrijpen, is het goed om de gedachten terug te laten gaan naar een uit 1965 stammend essay van de slavist Karel van het Reve, waarin hij de door marxisten aangehangen opvatting onderuit haalt dat we, om een zaak te begrijpen, het verleden en het ontstaan van een zaak moeten bestuderen. (Karel van het Reve, 2008) Volgens Van het Reve betreft de neiging om zich in de geschiedenis te verdiepen een gewoonte uit de romantiek die zo ingeburgerd is geraakt dat we haar nauwelijks meer opmerken, laat staan kritisch bekijken. In feite echter is het niet altijd zinvol om de geschiedenis er bij te halen. 'Men gunt zich nauwelijks de tijd een zaak zelve te bekijken, maar werpt zich terstond op het verleden van die zaak in de onjuiste veronderstelling dat het antwoord op de vraag wat iets is gegeven is met het antwoord op de vraag waar iets vandaan komt.' Aldus Van het Reve, in een van zijn vele pogingen de stutten weg te trekken onder marxistische geboden en verboden. Wanneer Van het Reve gelijk heeft, is het historicistische perspectief niets anders dan een alibi voor de rechtvaardiging van later handelen. Het alibi dient om het licht op de eigenlijke zaak te onttrekken. Maar we zouden er beter aan doen om de aandacht uit te laten gaan naar de zaak zelf. Toegepast op de architectuur betekent de Reviaanse blik op de kwestie dat het niet voldoende is om voor een bepaald ontwerp van een gebouw of morfologisch ensemble een historische voorloper te kunnen aanwijzen. Wat we daarentegen wel nodig hebben is een verklaring omtrent het artefact zelf. We noteren het punt dat door Van het Reve gemaakt wordt. Zo lang we niet weten hoe we het artefact op zijn strikt eigen merites moeten kwalificeren, heeft het weinig zin om verbanden te leggen met artefacten op andere plaatsen en uit andere tijden. Als architectonisch onderzoekers verplicht dit ons tot toegewijde concentratie op het object op zichzelf, voordat we ons bekommeren om de bredere kringen in ruimte en tijd. Toch is niet te ontkennen dat de architectuur verslingerd is geraakt aan historische connotaties en verkenningen, om zo een object van een verklarende omgeving te voorzien. Tegenwoordig wordt geen plan gepresenteerd zonder beroep op inspiratiebronnen en referenties, op die manier inderdaad antwoord gevend op de vraag 'waar iets vandaan komt'. Het is de architectuurtheorie die de rugdekking geeft voor deze praktijk, wellicht het meest uitgesproken in de geschriften van Giorgio Grassi. Voor Grassi valt architectonische kennis exact samen met historische kennis. 'Omdat alles al is gezegd, kan het ontwerp in verhouding tot de geschiedenis niets anders dan tautologie zijn', beweert hij, 'Architectuur maken betekent dus steeds verder doordringen in dit verband, het betekent steeds grondiger kennen'. (Giorgio Grassi, 1997) Aldus is bij Grassi het perspectief ten opzichte van de modernisten volledig gedraaid. Zij stonden met hun rug naar de geschiedenis, hij daarentegen staat met zijn rug naar de toekomst. Is er een gelijk vast te stellen, wanneer gekozen moet worden tussen het moderne en het

postmoderne standpunt? Het is verleidelijk om in dit geval de kool en de geit te sparen en te vermoeden dat de waarheid in het midden ligt. Er is geen exclusief perspectief, voor- dan wel achteruit gericht, denkbaar wanneer we goed tot ons laten doordringen dat we ons ook met het culturele domein van de architectuur midden in het darwinistische universum bevinden. Bij Darwin zijn er geen onveranderlijke essenties, maar alleen veranderlijke soorten. Evolutie houdt hoe dan ook beweging in. Ze geeft het artefact, net als een levend wezen, een motief uit het verleden mee dat zich tot de huidige dag heeft weten te handhaven en dat bij voldoende aangepast gedrag ook toekomstkansen heeft. Wie Darwin serieus neemt, heeft geen andere keus dan Grassi's eenzijdig achterwaartse perspectief te verwerpen als zijnde te beperkt. Evenzeer is Karel van het Reves exclusieve belangstelling voor het ding zelf, los van historische reminiscenties, in zoverre onvolledig dat ook daarmee de door Darwin geëponeerde veranderlijkheid van de materiële wereld onderbelicht blijft. We hebben, met andere woorden, niet genoeg aan de uiterst precieze duiding van de dingen op zichzelf – in architectuur uitgedrukt: de gebouwen zoals ze zijn en zich voordoen – we moeten het gedrag van de dingen in de tijd zien te doorgronden. We moeten nauwkeurig bezien hoe en waar ze veranderen en hoe de gebouwen zich in relatie tot elkaar aanpassen aan evoluerende omstandigheden. Precies dit analyseren van gedrag onder veranderlijke condities is het idee achter het onderzoek dat wordt uitgevoerd in het Naast Atelier. Aanname daarbij is dat de evolutie van architectuur zich niet alleen voordoet bij gecanoniseerde topstukken, maar wellicht nog veel meer in de banale bouwkunde: daar waar de geschiedenis of de ruimtelijke context half bewust, half onbewust geëxploiteerd wordt, afhankelijk van de toevallige omstandigheden van het moment. Vandaar dat in deze encyclopedie gebouwen voorkomen die eerder vanwege hun evolutionaire positie gekozen zijn dan vanwege hun esthetische kwaliteit. We vegen de esthetiek hier niet onder het tapijt, zeker niet, maar we maken haar tot een afgeleide van het gedrag van de architectuur – en wel de best denkbare afgeleide, onder de best denkbare omstandigheden.

Bernard Colenbrander

Atelier **Naast**
De grammatica van de analogie

Inleiding

De encyclopedie bevat een gethematiseerde verzameling van architectuurvoorbeelden die naast elkaar bestaan. Daarbij is de architectuurgrammatica van deze koppels geanalyseerd, dat wil zeggen de te onderscheiden concrete elementen van een gebouw en hun onderlinge relatie. Telkens legt het paar onderlinge formele verbanden die als grondslag kunnen dienen voor het categoriseren naar de aard van zijn analogie. Zo ontstaat een verzameling van analoge paren waarbij de vorm en betekenis doorgrond is en bovendien de onderlinge relatie blootgelegd is. Centraal staat de vraag hoe een gebouw geïnterpreteerd is door zijn analogon.

Twee gebouwen worden als een paar beschouwd als deze in eenzelfde reeks staan en onderdeel zijn van een ontwikkeling. Anders gezegd, beide gebouwen, een A en een B, hebben voor dezelfde opgave gestaan of een gelijksoortige uitdaging gehad. Deze ontwikkeling van B uit A kan ook een interpretatie van A genoemd worden. Hierbij hoeft het architectuurkoppel dus niet fysiek naast elkaar te staan, maar kan eveneens contextueel naast elkaar staan. Een duidelijk voorbeeld van een niet-fysiek naast is *L'arc de Triomphe* en *La Grande Arche* te Parijs.

Het uitgangspunt voor deze zoektocht naar analogieën, is de veronderstelling dat ook het architectuurlandschap een rijke soortendom kent, die zich net zo willekeurig verbreidt, verbreedt of verspreidt zoals in de evolutietheorie van Darwin gesteld wordt (B. Colenbrander, 1999). Hieruit volgt dat stedelijke evolutie en natuurlijke evolutie in overeenkomstige termen kan worden beschreven, en daarmee ook de relatie tussen twee gebouwen 'naast' elkaar. Zo kunnen we bijvoorbeeld spreken van mutatie of degeneratie van de soort. Categorisering van de verzameling geschiedt aan de hand van dit soort termen en wordt verderop gedefinieerd.

Als geografische inkadering is Nederland gekozen. De encyclopedie toont een specifieke doorsnede uit Nederland: de historische binnenstad, de uitbreiding na de woningwet in 1901, de wederopbouwwijk, de postmodernistische stad en het buitengebied. Dit komt voort uit de hypothese dat analogieën ook temporeel, chronologisch te vergelijken zijn door de wijze waarop ze geïnterpreteerd zijn en worden. Deze wijze van interpretatie bepaalt vervolgens de categorisering van deze encyclopedie.

Categorieën

De begrippen 'kern' en 'randverschijnselen' spelen een belangrijke rol bij de te definiëren categorieën. Alvorens de categorieën te definiëren, zullen deze twee begrippen ingekaderd worden. Als de categorie waarin een analogie valt bepaald wordt, dan gebeurt dat dus in termen van evolutie. De analyse leidt tot kwalificering van de ontwikkeling van het analogon. Hieruit volgt dat bepaald wordt hoe de fundamentele kern van A geïnterpreteerd is in gebouw B. Ook de nietfundamentele kenmerken van een gebouw blijken de aard van de analogie in belangrijke mate te typeren. Deze secundaire kenmerken noemen we randverschijnselen, ook al is er natuurlijk een grijs gebied tussen wat de kern van een gebouw behelst en wat zijn randverschijnselen zijn.

Kern

De 'kern' of het wezen van het gebouw wordt hier eerder relationeel gedefinieerd als de aard of de kwaliteit van het gebouw dan stilistisch als het oorspronkelijke of de essentie van een gebouw. De essentie of een basisidee waarop het gebouw zou rusten, lijkt niet tot een waardevol onderzoek te leiden, maar eerder tot een existentieel moeras waarin men alleen maar zou kunnen verdwalen. Daartegenover staat het bepalende karakter, de betekenis of de waarde van het gebouw waarover men wel veel kan zeggen. Wat voor uitwerking heeft het gebouw op zijn omgeving? Hoe doet het gebouw zich voor en wat is zijn relevantie? Als de kern wordt behandeld, gaat het over het karakter van het gebouw.

Randverschijnselen

Als zijn randverschijnselen worden behandeld, gaat het over verschijnselen die minder aan de kern gekoppeld zijn. Sommige randverschijnselen kunnen weggelaten worden zonder dat het gebouw aan betekenis inboet – sterker, deze eigenschap op zichzelf leidt bij weglaten waarschijnlijk zelfs tot een sterker gebouw. Andere randverschijnselen vormen weliswaar geen onderdeel van de fundamentele kern, maar hebben wel een versterkende status. Weglaten zou tot een gebouw met een minder sterk karakter leiden. De kern en randverschijnselen zijn abstracte begrippen die het karakter van een gebouw duiden. Toch wordt dit concreet in zijn vorm. De elementen die geanalyseerd worden zijn de concrete vormen. Vanuit deze analyse wordt onderzocht wat de bepalende kwaliteit van de vorm en dus zijn kern is. Deze kwaliteit is wat het karakter van een gebouw bepaalt. Er worden een zestal categorieën binnen de encyclopedie onderscheiden. Deze categorieën zijn degeneratie, erosie, diversificatie, modificatie, mutatie en dissonantie.

Degeneratie

De kern verdwijnt, maar de randverschijnselen blijven bestaan. *De kern zal niet zoals bij dissonantie vervangen worden of transformeren zoals bij mutatie. Door het ontbreken van een betekenisvolle aard krijgt de verschijning een onbepaald karakter.*

Erosie

De kern blijft bestaan, maar de randverschijnselen verdwijnen in meer

of mindere mate. *De architectuur zou hierdoor sterker leesbaar kunnen worden. In tegenstelling tot degeneratie blijft een kern bestaan en wordt de betekenis van het gebouw niet verzwakt.*

Diversificatie

De kern en zijn randverschijnselen blijven bestaan, maar door het aanbrengen van verscheidenheid binnen elementen ontstaat een nieuw gebouw. *De reeks vormt een eenheid binnen zijn verscheidenheid. Bij modificatie is deze eenheid verbroken en de inter pretatie getransformeerd, terwijl bij diversificatie een verbreding van de soort ontstaat waaronder ook imitatie valt. Door dezelfde inter pretatie concipieert zich een gebouw met een gelijksoortig karakter en vorm.*

Modificatie

De kern en zijn randverschijnselen blijven bestaan, maar er is een aanpassing van één of meerdere elementen die het principe van de kern en de randverschijnselen onaangetaast laat, maar de interpretatie en uitvoering van het wezen wijzigen. *Net zoals diversificatie blijft de kern van het karakter gelijk, maar bij modificatie betreft het wel een gewijzigde inter pretatie van deze kern wat leidt tot minder gelijksoortige vormen. Het gaat echter niet zover dat deze kern transformeert zoals bij mutatie.*

Mutatie

Mutatie is de herinterpretatie van de kern; de kern wordt opnieuw samengesteld waarbij het oorspronkelijke karakter in meer of minder grote mate transformeert. *De herinterpretatie van de kern bevat niet alleen aspecten van de oorspronkelijke kern, maar tevens van een toegevoegde nieuwe kern waarin het dus verschilt van modificatie. Deze vereniging zorgt voor een differentiatie van de oorspronkelijke kern. Daardoor leidt deze betekenisontwikkeling in afwijkende richting tot mutatie. Het karakter van de oude kern blijft herkenbaar in de getransformeerde kern, zodat er geen sprake van dissonantie is.*

Dissonantie

Zowel de kern als de randverschijnselen van de naasten vertonen geen overeenkomsten. *Het analoge gebouw is een opvallende contrast ten opzichte van het gebouw ernaast. Het is geen mutatie doordat het geen herinter pretatie is van het andere, wel doet ook hier een nieuwe, andere kwaliteit zijn intrede. Het verschilt van degeneratie omdat naast de kern ook de randverschijnselen niet behouden blijven. Het heeft bovendien een geheel op zichzelf staand karakter. Het naast elkaar bestaan van deze onverenigbare gegevens zorgt voor een dissonantie.*

Als er naar bovenstaande begrippen gekeken wordt is er grofweg een tweedeling te zien in hoe deze definities van naast zich ten opzichte van elkaar verhouden. Er kan een afname of toename van kenmerken geconstateerd worden. Degeneratie en erosie zijn de begrippen die vallen onder afname van de kenmerken. Onder toename vallen diversificatie, modificatie, mutatie en als overtreffende trap dissonantie, waarbij iets geheel nieuws ontstaat.

Amsterdam **Brouwersgracht 48**

Bouwjaar:

1774

Architect:

onbekend

Adres:

Brouwersgracht 48

Amsterdam **Brouwersgracht 50**

Bouwjaar:

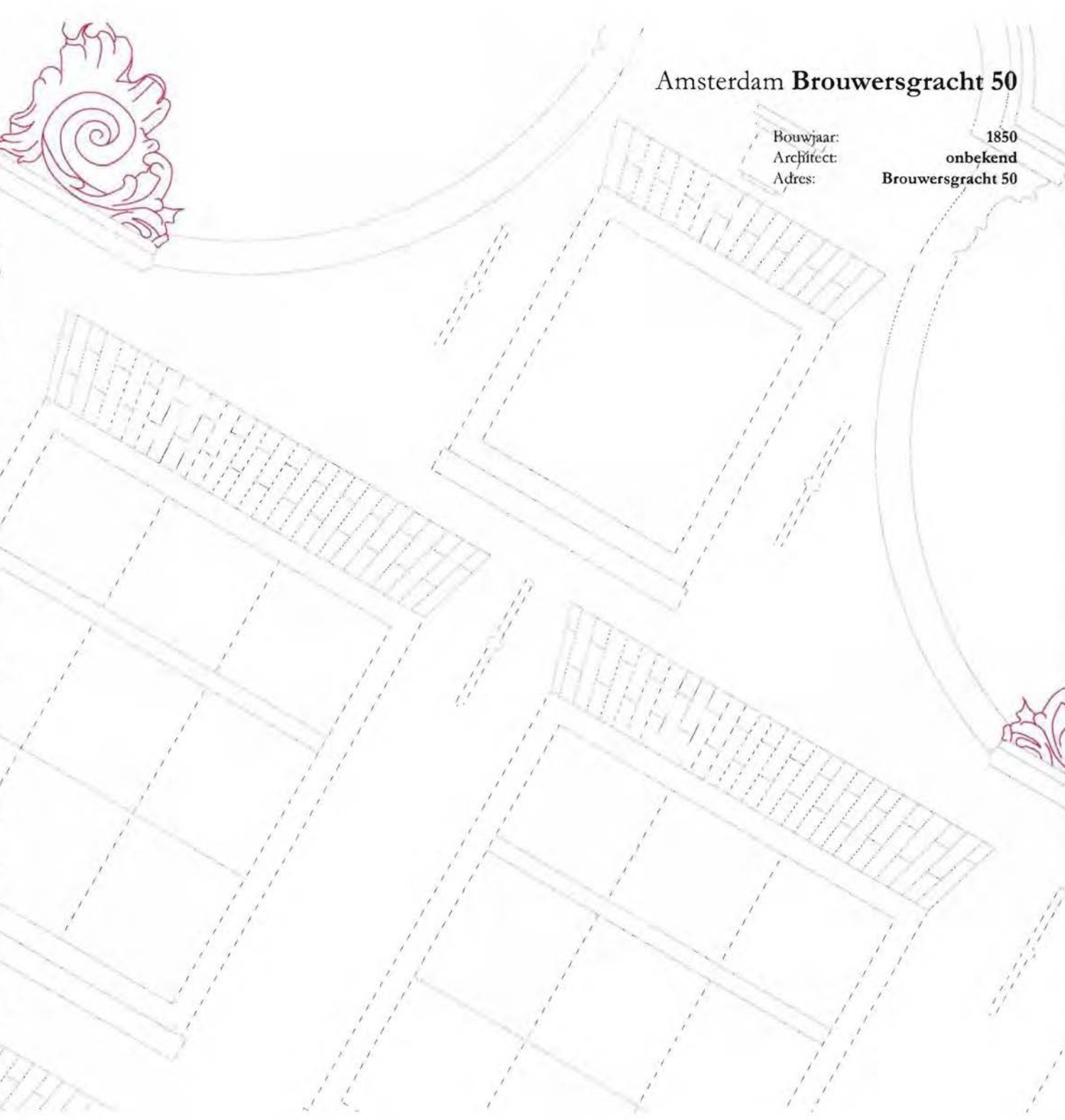
1850

Architect:

onbekend

Adres:

Brouwersgracht 50

Amsterdam Brouwersgracht 48

Links: de voorgevels van Brouwersgracht 52 t/m 46, van links naar rechts.

Rechts: het aanzicht van Brouwersgracht 48. Een karakteristiek grachtenpand met een rijk geornamenteerde halsgevel.

Het huis aan de Brouwersgracht 48 ligt aan de noordzijde van de Brouwersgracht, tegenover de Herengracht. Het huis is in bezit van de Vereniging Hendrick de Keyser.

Het eerste gedeelte van de Brouwersgracht ontstond in 1585 bij de aanleg van de nieuwe versterking van de stad. Deze buurt was voor die tijd reeds bewoond door vissers en scheepslieden. Na de uitbreiding van de stad werd de grond onteigend en opnieuw ingedeeld in erven van twintig voet breed. Deze erven werden grotendeels bebouwd door de eigenaren van vóór 1585, die schadeloos waren gesteld en die in 1588, nadat de grondwerken waren voltooid, opnieuw erven aan konden kopen (Meischke e.a., 1995). Op de Brouwersgracht werden zes eenvoudige pandjes gebouwd met een geringe hoogte. De Brouwersgracht fungeerde als verbindingssloot om de nieuwe veste van water te voorzien.

Brouwersgracht 48 werd vermoedelijk geheel herbouwd tussen 1700 en 1715. De oudste beschikbare gegevens dateren uit 1631. In dit jaar werd het huis in zijn geheel verkocht aan een haringman uit Zierikzee. Het huis bleef gelange tijd in de familie door overerving en verkoop binnen de familie. Tussen 1700 en 1715 is de gevel vernieuwd. Deze werd opgesierd met klauwstukken in de vorm van zeewezens. In 1734 werd het huis geheel verhuurd. De delen die afzonderlijk verhuurd werden waren het benedenhuis, de kelder, de voorkamer van de verdieping en de achterkamer. Bij een veiling in 1892 was het huis verhuurd in drie delen: het bovenhuis, het 'huis' en de kelderwoning. In 1918 werd het huis verkocht aan de Vereniging Hendrick de Keyser die het pand verhuurde in vier delen. Namelijk een kelderwoning, een benedenhuis en twee bovenwoningen.

Het huis is ongeveer 4,5 breed bij negen meter lang en bestaat uit een kelder, een begane grond en twee verdiepingen. De gevel bevat twee voordeuren en een deur naar de kelderwoning. De linkervoordeur biedt toegang tot de bovenwoning en de rechtervoordeur geeft toegang tot het 'huis'. De tweede verdieping heeft in de gevel een hijsluik met smalle vensters aan weerszijden. De verdiepingen hebben een vensterindeling smal-breed-smal. Dit is een karakteristieke vensterindeling voor smalle grachtenpanden in die tijd.

Het voorhuis is 4,5 meter hoog. Aan de rechterzijde in het voorhuis bevindt zich een smalle zijkamer met een insteek. De achterkamer ligt iets lager dan het voorhuis waardoor er voldoende ruimte is voor een ruime opkamer. Een bijzonderheid in dit huis is de kleine aanbouw aan de achterzijde van de woning die fungeerde als keuken. Naast deze achterkeuken bevindt zich een kleine binnenplaats.

De panden aan de Brouwersgracht 48 en 50 staan in een reeks van zes panden die allen naasten van elkaar zijn. Deze twee panden lijken in eerste instantie erg veel op elkaar; men kan door een snelle blik te werpen de panden niet in tijd van elkaar scheiden.

Dit maakt het interessant om de relatie tussen deze twee panden te onderzoeken. De panden geven ook een authentiek beeld van het Amsterdamse grachtenpand.

Het Amsterdamse grachtenpand wordt nog altijd met een bepaalde systematiek gebouwd,

Het oudste huis op Brouwersgracht 50 werd in 1625 verkocht aan een belegger die in deze buurt verschillende huizen bezat. Het huis werd daarna nog verschillende malen verkocht, maar het bleef een huurhuis. De kelder werd apart verhuurd als woonkelder, de bovenkamers werden niet verhuurd. Vanaf ongeveer 1742 was er een tabakswinkel in het pand gevestigd. Deze winkel werd voortgezet tot 1787. Rond 1846 werd het pand verkocht als beleggingsobject aan een fijnsmid. Deze verbouwde het huis om een betere exploitatie mogelijk te maken. Na de verbouwing werd het 'huis' bewoond door een kantoorbediende met zijn vrouw, twee kinderen en een dienstbode. De eerste verdieping werd verhuurd aan twee zusters en de tweede verdieping werd bewoond door een schuitenvoerder met zijn vrouw en twee kinderen. Het huis bleef op deze wijze verhuurd en werd in 1918 aangekocht door de Vereniging Hendrick de Keyser als een winkelhuis met twee bovenwoningen (Meischke e.a., 1995).

Bij een restauratie bleek dat het huis constructief zeer slecht en onbewoonbaar was. Het huis werd gedeeltelijk gesloopt en opnieuw opgebouwd. Het huis is sindsdien verdeeld in een benedenwoning die de eerste etage erbij heeft en een bovenhuis.

Het huis is ruim vier meter breed en negen meter lang en heeft een doorlopende kelder met daar bovenop twee verdiepingen. De kern van het huis bestaat nog steeds uit het oorspronkelijke huis. Het huis werd omstreeks 1850 verhoogd met een verdieping. Het huis bestaat uit een benedenvertrek, het 'huis' en een bovenwoning. De benedenwoning is momenteel verbonden met het huis tot één woning. De verbinding tussen benedenwoning en 'huis' is niet bekend.

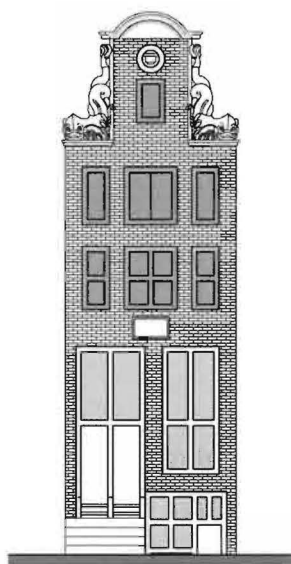
waardoor oud en nieuw, gerenoveerd en herbestemd, nog steeds in de reeks van de Amsterdamse binnenstad opgenomen wordt. De plattegronden van de panden geven ook een overeenkomstig beeld. Doordat het Amsterdamse grachtenpand in de loop der tijd

aangepast is naar wensen en behoeften, maar ook naar zijn naasten, is de factor tijd van wezenlijk belang. Zo kan het dus voorkomen dat een pand naar zijn buur is geëvolueerd en dat dit proces zich vervolgens weer heeft omgedraaid.

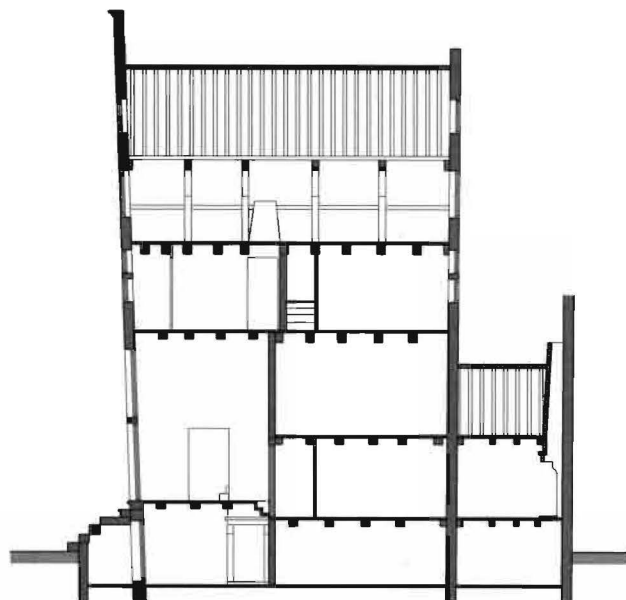
Links: voorgevel Brouwersgracht 50 (midden). Karakteristiek grachtenpand met zijn oorsprong in de zestiende eeuw.
Rechts: v.l.n.r. Brouwersgracht 52 t/m 38.

Amsterdam Brouwersgracht 48

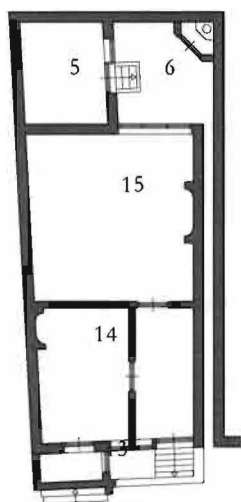
1. Entree / Voorhuis woning 1
2. Zijkamer woning 1
3. Achterkamer woning 1
4. Keuken woning 1
5. Opslagruimte woning 1
6. Binnenplaats woning 1
7. Insteek woning 1
8. Voorkamer woning 1
9. Entree woning 2
10. Voorkamer woning 2
11. Achterkamer woning 2
12. Zolder woning 2
13. Entree woning 3
14. Voorkamer woning 3
15. Achterkamer woning 3

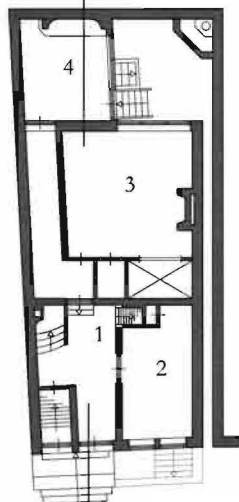
Voorgevel

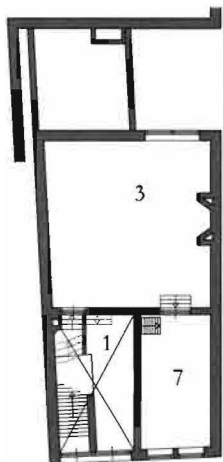
Doorsnede

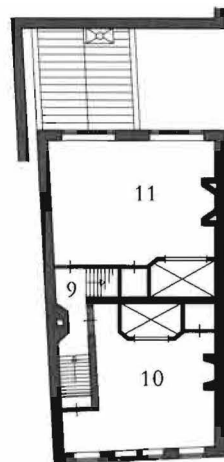
Plattegrond
souterrain

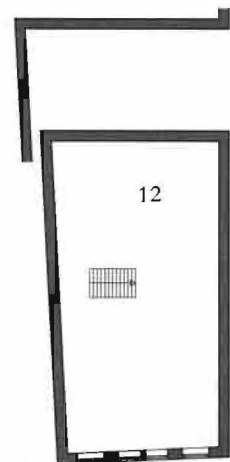
Plattegrond
begane grond

Plattegrond
eerste verdieping

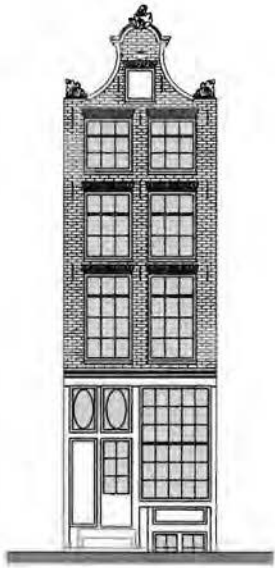
Plattegrond
tweede verdieping

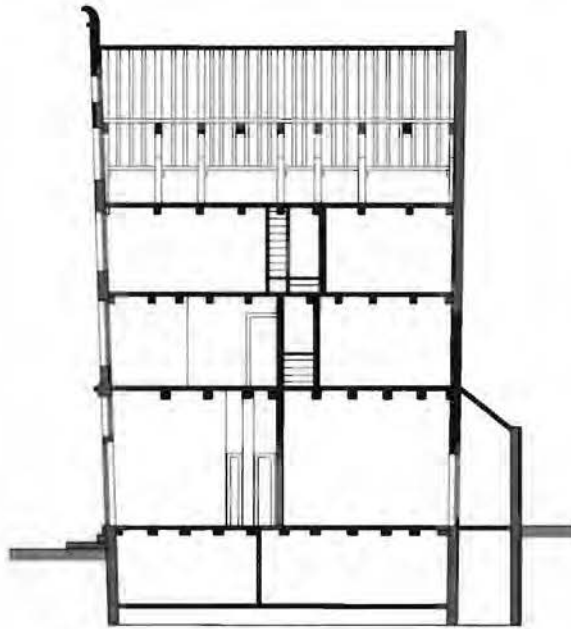
Zolder

1 : 200
5 m
20

Amsterdam Brouwersgracht 50

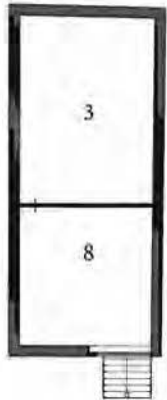

Voorgevel

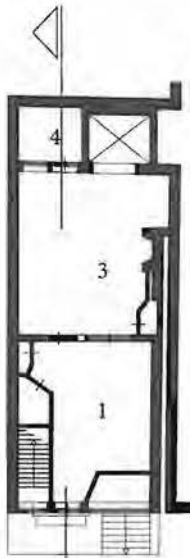

Doorsnede

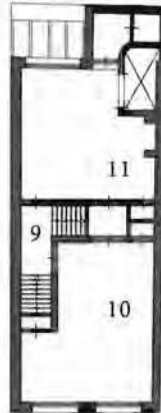
1. Entree / Voorhuis woning 1
2. Zijkamer woning 1
3. Achterkamer woning 1
4. Keuken woning 1
5. Opslagruimte woning 1
6. Binnenplaats woning 1
7. Instek woning 1
8. Voorkamer woning 1
9. Entree woning 2
10. Voorkamer woning 2
11. Achterkamer woning 2
12. Zolder woning 2
13. Entree woning 3
14. Voorkamer woning 3
15. Achterkamer woning 3

Plattegrond
souterrain

Plattegrond
begane grond

Plattegrond
eerste verdieping

Plattegrond
tweede verdieping

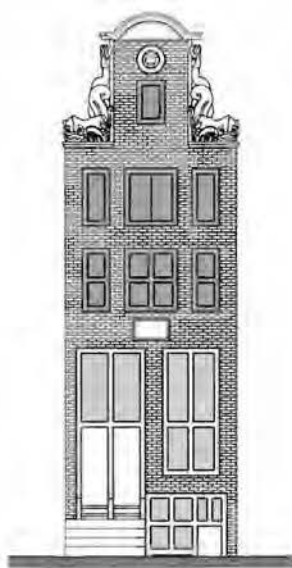
Zolder

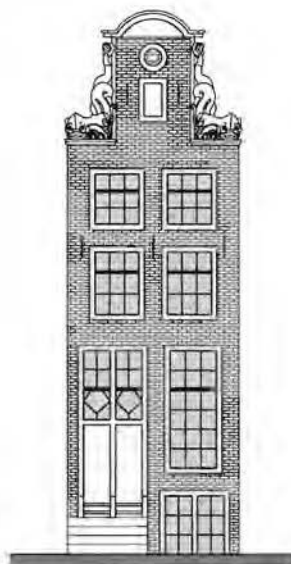
5 m

21

Amsterdam Brouwersgracht 48

Voorgevel 1774

Voorgevel 1957

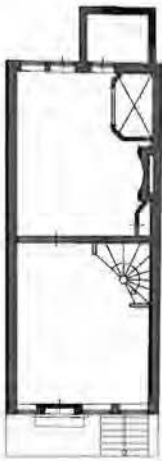

Brouwersgracht 48 heeft naast de steeds opnieuw verdeelde ruimten voor verhuur, niet veel verandering ondergaan in de tijd. Zelfs de ruimten bleven qua vorm en plaatsing gelijk. De bedsteden zijn in de loop der tijd wel weggehaald. De halsgevel is tussen 1700 en 1715 opgesierd met klauwstukken

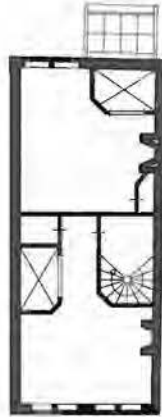
in de vorm van zeewezens. In de negentiende eeuw werd de vensterindeling gewijzigd, de karakteristieke driedeling van smal-breed-smal werd vervangen door een tweedeling met schuiframen. In 1931 werd de gevel opgeknapt waarbij de roedeverdeling van de vensters werd aangepast.

Brouwersgracht 48 heeft relatief weinig veranderingen doorgemaakt in de tijd. Het pand is nog vrijwel geheel in zijn oorspronkelijke staat. Brouwersgracht 50 heeft relatief veel veranderingen doorgemaakt. Het pand is uiterlijk steeds meer op Brouwersgracht 48 gaan lijken.

Brouwersgracht 50 is verhoogd met één verdieping waardoor beide panden dezelfde hoogte hebben gekregen. De trapgevel van Brouwersgracht 50 is vervangen door een klokgevel, deze paste beter bij de top van Brouwersgracht 48. De vervanging van de spiltrap in Brouwersgracht 50 en de

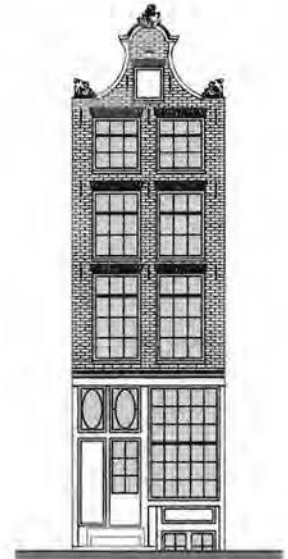
Plattegrond
begane grond 1655

Plattegrond
bovenhuis 1655

Voorgevel 1655

Voorgevel 1850

plaatsing van de steektrap, laat de plattegronden van de twee panden ook wat betreft sequentie meer op elkaar lijken. In 1931 werd de vensterindeling van Brouwersgracht 48 aangepast. De transformatie van Brouwersgracht 50 naar Brouwersgracht 48 werd hiermee omgedraaid.

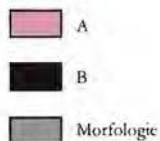
De vensterindeling van Brouwersgracht 48 werd aangepast naar die van zijn naaste. Ook de roedeverdeling van de vensters werd gelijk gemaakt.

Het huis bleef lange tijd in zijn zeventiende-eeuwse gedaante bestaan. Daarna werd de top vervangen door een klokgevel. Tekeningen uit het Grachtenboek uit omstreeks 1770, geven de gevel weer met de oorspronkelijke trapgevel (Spies e.a., 1991). Nadat het huis in de eerste helft

van de negentiende eeuw overgenomen was door een fijnsmid, werd het huis met een verdieping verhoogd zodat er een betere exploitatie mogelijk was. De geveltop werd hierbij uiteengenomen en herplaatst.

Context Morfologie

Amsterdam
Brouwersgracht 48

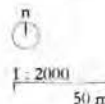
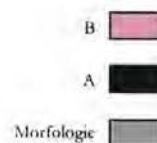
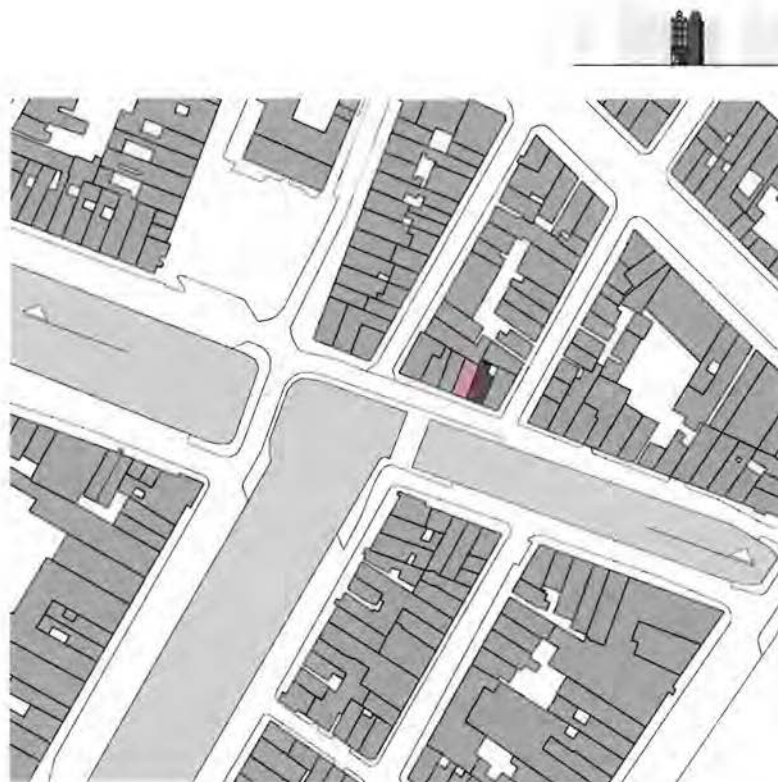

1 : 2000
50 m

Deze woning in de Amsterdamse grachtengordel ligt aan de Brouwersgracht 48. De woning kijkt uit op de kruising met de Herengracht. De kavel is langgerekt met een breedte van 4,5 meter en een lengte van ongeveer 11,5 meter. Het pand maakt onderdeel uit van een reeks

panden in een vrijwel gesloten bouwblok. De woning heeft aan de achterzijde een klein buitenvertrek en grenst met zijn achterkant aan de zijkant van de achterliggende woning. Brouwersgracht 48 wordt aan twee zijden ingesloten door de aanliggende woningen.

Aan de Brouwersgracht op nummer 48 en 50 liggen twee woningen in een reeks van vijf woningen. Deze woningen maken onderdeel uit van een nagenoeg gesloten bouwblok. De kavels van deze woningen zijn, zoals vele grachtenpanden in Amsterdam, smal en langgerekt. Beide kavels worden

ingesloten door de burens en aan de achterzijde door de zijkant van de achterliggende woning. De achterliggende woning van Brouwersgracht 50 sluit ook een klein gedeelte van Brouwersgracht 48 in.

De woning aan de Brouwersgracht 50 beslaat een klein perceel van vier bij 10,5 meter. De woning kijkt uit op de Brouwersgracht en op de kruising van de Brouwersgracht met de Herengracht. Het pand is onderdeel van een reeks panden in een vrijwel gesloten bouwblok. De woning wordt

ingesloten door beide burens. Aan de achterzijde grenst de Brouwersgracht 50 aan de zijkant van de achterliggende woning.

Context Sociale Hiërarchie

Amsterdam
Brouwersgracht 48

- Semi-openbaar
- Privé
- A & B
- Morfologie

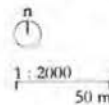
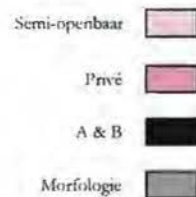

1 : 2000
50 m

De woning maakt deel uit van een reeks binnen een nagenoeg gesloten bouwblok. De straat aan de voorzijde van het huis is openbaar gebied. De woning heeft een kleine buitenruimte voor privégebruik. Centraal

in het bouwblok is een semi-openbaar gedeelte dat bereikbaar is via een kleine doorgang aan de Binnen Visserstraat aan de oostzijde van het bouwblok.

De sociale hiërarchie rondom de Brouwersgracht 48 en 50 is nagenoeg gelijk. Het verschil is te vinden in de kleine

buitenruimte voor privégebruik die Brouwersgracht 48 wel tot zijn beschikking heeft en Brouwersgracht 50 niet.

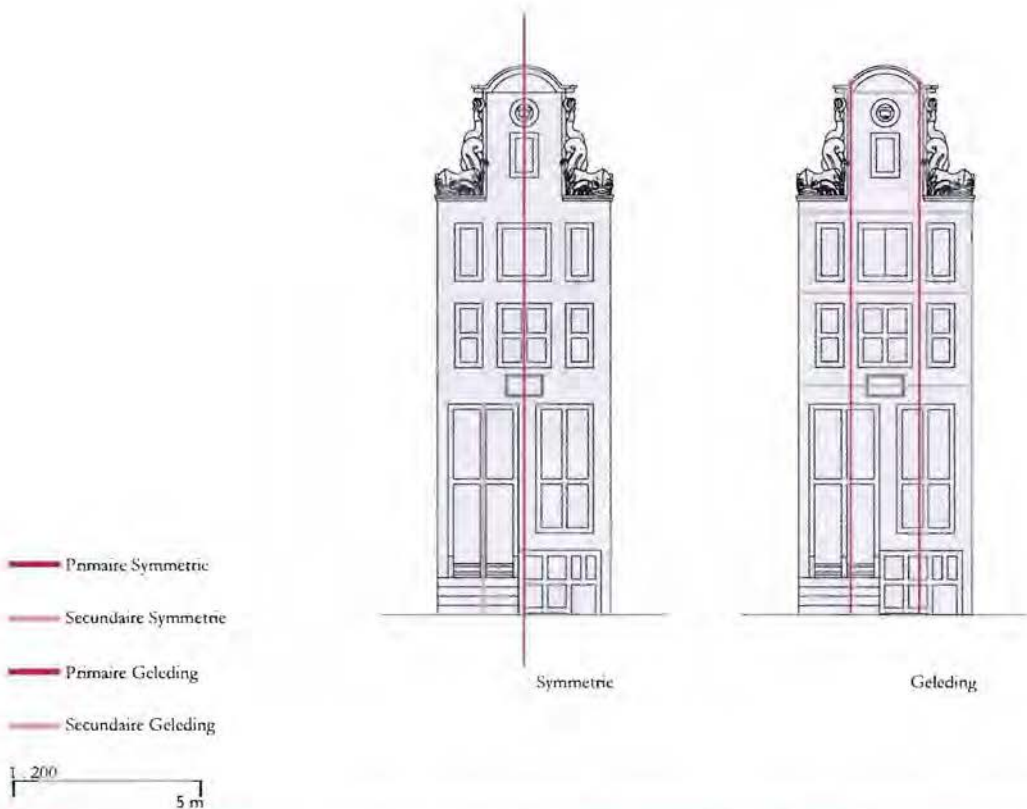
De straat aan de voorzijde van Brouwersgracht 50 is openbaar gebied. De woning zelf heeft geen privégebied buiten de woning.

Binnen het bouwblok bevindt zich een semi-openbaar gedeelte dat bereikbaar is via de Binnen Visserstraat aan de oostzijde van het bouwblok.

Exterieur Symmetrie & Geleding

Amsterdam

Brouwersgracht 48

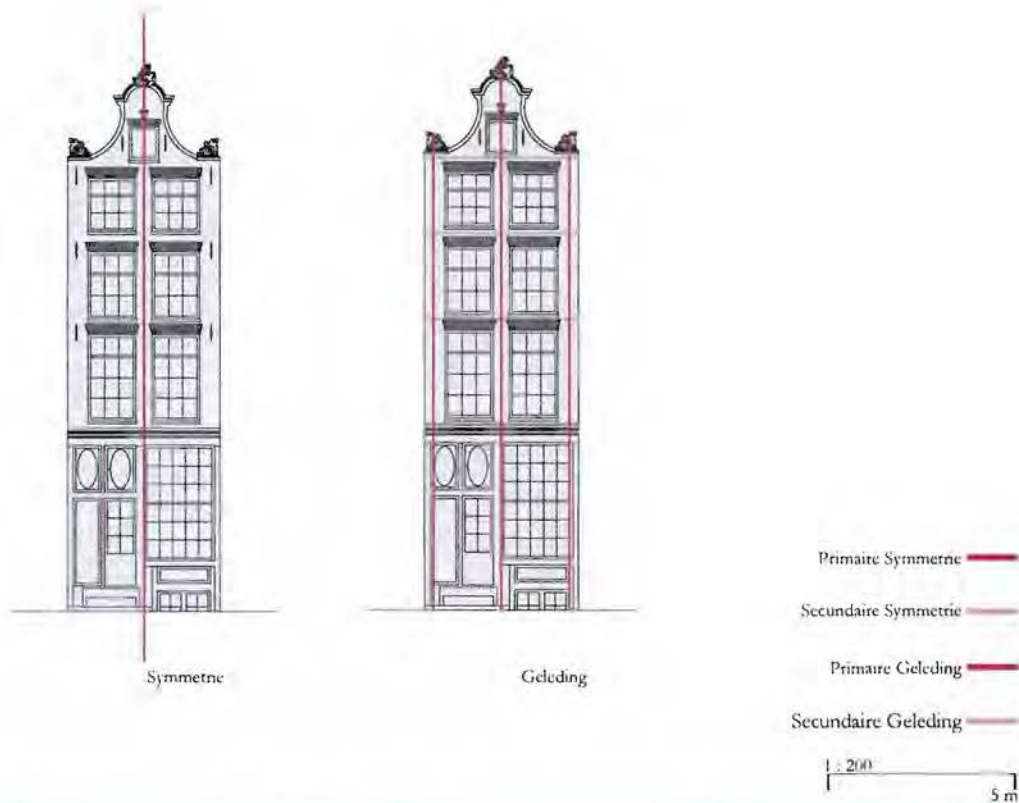

De gevel van de Brouwersgracht 48 heeft een symmetrische opbouw. De primaire symmetrie loopt vanaf straatniveau tot aan het hoogste punt van de top. Het patroon van de ramen in de gevel van het voorhuis is niet symmetrisch. In dit opzicht is de symmetrie verplaatst

tot in de deur. Dit is de secundaire symmetrie. De primaire geleding van de gevel is verticaal. Er is een duidelijk driedeling te onderscheiden. Deze driedeling ontstaat voornamelijk door de verticale geleding van de top en de tweede en derde verdieping. Er is ook een secundaire geleding

te ontdekken doordat het grachtenpand opgedeeld is in een voorhuis, de verdiepingen en de top. Dit is algemeen kenmerkend voor het Amsterdamse grachtenpand. Daarnaast wordt de secundaire horizontale geleding nog versterkt door de toepassing van een fronton.

De symmetrie van Brouwersgracht 48 en 50 is opgebouwd uit hetzelfde principe. Beide hebben ze een primaire symmetrie van straatniveau tot top die exact door het midden van de gevel loopt. Ook de secundaire symmetrie heeft dezelfde intentie en loopt bij beide panden tussen de

voordeuren door. De primaire geleding van beide gevels geeft een verticale oriëntatie weer. Het verschil tussen de twee naasten is dat 48 een driedeling in verticale geleding heeft en 50 een tweedeling. Later is 48 aangepast aan 50: de driedeling werd vervangen door een tweedeling. De roedeverdeling

werd tevens aangepast naar die van 50. De horizontale geleding is verdeeld in het hoge onderhuis met daarop de verdiepingen en afsluitend de top. De geleding wordt naar boven toe steeds horizontaler, doordat de ramen steeds minder rechthoekig worden.

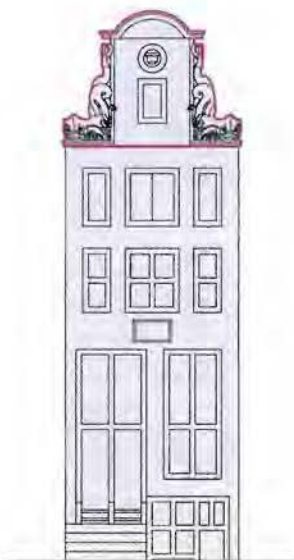
De gevel van Brouwersgracht 50 heeft een primaire symmetrie die loopt van straatniveau tot top. Het patroon van de ramen is vanaf het voorhuis geheel symmetrisch geprojecteerd. De gevel van het voorhuis heeft een secundaire symmetrie tussen de voordeuren. Deze loopt niet tot aan het

straatniveau doordat de trap is versprongen. De geleding is verticaal georiënteerd en door de plaatsing van de ramen en door de symmetrie in de top is er een duidelijke tweedeling. De gevel heeft ook een secundaire horizontale geleding door de verdeling van het pand in voorhuis, verdiepingen en top.

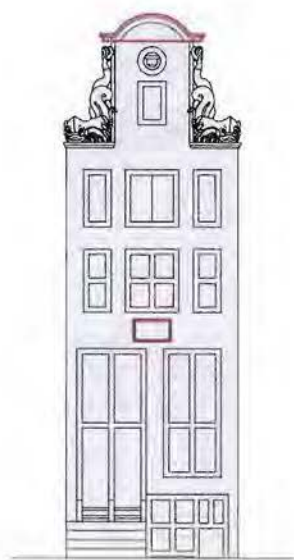
Exterieur Accenten

Amsterdam

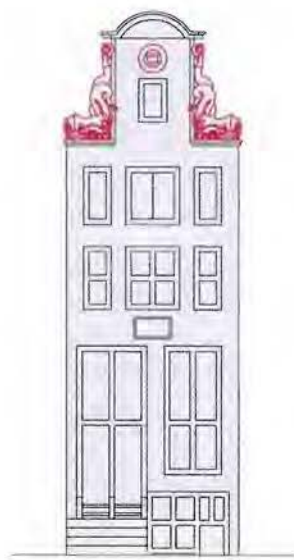
Brouwersgracht 48

Macro

Meso

Micro

— Accenten

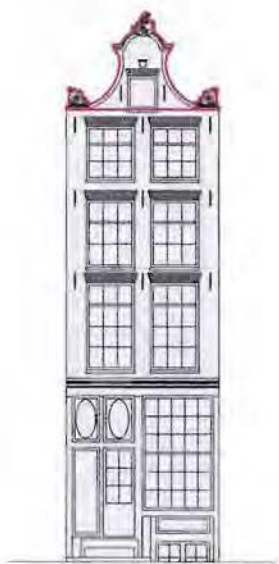
Detail micro

Brouwersgracht 48 heeft slechts één macro-accnt. Dit accent bestaat uit de gehele top van de gevel. Het typerende aan het Amsterdamse grachtenpand is de diversiteit tussen de toppen van de gevels. De top van Brouwersgracht 48 bestaat

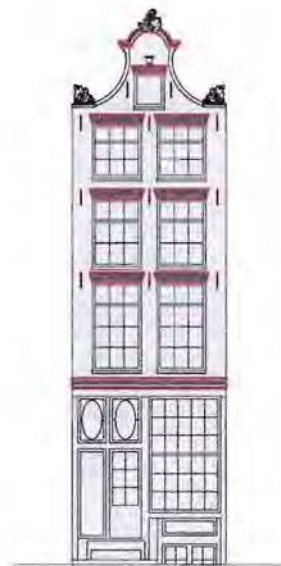
uit een halsgevel. Deze halsgevel wordt afgesloten met een fronton. Dit fronton zelf is een meso-accnt. Het fronton zonder wapenschild is een hol vertoon van deftigheid. De gevelsteen van deze woning is eveneens een meso-accnt.

De micro-accnten bestaan uit de gedetailleerde ornamenten van de gevel en de hijsbalk. De halsgevel is opgesierd met beeldhouwde klauwstukken in de vorm van zeezezens.

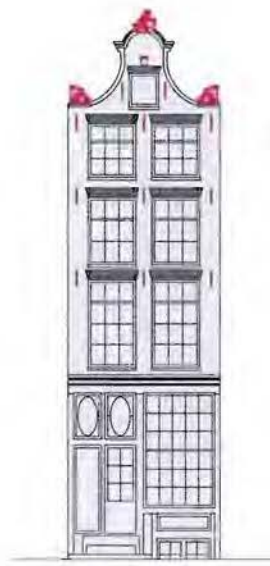
De overeenkomst in accentuering van de gevel van de twee woningen aan de Brouwersgracht is de gehele top als macro-accnt. Een overeenkomstig meso-accnt is de beëindiging van deze top. Bij Brouwersgracht 48 is deze

Macro

Meso

Micro

1 : 200
5 m

Detail micro

1 : 100
2,5 m

Accenten

beëindiging vormgegeven door middel van een fronton; bij Brouwersgracht 50 door middel van een lijst. De belangrijkste micro-accnten bestaan uit de ornamenten. Het verschil tussen de accenten van Brouwersgracht 48 en 50 is dat

Brouwersgracht 50 inzichtelijker geaccentueerd is op mesoniveau. Er zijn horizontale accenten gegeven die de secundaire geleding van de gevel benadrukken.

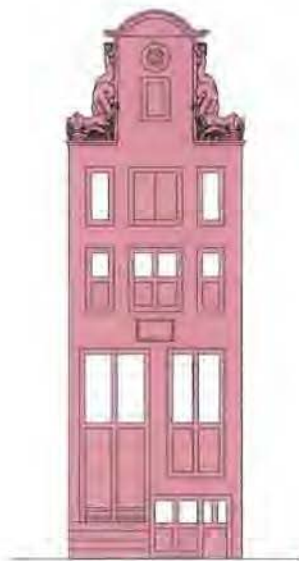
Het macro-accnt van Brouwersgracht 50 wordt gevormd door de top. De top is een kleine klokgevel. Deze klokgevel wordt afgesloten met een lijst. Deze lijst is een meso-accnt. Verdere meso-accnten zijn de rollagen boven de kozijnen en de lijst die de

scheiding tussen voorhuis en verdiepingen weergeeft. De micro-accnten bestaan uit de ornamenten, de gevelankers en de hijsbalk. De kuif en de twee ornamenten aan de voet van de klokgevel benadrukken de top als geheel.

Exterieur Perforatie

Amsterdam

Brouwersgracht 48

1 : 200
5 m

De gevel heeft een gesloten karakter. Er zijn veertien perforaties aangebracht die of rechthoekig, of vierkant zijn. Naar boven toe wordt de gevel steeds meer gesloten. Wat opvalt is dat het raamoppervlak

zich steeds bevindt in de bovenste gedeeltes van de vensters. Een uitzondering zijn de ramen op de derde verdieping, deze beslaan de gehele hoogte van het venster.

De perforaties in de gevels van de Brouwersgracht hebben weinig overeenkomsten. Brouwersgracht 50 heeft een veel grotere mate van perforatie dan Brouwersgracht 48. Bij Brouwersgracht 48 zijn slechts de bovenste gedeeltes van de vensters geperforeerd. Brouwersgracht 50 heeft de

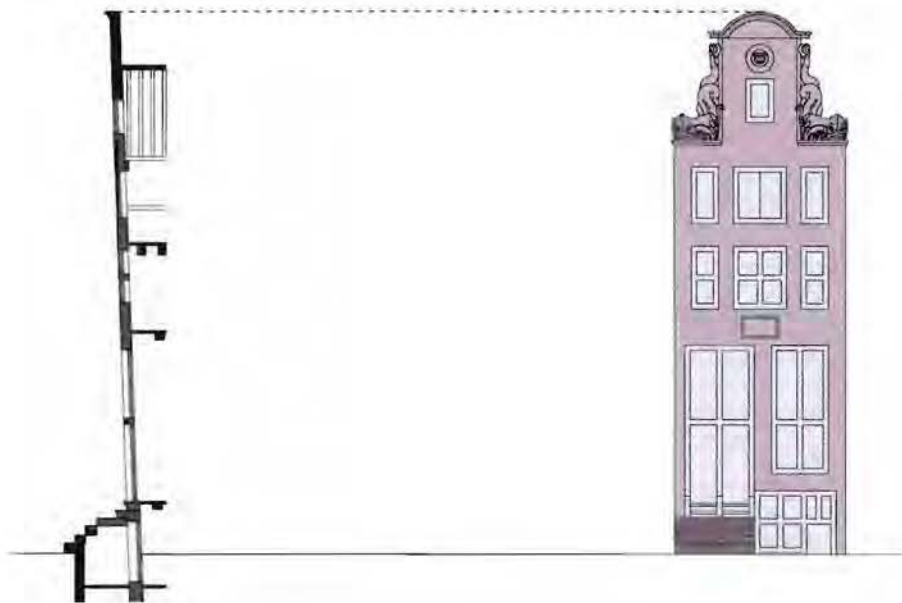

gehele vensters geperforeerd. De verdieping die half boven het maaiveld uitsteekt, is bij Brouwersgracht 50 aan de onderzijde geperforeerd en bij Brouwersgracht 48 aan de bovenzijde. De enige overeenkomst is de symmetrische opbouw van de perforaties in de verdiepingen.

naarmate het aantal verdiepingen toeneemt. Dit is een gevolg van de lager wordende verdiepingshoogten. De ramen in de verdiepingen zijn symmetrisch opgesteld.

Exterieur Diepte

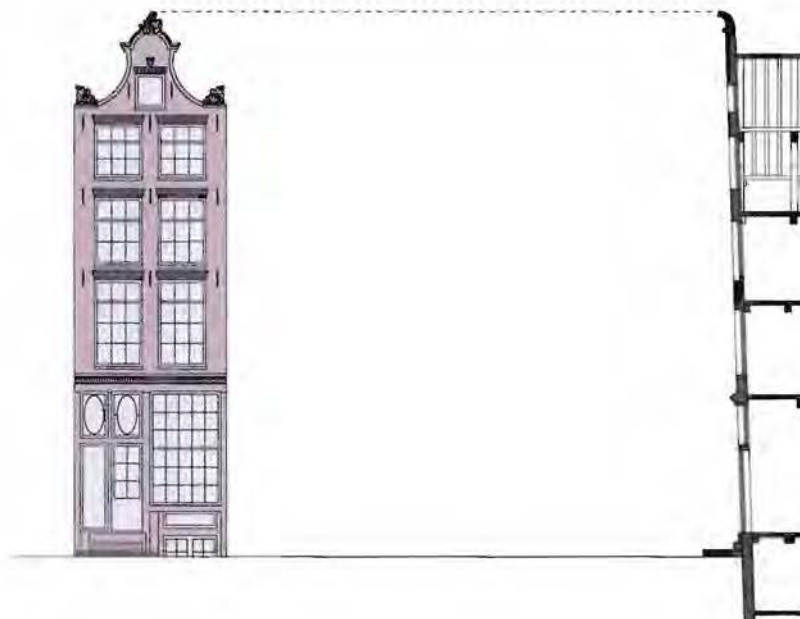
Amsterdam
Brouwersgracht 48

De gevel is op te delen in vier vlakken qua diepte. De donkerste, en dus de meest vooruitstekende elementen, zijn de trap en de hijsbalk. De rest van de gevel is vrij vlak en kent weinig dieptewerking. Het belangrijkste vlak is de bak-

stenen gevel. Deze ligt in één vlak. De kozijnen liggen iets terug en de ornamenten komen een stukje naar voren. De kop van de zeewezens en de kroonlijst komen ongeveer over dezelfde afstand naar voren.

De gevels aan de Brouwersgracht zijn beide erg vlak. Overeenkomstig zijn de kozijnen die iets naar achteren zijn geplaatst en de ornamenten die iets naar voren komen. Bij

Brouwersgracht 48 komt de trap een stuk prominenter naar voren dan bij Brouwersgracht 50. Dit komt doordat de trap van Brouwersgracht 50 meer één geheel vormt.

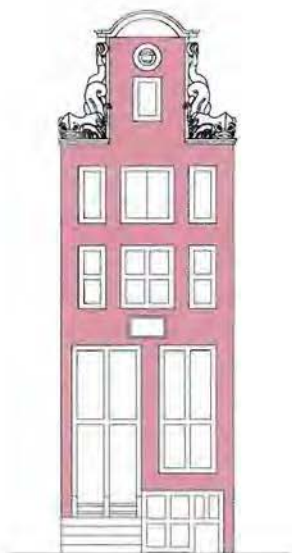
De gevel van Brouwersgracht 50 is vrijwel geheel vlak. Er zijn slechts enkele uitzonderingen. De meest naar voren springende elementen zijn de onderste trede van de trap en de hijsbalk. De tweede trede ligt daar weer een stuk

achter. Deze trede ligt ongeveer op gelijke diepte met de lijst die de bovenkant van het voorhuis markeert. Ook de ornamenten steken in dezelfde mate naar voren toe. De kozijnen liggen iets terug ten opzichte van het gevelvlak.

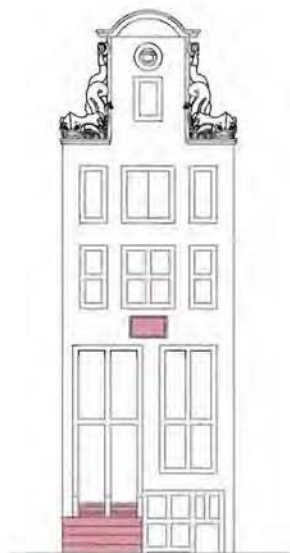
Exterieur Materialisatie

Amsterdam

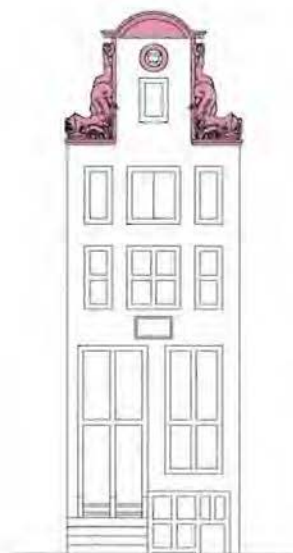
Brouwersgracht 48

Baksteen

Natuursteen

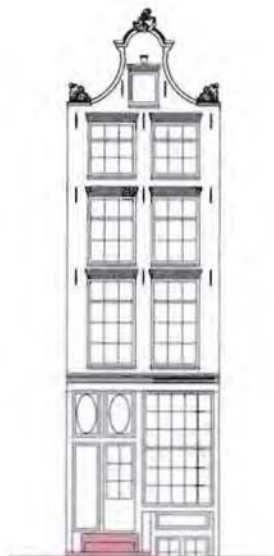

Zandsteen

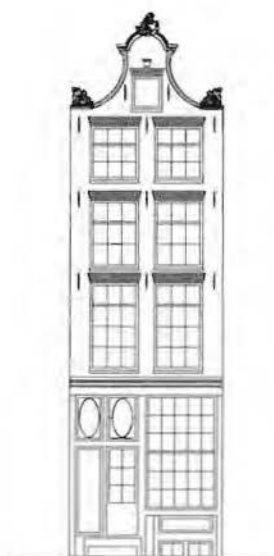
1 : 200
5 m

Baksteen

Natuursteen

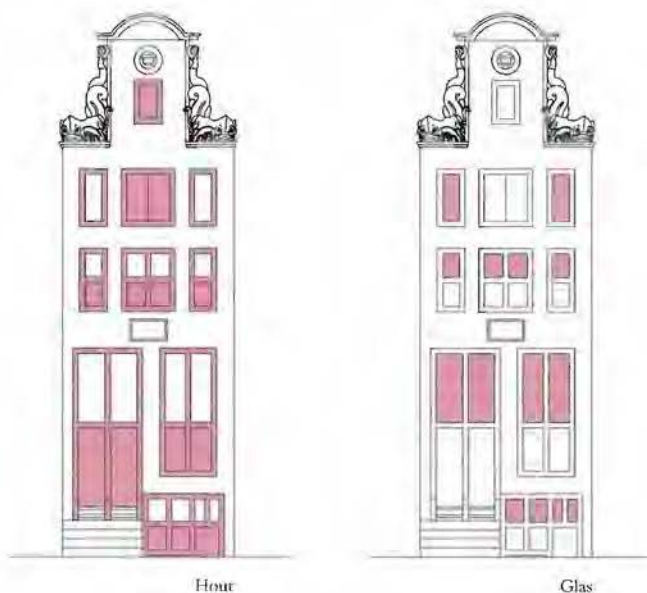
Zandsteen

1 : 200
5 m

Exterieur Materialisatie

Amsterdam

Brouwersgracht 48

Het grootste gedeelte van de gevel van Brouwersgracht 48 bestaat uit lichtbruine baksteen. De baksteen maakt de gevel van straatniveau tot top tot één geheel. De trap is gemaakt van grijze natuursteen, evenals de gevelsteen. De ornamenten en

het fronton zijn beeldhouwde stukken van wit zandsteen. De kozijnen zijn van hout. Een groot gedeelte van de kozijnen bestaat uit houten panelen. Naar verhouding is er iets meer hout dan glas in de gevel verwerkt.

De gevels van Brouwersgracht 48 en 50 lijken in eerste instantie erg veel op elkaar. Doordat de baksteen dezelfde kleur heeft, lijken de gevels overwegend van baksteen. Toch is dit bij Brouwersgracht 50 niet het geval. Deze gevel bestaat overwegend uit hout met glas of baksteen met glas. Daar waar

de gevel van Brouwersgracht 48 één geheel wordt door de baksteen die van straatniveau tot top reikt, begint bij Brouwersgracht 50 de baksteen pas vanaf het voorhuis. De top van beide gevels bestaat uit een afwerking van witte zandstenen elementen.

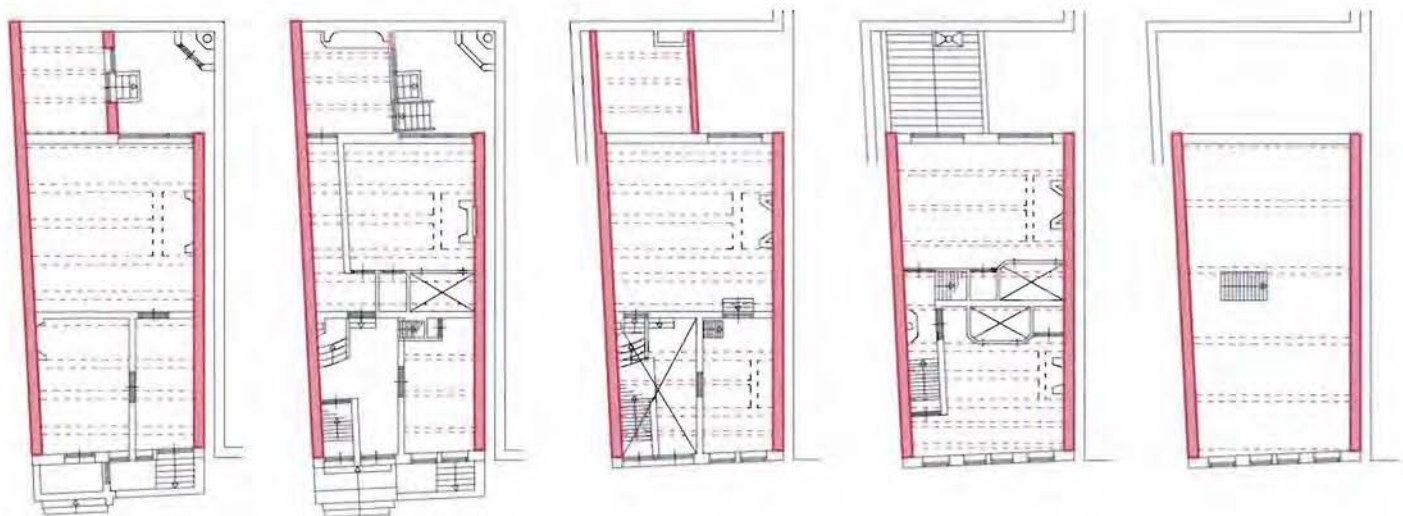
Brouwersgracht 50 is opgebouwd uit twee delen. De gevel van het voorhuis bestaat uit een houten pui met glas. De gevel van de verdiepingen bestaat voornamelijk uit lichtbruine baksteen met glas. Er zijn enkele witte natuurstenen elementen aanwezig. De trap is het grootste

element van natuursteen. Ook zijn er grijze natuurstenen accenten aanwezig, zoals de vensterbanken onder de ramen van de verdiepingen en de bovenzijde van de lijst die het voorhuis afsluit. De kozijnen zijn van hout. De ornamenten en de lijst om de top zijn van wit zandsteen gemaakt.

Interieur Constructie

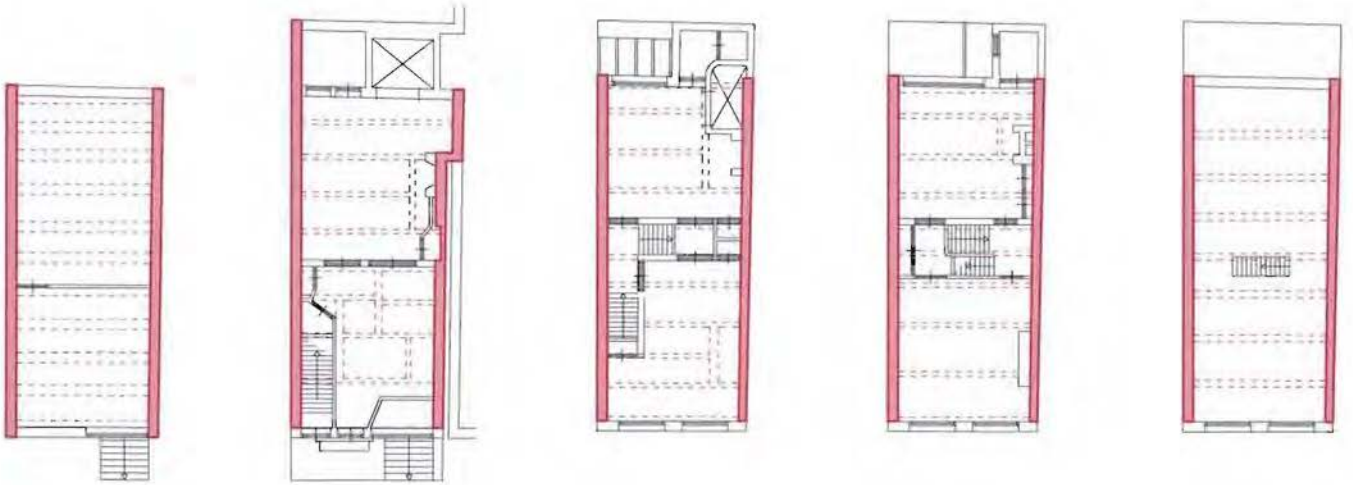
Amsterdam

Brouwersgracht 48

1 : 200
5 m

Amsterdam
Brouwersgracht 50

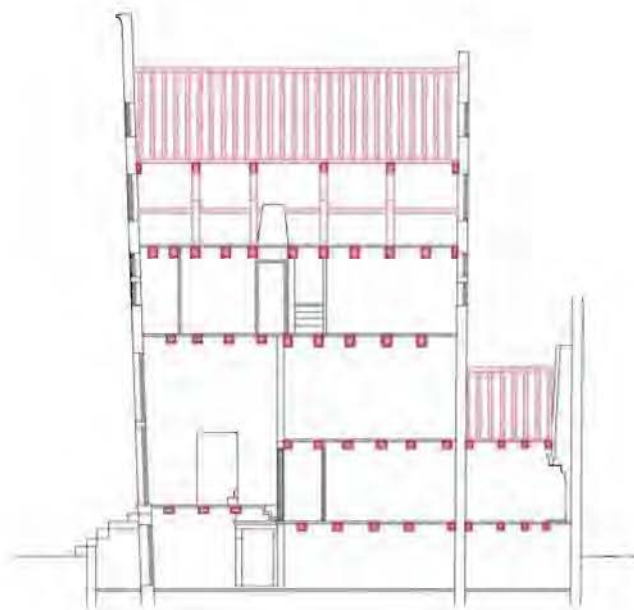

1 : 200
5 m

Interieur Constructie

Amsterdam

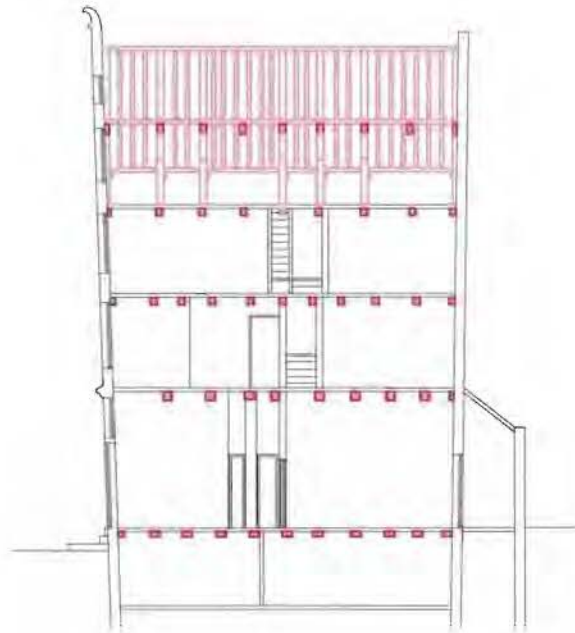
Brouwersgracht 48

1 : 200
5 m

De constructie van Brouwersgracht 48 bestaat uit gemetselde dragende muren met daartussen enkelvoudige balkenlagen voor de vloeren. De kap bestaat uit schaargebinten van grenenhout.

De constructie van Brouwersgracht 48 en 50 bestaat uit hetzelfde materiaal en is op dezelfde manier opgebouwd. Beide woningen hebben een kap van schaargebinten. De dragende wanden zijn gemetseld en de vloeren bestaan

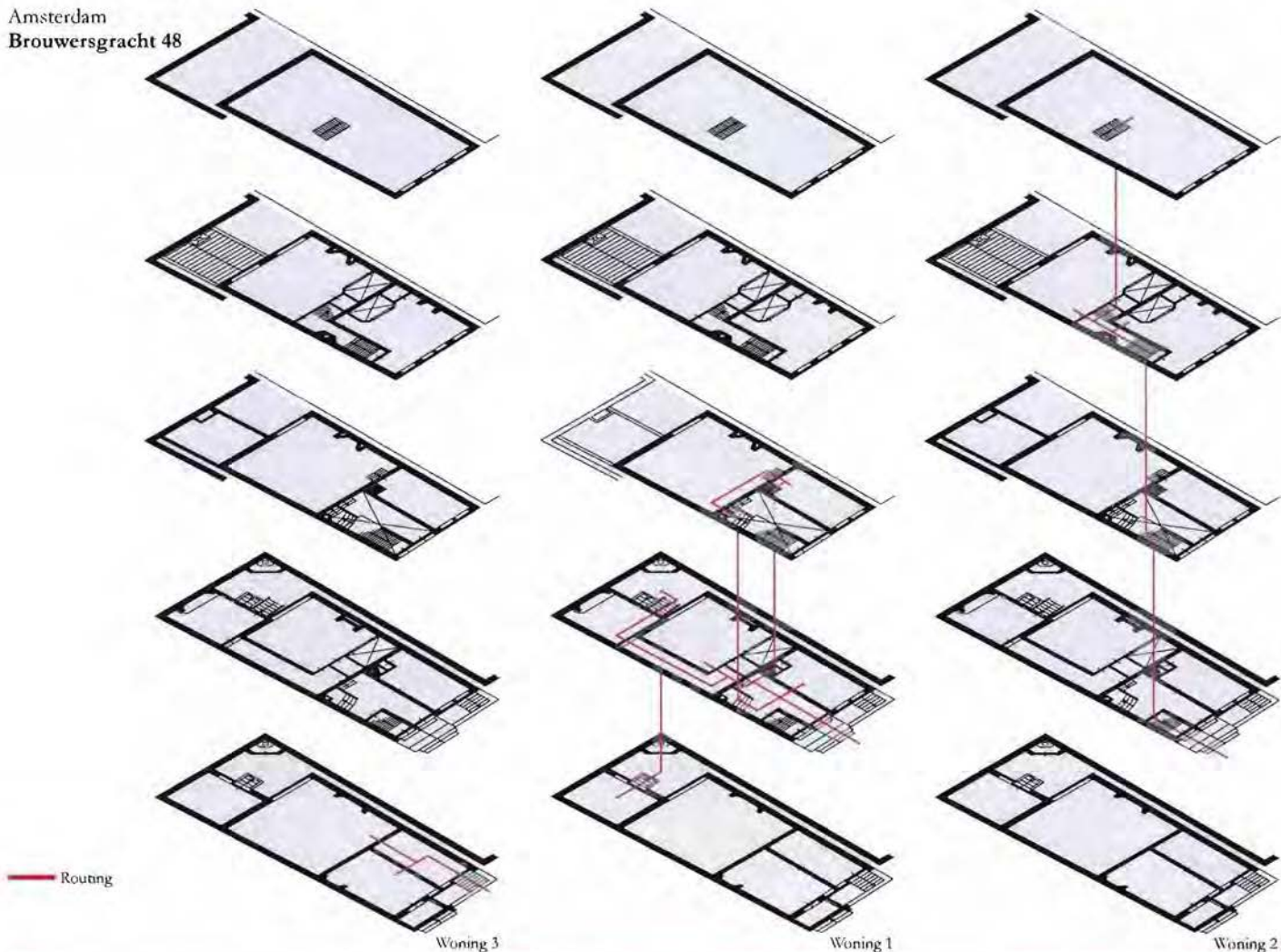
1 : 200
5 m

uit enkelvoudige balklagen. Dat de constructie van beide panden op dezelfde wijze is opgebouwd, komt niet zo zeer doordat ze elkaars naasten zijn, maar vooral omdat dit de toenmalige enige en gangbare manier van bouwen was.

De constructie van Brouwersgracht 50 bestaat uit dragende wanden van metselwerk. De grenenhouten balklagen van de verdiepingvloeren zijn afwisselend van zware en minder zware balken. De kap bestaat uit schaargebinten.

Interieur Routing

Amsterdam
Brouwersgracht 48

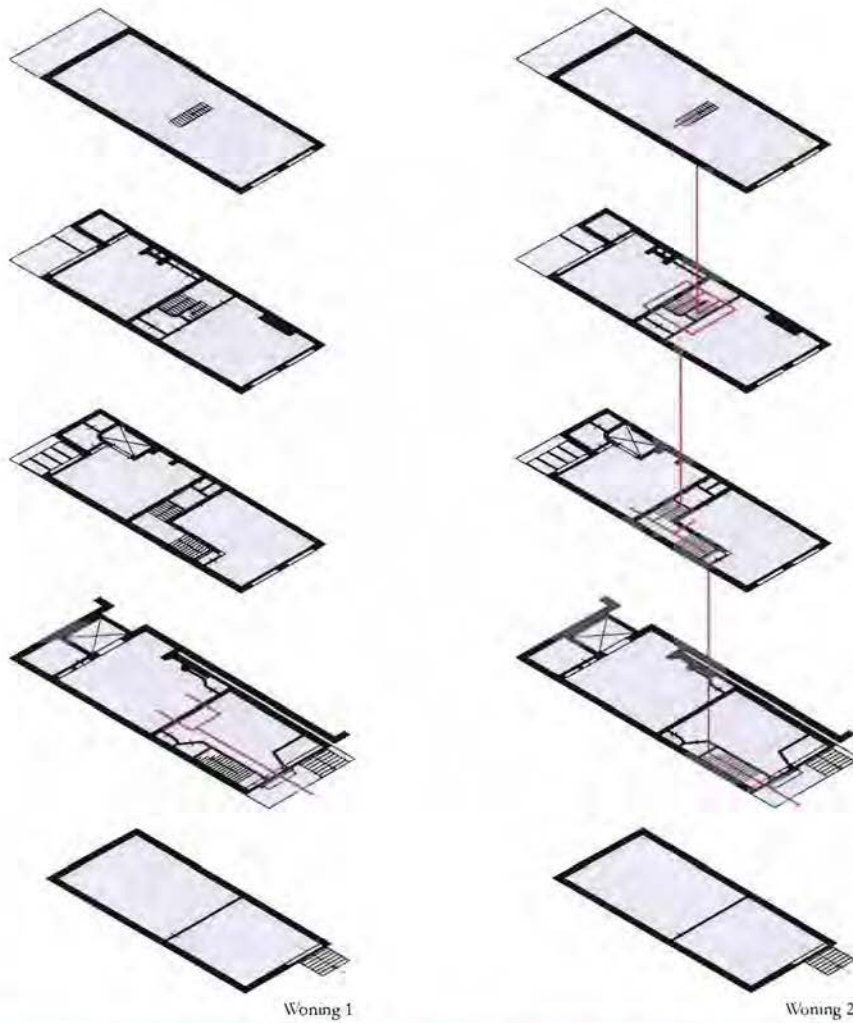

Brouwersgracht 48 bestaat uit drie woningen. Het onderhuis is te bereiken via de entree in de rechterzijde van de gevel. In de hal bevinden zich twee deuren naar verschillende vertrekken. Het middenhuis is via de rechterdeur in de linkerhelft van de gevel te betreden. Men betreedt direct het voorhuis,

dat een verbinding maakt naar de hal die naar het achterste gedeelte van de woning leidt. Het voorhuis maakt ook een verbinding naar de eerste verdieping die bestaat uit twee ruimten waaronder de insteek. Via een ruimte geheel achterin de woning, de keuken, kan men via een binnenplaats naar de

opslagruimte onder de keuken. Het bovenhuis is te bereiken via een steektrap achter de meest linkse voordeur. Deze woning bestaat uit de tweede verdieping, waarin zich een trap naar zolder en een gang met twee deuren bevindt. Deze deuren leiden naar de ruimten op de tweede verdieping.

Er zijn geen specifieke overeenkomsten op het gebied van de sequentie tussen deze twee naasten aan de Brouwersgracht. De enige algemene gelijkenis is dat alle bewoners van beide woningen een eigen entree aan de straatkant hebben. Er is geen gezamenlijke entree

Routing

die vervolgens opgesplitst wordt, zoals bij vele appartementencomplexen het geval is. Daarnaast verplaatst in beide panden het verticale transport zich van de linkerkzijde van het pand naar het midden van het pand naarmate men zich hoger in het pand bevindt.

Het pand aan de Brouwersgracht 50 bestaat uit twee woningen. De woning op de begane grond is toegankelijk via de rechtervoordeur in de linkerhelft van de gevel. Men betreedt direct de voorkamer waarin een dubbele deur geplaatst is naar de achterkamer. Aan de achterzijde van de

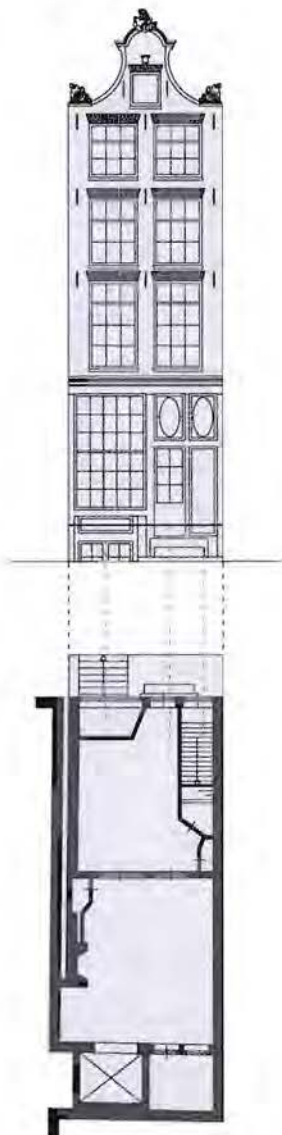
woning bevindt zich een aangebouwde keuken. Er zijn geen plattegronden waarin de verbinding naar het onderhuis zichtbaar is. De stippellijn naar het onderhuis geeft de entree weer zoals die er ooit geweest is. De tweede woning beslaat de eerste verdieping, de tweede verdieping en de zolder. De

entree van deze woning bevindt zich aan de linkerkzijde van de gevel. Via een steektrap komt men in een hal waarin zich twee deuren bevinden naar twee verschillende vertrekken en een trap naar de tweede verdieping. In de hal op de tweede verdieping bevindt zich de trap naar de zolder.

Interieur Relatie Gevel - Plattegrond

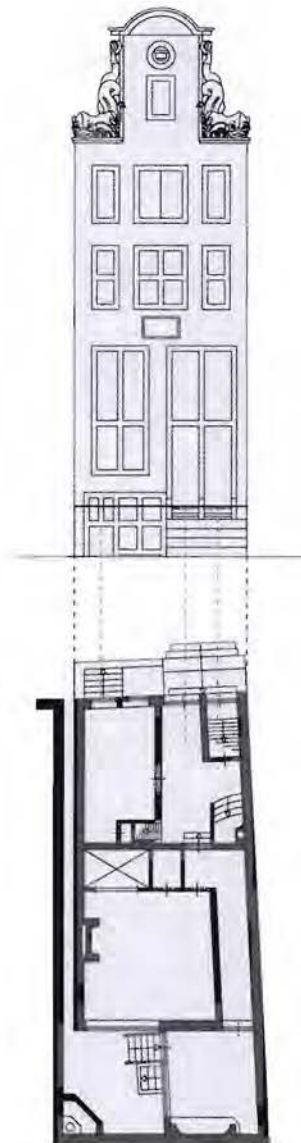
Amsterdam

Brouwersgracht 48

De gevel geeft geen duidelijke relatie weer met de plattegrond. Er is geen lijnenspel in de plattegrond zoals in de gevel. De indeling van de verschillende woningen binnen het pand kunnen niet worden afgeleid uit het gevelbeeld. Door de drie verschillende voordeuren zijn de woningen wel te onderscheiden

De relatie tussen gevel en plattegrond is bij beide woningen niet erg duidelijk. Dit komt omdat de verschillende woningen per pand, niet zijn te onderscheiden in de gevel.

1 : 200
5 m

De gevel geeft dan ook een vertekend beeld van datgene wat er achter de gevel ligt. Wel zijn in beide gevels de verschillende entrees te herkennen.

Brouwersgracht 50 heeft geen duidelijke relatie tussen gevel en plattegrond. Aan de buitenzijde zijn de verschillende woningen niet te onderscheiden. Wel zijn de verschillende entrees te onderscheiden die naar de afzonderlijke woningen leiden.

Conclusie

De twee panden aan de Brouwersgracht 48 en 50 vertonen veel overeenkomsten. In eerste instantie is er niet te ontdekken welk pand eerder zou zijn gebouwd. Ze vertonen dezelfde opbouw en bestaan uit dezelfde elementen. Het ene pand is geen kopie van het andere, maar de elementen zijn op een variërende wijze toegepast. Het exterieur is overeenkomstig in symmetrie en geleding. Beide gevels hebben eenzelfde gebrek aan dieptewerking, waarin het centrale element wordt gevormd door het bakstenen gevelvlak. Bij Brouwersgracht 50 ligt het voorhuis in hetzelfde vlak als de bakstenen gevel erboven, ondanks dat deze een ander gevelmateriaal heeft en dus eigenlijk een tweedeling tot stand brengt.

Ook de materialisatie van de gevels van Brouwersgracht 48 en 50 zijn overeenkomstig. Het baksteen fungeert als het hoofdmateriaal, ook bij Brouwersgracht 48, hoewel de gevel hier voor een zeer groot deel uit glas bestaat. De gevel van Brouwersgracht 48 heeft uiteindelijk ook een groter glasoppervlak gekregen, doordat de vensterindeling van smal-breed-smal is gewijzigd naar een vensterindeling die lijkt op de vensterindeling van Brouwersgracht 50. Ook worden beide gevels afgesloten met ornamenten en een lijst van zandsteen.

De routing binnen de panden heeft niet veel overeenkomsten. Doordat de panden opgedeeld zijn in verschillende woningen, is er wel een bepaalde gelijkens te ontdekken in de plaatsing van de trappen. Deze bevinden zich geheel links in de panden. De hoogst geplaatste woning vormt hier een uitzondering op, hier krijgt de trap een centrale plaats in de woning.

De trap naar het onderhuis bevindt zich geheel rechts in het pand. De relatie tussen de gevel en de plattegronden is gering. Aan de gevel kan men niet afleiden hoe het pand opgedeeld is in verschillende woningen. Het lijkt één woning te zijn. Wel kan men verschillende entrees in de gevel ontdekken. Er zijn twee prominente voordeuren te zien en één toegang tot het onderhuis. Dit is bij beide panden het geval.

Bij Brouwersgracht 48 en 50 zijn vele overeenkomsten te ontdekken. Toch is er geen sprake van imitatie, er zijn geen letterlijke kopieën van elementen te vinden. Het zijn duidelijke varianten van elkaar die niet van elkaar te onderscheiden zijn in tijd. Ze hebben hetzelfde karakter, dezelfde context en passen binnen dezelfde reeks. De kern blijft behouden en de randverschijnselen hebben dezelfde essentie maar zijn net wat anders uitgewerkt. Het is een duidelijke vorm van diversificatie.

Hoofdgracht vs. Bijgracht

Wonen, werken en de taal van de architectuur

Inleiding

Fascinatie

Gedurende het vooronderzoek van het NAAST atelier heb ik me verdiept in de architectuur van de historische binnenstad en specifiek in die van de binnenstad van Amsterdam. Gedurende dit onderzoek zijn er een aantal dingen geweest die mij enorm fascineerden.

Allereerst de architectonische vorm van het voorhuis van het Amsterdamse grachtenpand. De statige hoge en verhoogde verdieping die een bepaald karakter aan de straat geeft en een bepaalde interactie met de straat aangaat. De geschiedenis van dit voorhuis aan de bijgrachten en radiaalstraten, geeft dan ook de oorspronkelijke functie weer: de verbreding van de straat, de plek waar handel werd gedreven. Deze radiaalstraten stonden in dienst van de hoofdgrachten. De handel op straat aan de hoofdgrachten, werd gemeden om de schoonheid in deze straten te bewaren. Daarnaast waren de radiaalstraten de doorgaande route naar de stad, waardoor deze straten en grachten de ideale plek voor handel waren.

Hoewel de architectonische vorm van deze grachten nog steeds bestaat, is deze plek als verbreding van de straat verdwenen. En hoe is deze relatie aan de hoofdgrachten geweest? De architectonische vorm daar doet aan die van de bijgrachten denken door de opbouw in voorhuis en verdiepingen. De functie van handel was hier echter niet ter sprake. Welke betekenis had dit voorhuis dan?

De architectonische vorm van het grachtenpand lijkt onveranderd in de tijd: een schijnbare dwangmatigheid van het toepassen van ruimelijke wetmatigheden welke zijn oorsprong heeft in het Amsterdamse grachtenpand.

In de loop der eeuwen is de manier van leven veranderd maar de architectuur lijkt stil te blijven staan. Zijn de functies aangepast aan de architectuur en blijkt het Amsterdamse grachtenpand een grote mate van tijdloosheid te bevatten?

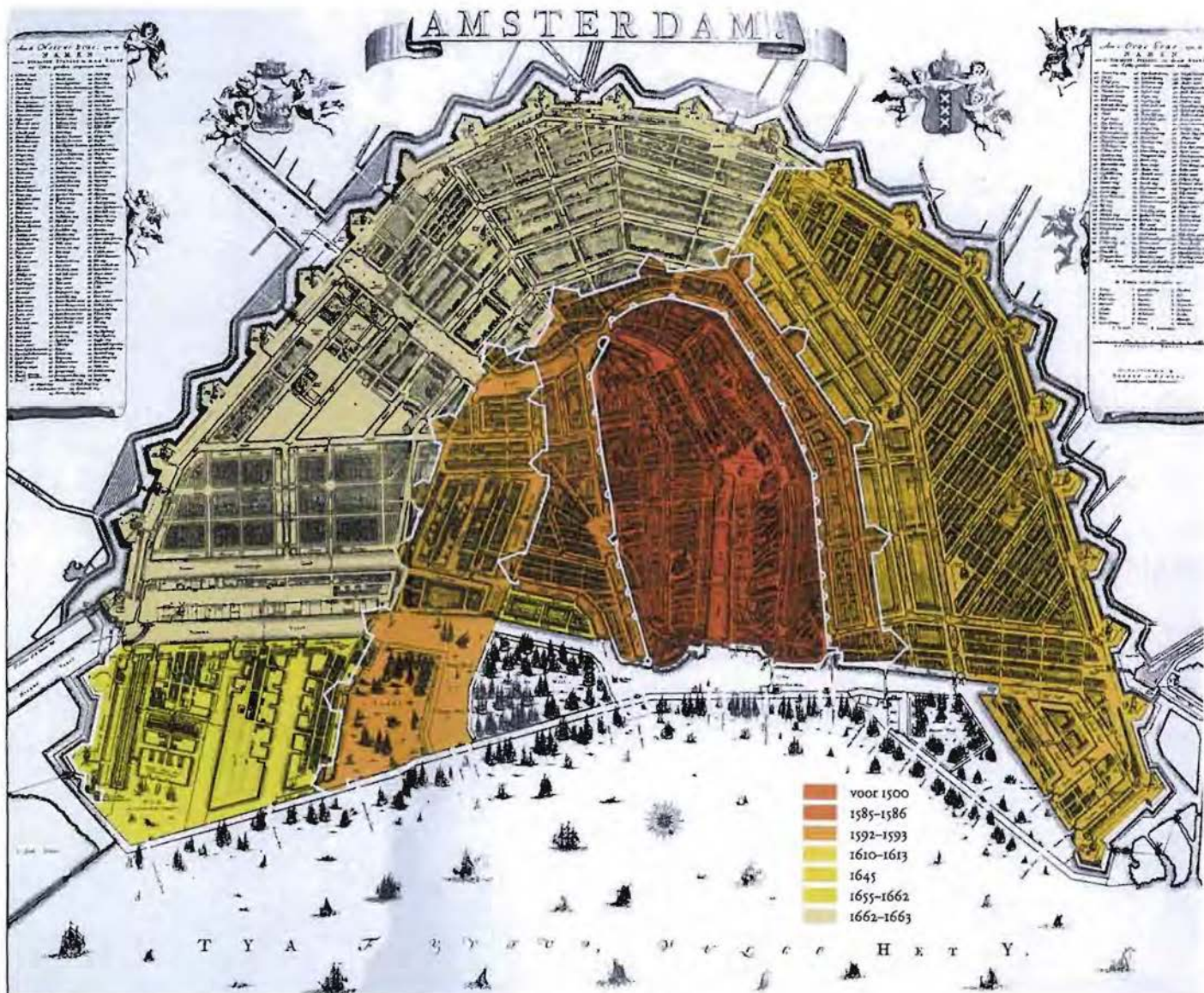
De relatie tussen het veranderen van de functies en het blijven bestaan van de architectuur sprak mij enorm aan. Het verschil in functioneel gebruik aan de hoofdgrachten en bijgrachten lijkt momenteel minder van elkaar te verschillen dan in de vorige eeuwen. Hoe is het functioneel gebruik geëvolueerd en wat voor invloed heeft dit gehad op de architectuur binnen de Amsterdamse Grachtengordel?

Met deze fascinaties is de hierop volgende onderzoeksvraag tot stand gekomen.

Onderzoeksvraag

Hoe is de relatie tussen wonen en werken van invloed geweest op de architectuur van de Amsterdamse Grachtengordel?

- Wat is de ontwikkeling van deze relatie geweest aan de hoofdgracht?
- Wat is de ontwikkeling geweest van deze relatie aan de bijgracht?
- Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot elkaar?

De uitbreidingen van Amsterdam tot 1663. | uit: Abrahamse, Jaap Evert, De Grote Uitleg van Amsterdam, Bussum 2011 |

Geschiedenis

Wonen en werken binnen de Amsterdamse Grachtengordel in de 17e eeuw. Een historische terugblik gebaseerd op 'De Grote Uitleg van Amsterdam' van Jaap Evert Abrahamse' en 'Het Grachtenboek' van Paul Spies².

De stad Amsterdam kent een rijke historie die terug gaat tot in de middeleeuwen. De morfologische groei van de stad wordt gekenmerkt door de stadsuitbreidingen die in verschillende fases voltooid zijn. De uitbreidingen gingen gepaard met het graven van grachten die tot in de 17e eeuw een verdedigende functie hadden en later ook als transportroute in gebruik werden genomen. In het jaar 1585 werd Amsterdam geconfronteerd met een ongekende bevolkingstoename. Dit leidde tot een spectaculaire groei van de voorsteden en later tot de eerste grote stadsuitbreiding van de 17e eeuw.

Met deze stadsuitbreidingen werd het grondgebied van de stad vijfmaal zo groot. Door de enorme groei was de 'constitutie der stad' zodanig gewijzigd dat ingrijpen in de ruimtelijke orde onvermijdelijk was. Dit leidde tot de noodzaak en de mogelijkheid van een zekere mate van functiescheiding. De maatregelen waren meestal gericht op een beperkt gebied; met name op de grachtengordel. Voor bepaalde bedrijfstakken werd een sectorgericht beleid opgericht. Hierbij vond altijd een belangenafweging plaats tussen economische waarden en aspecten van ruimtelijke ordening. De ruimtelijke orde was geen nieuwe uitvinding, reeds in de oudste keurboeken van Amsterdam staan regels gericht op de verdeling van functies over het grondgebied. Deze keuren handhaafden drie concrete aanleidingen: milieuverving (volksgezondheid), brandgevaar en ruimtegebrek. Ook inconcrete aanleidingen speelden een rol, namelijk het aanzien (of het gebrek daaraan) en de manipulatie van de grondprijs (het stadsbestuur wilde altijd de maximale opbrengst). De belangrijkste innovatie tijdens de derde uitleg was de aanleg van een gebied bestemd voor wonen. De Herengracht en de Keizersgracht waren woongrachten. De regelgeving voor de woongrachten hield voornamelijk rekening met de verkaveling en het bouwvolume. Vanaf de straatzijde mocht de eerste 31 meter naar eigen wensen bebouwd worden. De achtergevelrooilijn mocht niet hoger worden bebouwd dan 2,8 meter.

De dwarsstraten waren bedoeld voor winkels en bedrijven. De bouwvoorschriften voor de dwarsstraten tussen de Herengracht en de Keizersgracht waren met name gericht op het maximaliseren van het woongenot aan de grachten. Zijmuren van de panden aan de dwarsstraten mochten niet hoger zijn dan 8,5 meter in verband met de bezonning van de keurtuinen. Er mochten geen ramen in de achtergevels in verband met het uitzicht op de grachtentuinen. Bovenlichten vanaf 2,26 meter waren wel toegestaan. Dit gold voor alle verdiepingen op de begane grond. De gevel van de panden op de hoeken moesten gericht zijn op de hoofdgrachten om de continuïteit te waarborgen. Echter, door herverkaveling verkregen panden een andere oriëntatie, waardoor deze regel niet altijd bleef gewaarborgd. De commerciële functies wilde men plaatsen aan de drukke bijgrachten. De diepte van de stoepen was

afhankelijk van de breedte van de straat. Bij straten met een breedte tot 20 voet mochten de stoepen 2 voet de straat insteken; bij straten van 25 en 30 voet breed werd dit 2,5 en 3 voet; aan de kleine grachten mochten de stoepen 3 voet diep zijn en aan de grote grachten 4 voet. Tuinen achter de grachtenpanden waren verplicht. De Keizersgracht kreeg een ander karakter dan de Herengracht, niet alleen vanwege de ligging maar ook vanwege de eigendomsverhoudingen. De Herengracht lag op grond die vrijkwam door het afbreken van vestigingswerken; de Keizersgracht lag op particulier terrein en veranderde lang niet altijd van eigenaar. Aanvankelijk waren de restricties aan de grachten vooral gericht op het bouwvolume. Er was geen algemene regel die de overlast gevende bedrijvigheid aan de Herengracht en Keizersgracht weerde. Dit ondanks dat deze grachten aanvankelijk bedoeld waren als woongrachten.

Door de strubbelingen met bedrijvigheid op de nieuwe grachten van de derde uitleg kwam er tijdens de vierde vergroting een strengere regelgeving tot stand. De lessen die men had getrokken uit de derde vergroting stelden het bestuur in staat om heldere keuzes te maken. De scheiding van functies werd sterker doorgevoerd. Alle bedrijvigheid die zou leiden tot stank, lawaai, watervervuiling of lelijkheid werd geweerd van de woongrachten. Ook moesten speciale verordeningen bij deze uitbreiding ervoor zorgen dat de verlenging van de Herengracht en de Keizersgracht, naadloos zouden aansluiten op de daar bestaande luxueuze en ruime situatie. In het nieuwe gedeelte werden, evenals in de voorgaande uitbreiding, een aantal radiaalstraten en radiaalgrachten opgenomen. De Leidsegracht kreeg meer strikte bouwverordeningen dan andere radiaalstraten, waardoor deze gracht een rijker karakter kreeg. Achter de Prinsengracht werden buurten ontwikkeld voor de minder welgestelden en de ambachtslieden, zoals in de dwarsstraten. Achter de Keizersgracht werden talloze koetshuizen en stallen gebouwd die dienst deden voor de bewoners aan de Keizersgracht. In de tweede helft van de 17e eeuw nam het gebruik van koetsen toe en vele grachtenbewoners wilden een stal met koetshuis in de buurt van hun woning. Kopers aan de oneven zijde van de Herengracht konden voor een gering bedrag een erf kopen aan de achterstraat; kopers aan de even zijde waren verplicht om een erf aan de Keizersgracht te kopen. De functies van de straten waren afgestemd op het verkeer. Drukke straten werden gebruikt als winkelstraat. De radiaalstraten naar de poorten waren het drukst. De begane grond maakte volledig plaats voor de winkelfunctie. Aan het einde van de 16e eeuw verschenen de eerste etalages. Vaak waren winkels gekoppeld aan werkplaatsen, ter plaatse gefabriceerde producten werden in deze winkels verkocht.

De toenemende functiescheiding in de stad had effect op het gebruik en het karakter van de buitenruimte: de dwarsstraten en pleinen dienden voor de commercie en het daarmee samenhangende verkeer, aan de Herengracht en de Keizersgracht werd voornamelijk gewoond. De inrichting van de buitenruimtes weerspiegelde het functioneel profiel van de stad. Representativiteit was gebonden aan het stadshart, de grachtengordel en de belangrijkste uitvalswegen.

De inrichting, het gebruik en de onderhoudstoestand van de buitenruimte

hingen samen met de functies en status van de aangelegen percelen. De stedelijke bebouwing was een afspiegeling van de sociaal-economische structuur en de functionele indeling van de stad. De rijkere bewoners woonden in grote huizen aan de hoofdgrachten en de burgwallen, de minder draagkrachtigen in de stegen en op de binnenterreinen. Deze verdeling kwam op veel grotere schaal terug in de grachtengordel. Aan de grachten kwam de luxe woonbebouwing voor de sterk gegroeide groep rijken. In de dwarsstraten kwamen winkels, werkplaatsen en woningen voor de middenklasse.

Een winkelstraat uit de nieuwe stad.

[uit: Abrahamse, Jaap Evert, De Grote Uitleg van Amsterdam, Bussum 2011]

Locatie & analysepunten

Locatie

Om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden wordt de analogie tussen de ontwikkeling van een pand aan de hoofdgracht en een pand aan de bijgracht onderzocht. Het gekozen pand aan de hoofdgracht is het pand aan de Keizersgracht 387, ook wel 'De Vergulde Ster' genoemd. Het gekozen pand aan de bijgracht ligt aan de Huidenstraat 19. Dit is het oudste koetshuis in Amsterdam. Beide panden zijn eigendom van de Vereniging Hendrick de Keyser.

- Keizersgracht 387
- Huidenstraat 19
- Morfologie

1:2000
50 m

Analysepunten

Aan de hand van historische informatie over de panden worden de de panden gereconstrueerd. Deze reconstructies vormen de basis voor de analyse. De aspecten die in deze analyse belicht zullen worden zijn als volgt.

Functionele ontwikkeling

De verandering van het gebruik van de panden wordt weergegeven in de analyse van de functionele ontwikkeling. De functies die onderscheiden worden zijn: wonen, slapen, werkruimte eigenaar/bewoner, werkruimte personeel en opslag.

Sequentie

De sequentie omvat de routing die de gebruiker aflegt en de hiermee gepaard gaande architectuurgrammatica. In de analyse wordt de routing van iedere afzonderlijke gebruiker besproken en de interactie die er tussen de verschillende gebruikers optreedt door het kruisen van de verschillende sequenties.

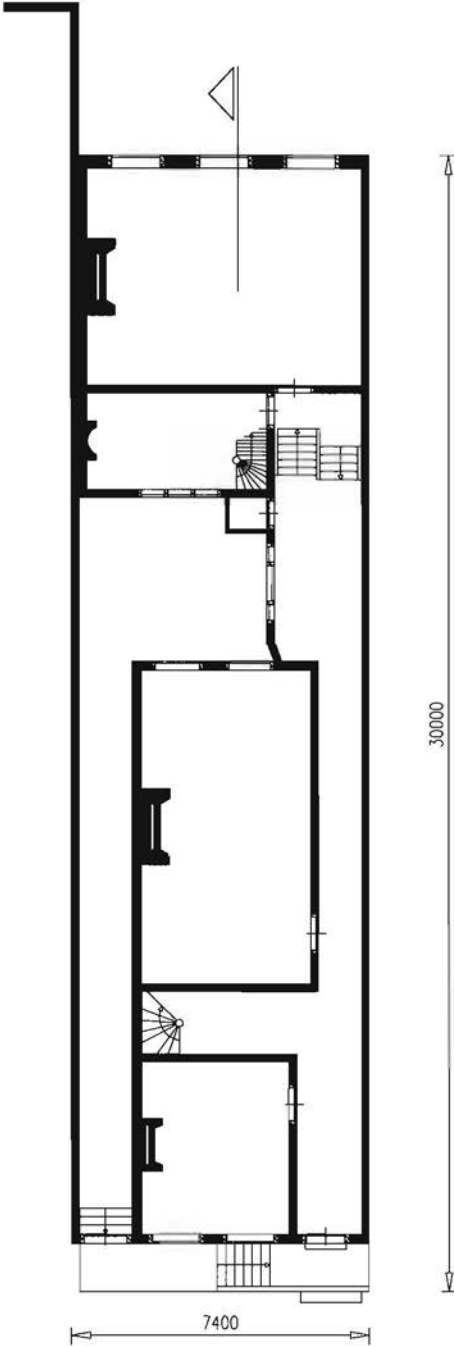
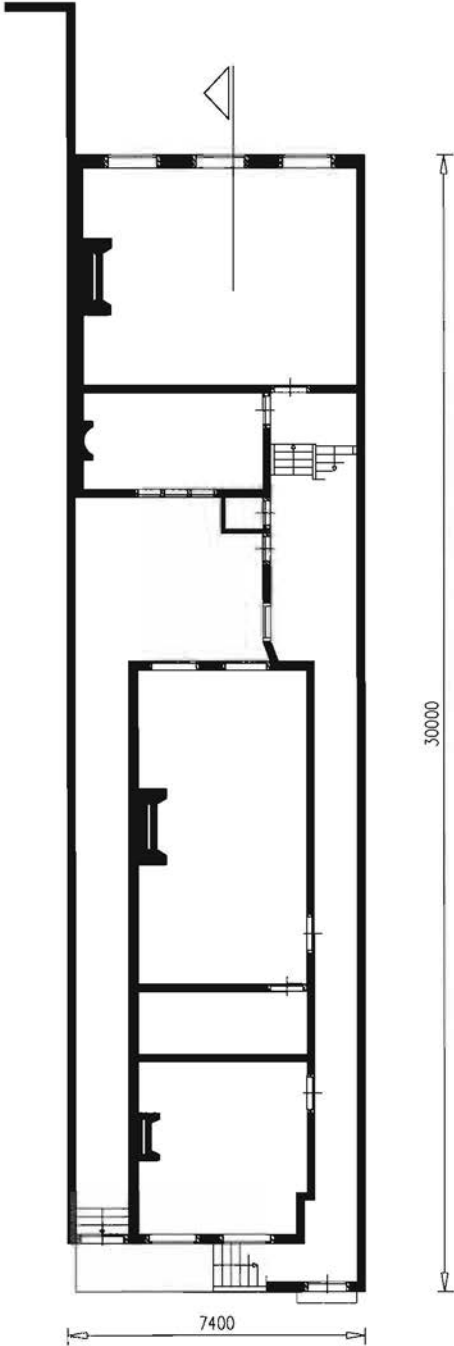
Drempel

De sequentie kan uitgedrukt worden in de verschillende drempels. De architectuur van de drempel vormt de sequentie van de gebruikers. In de analyse wordt de drempel die de verbinding met de straat maakt meegenomen. Deze wordt uitgedrukt in de verschillende gebruikers.

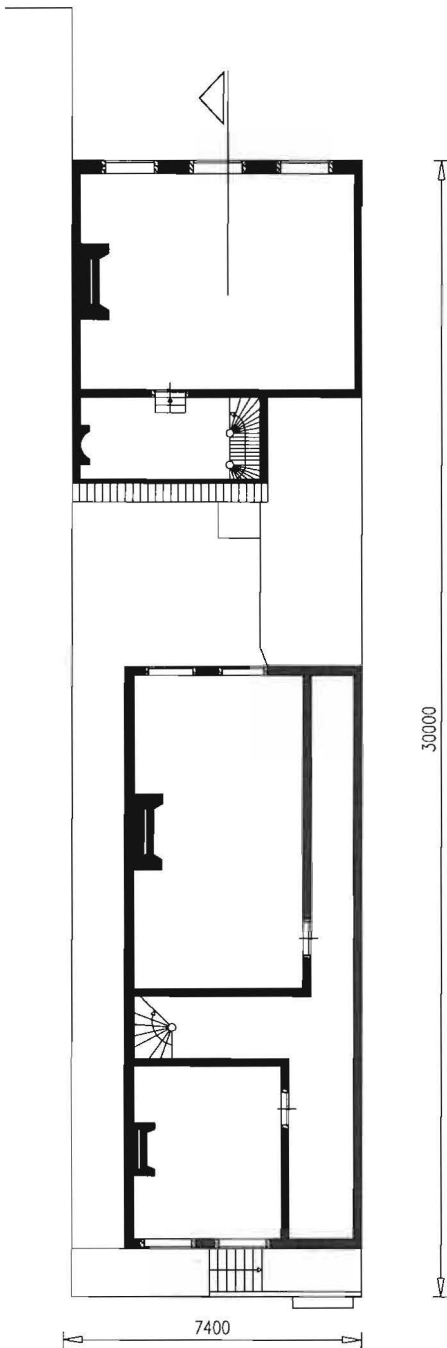
Vensters & lichtinval

De architectuur van de vensters en de daarmee gepaard gaande lichtinval zijn van betekenis voor de drempels en de representativiteit van het functioneel gebruik achter deze vensters. Omdat de vensters en de lichtinval een directe invloed op elkaar hebben, worden deze in combinatie met elkaar besproken.

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

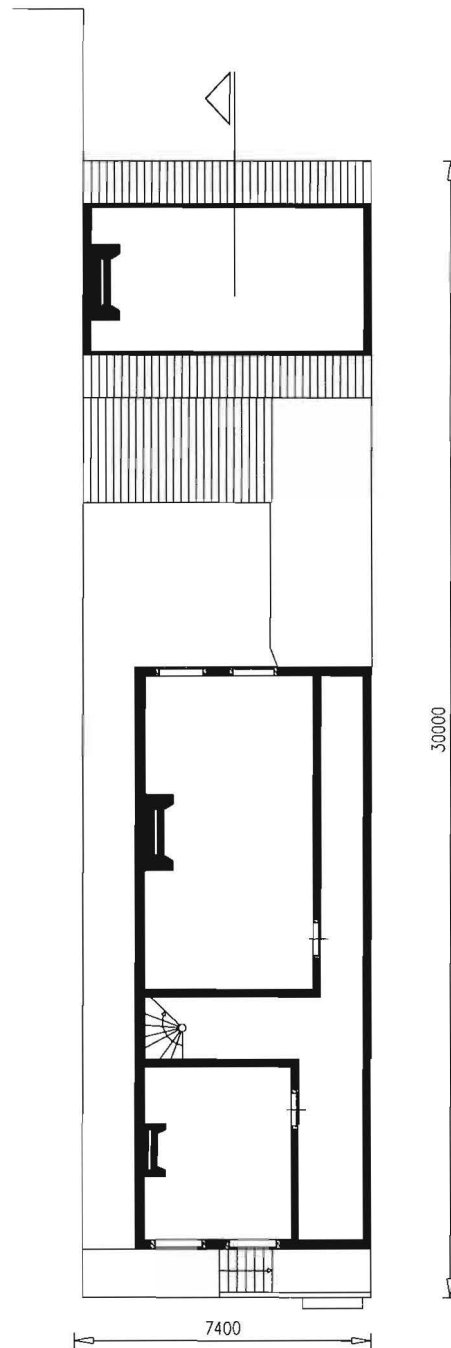

Reconstructie beginsituatie 1668

30000

7400

30000

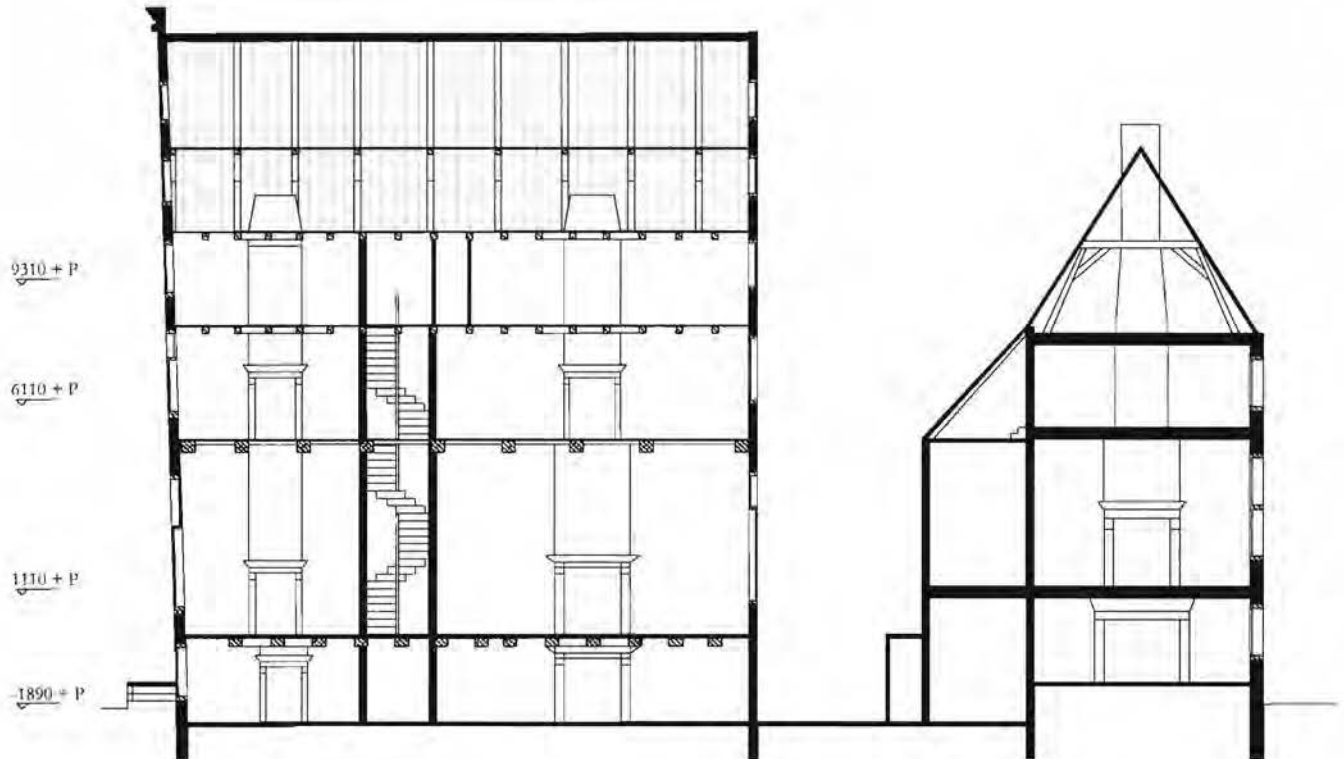
7400

Rechter pagina:
Links: plattegrond souterrain
Rechts: plattegrond bel-etage

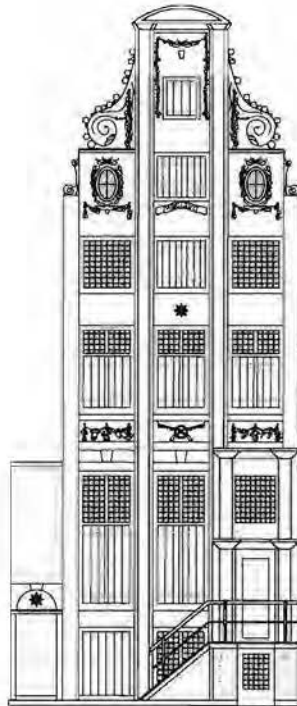
Linker pagina:
Links: plattegrond eerste verdieping
Rechts: plattegrond tweede verdieping

1 : 200
5 m

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

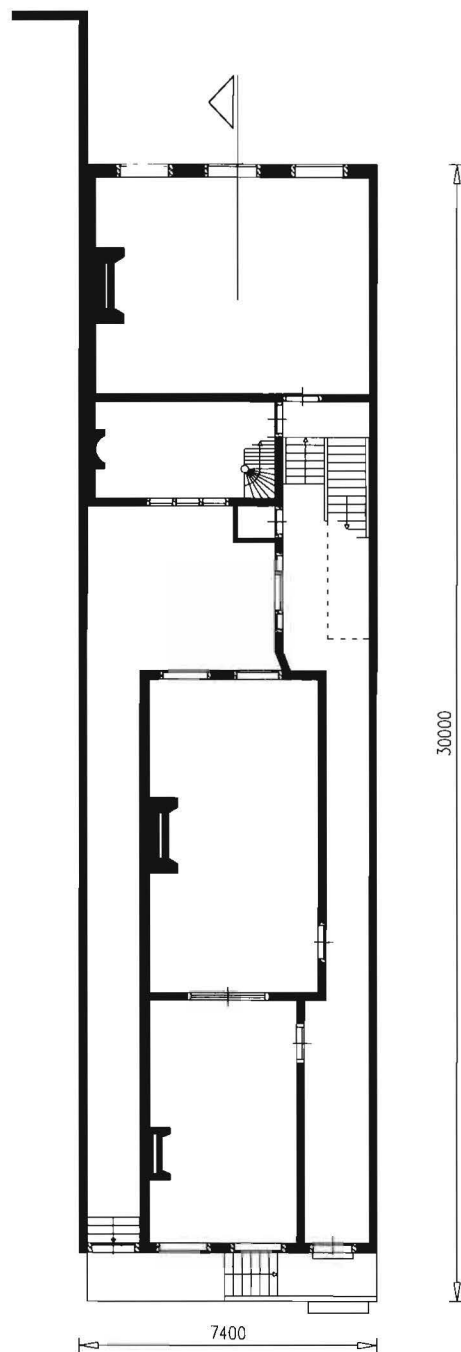
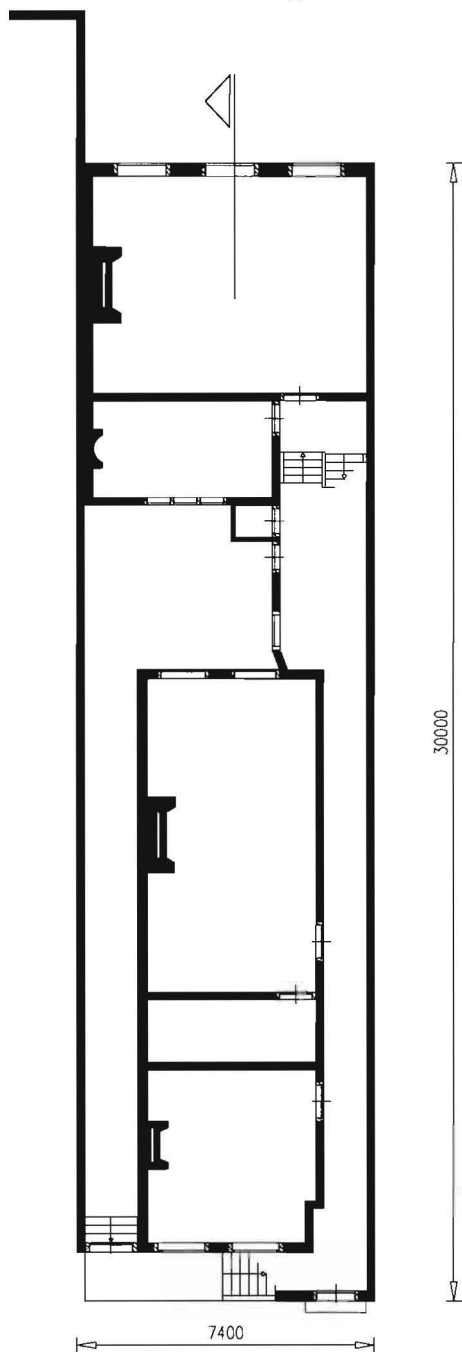
Doorsnede

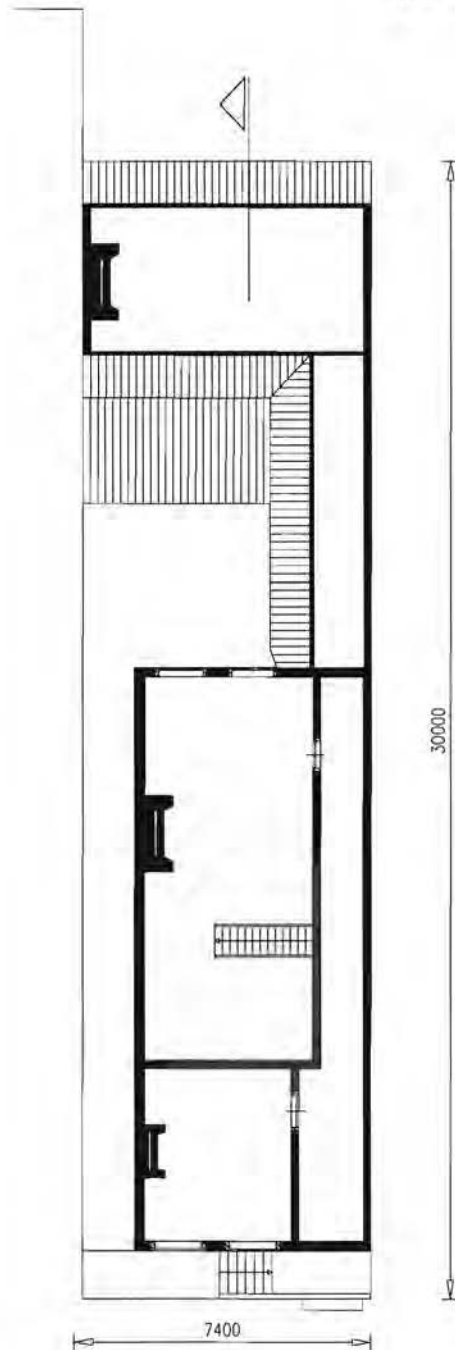
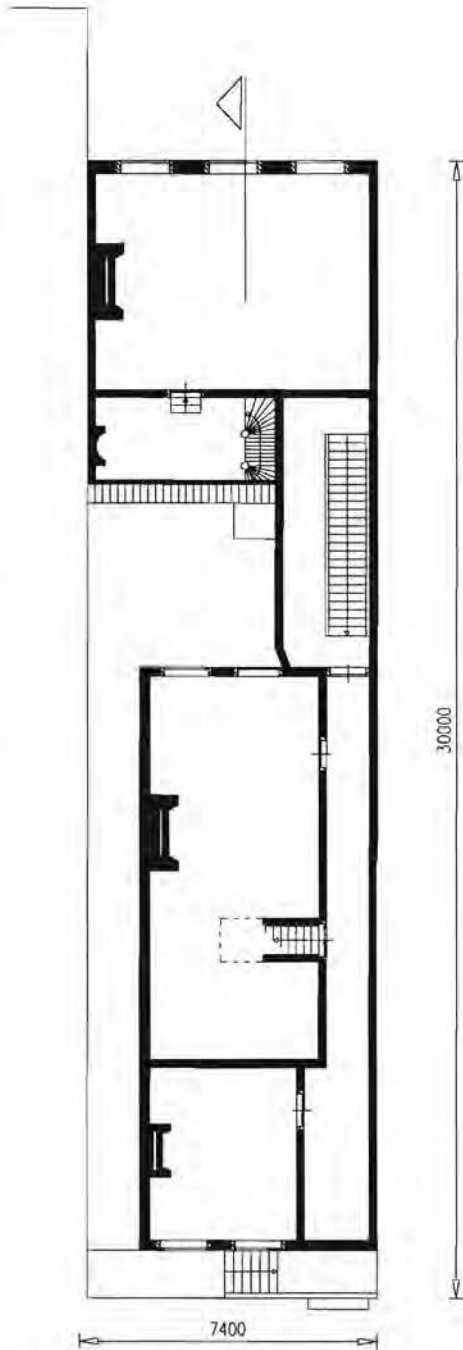
Gevelaanzicht

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

Reconstructie situatie 18^e eeuw

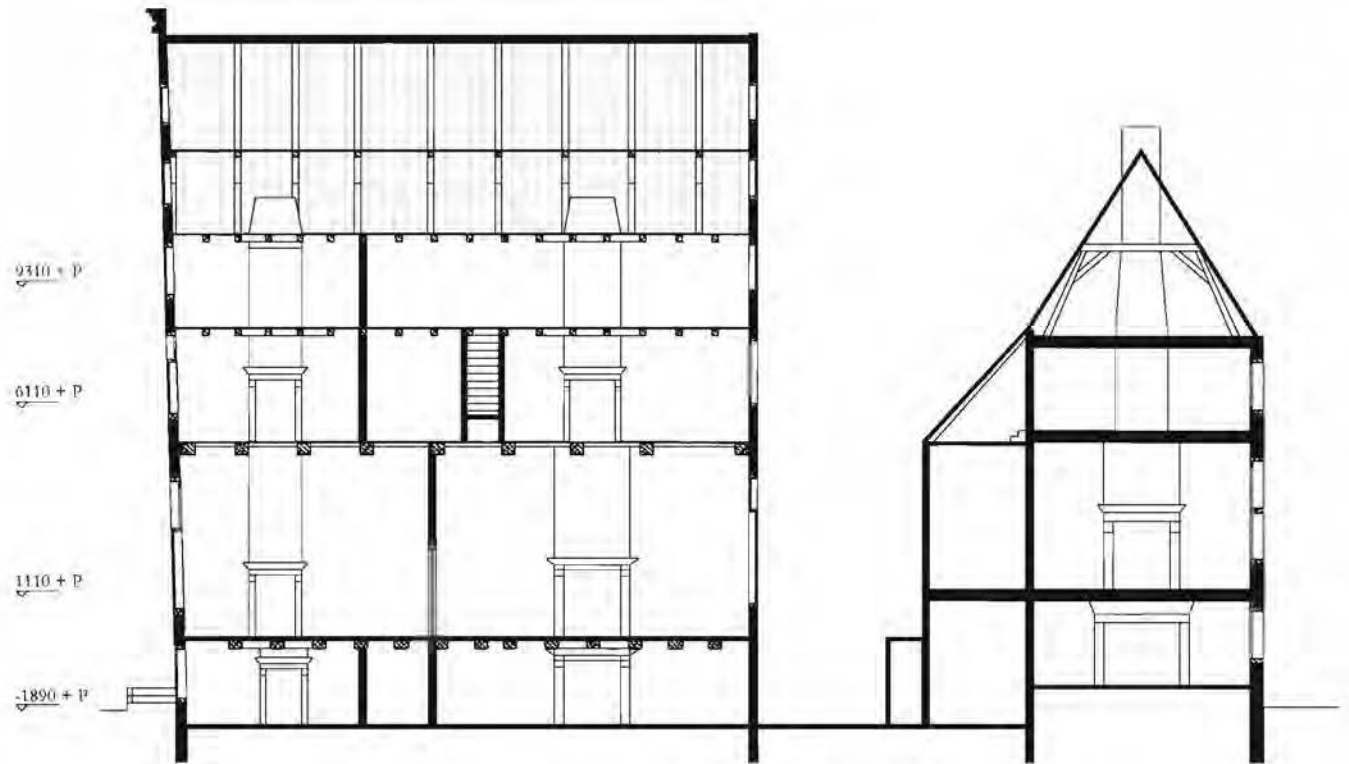

Rechter pagina:
Links: plattegrond souterrain
Rechts: plattegrond bel-etage

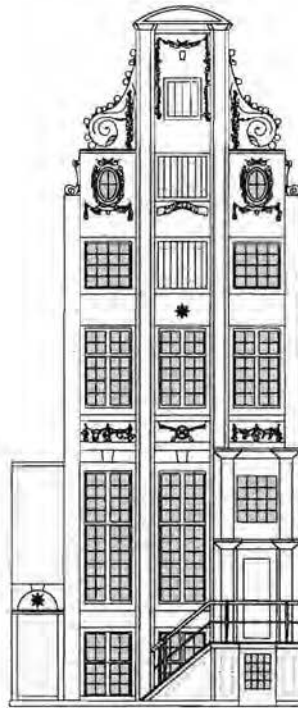
Linker pagina:
Links: plattegrond eerste verdieping
Rechts: plattegrond tweede verdieping

1 : 200
5 m

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

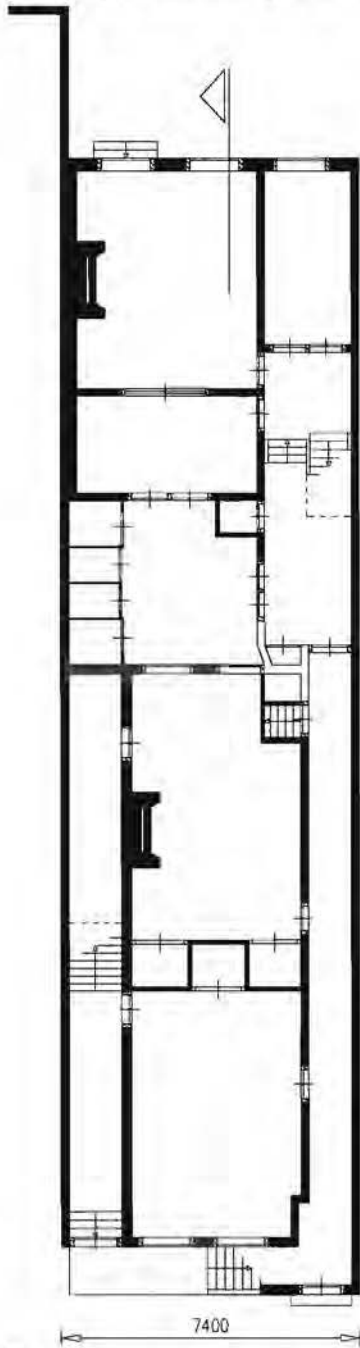
Doorsnede

Gevelaanzicht

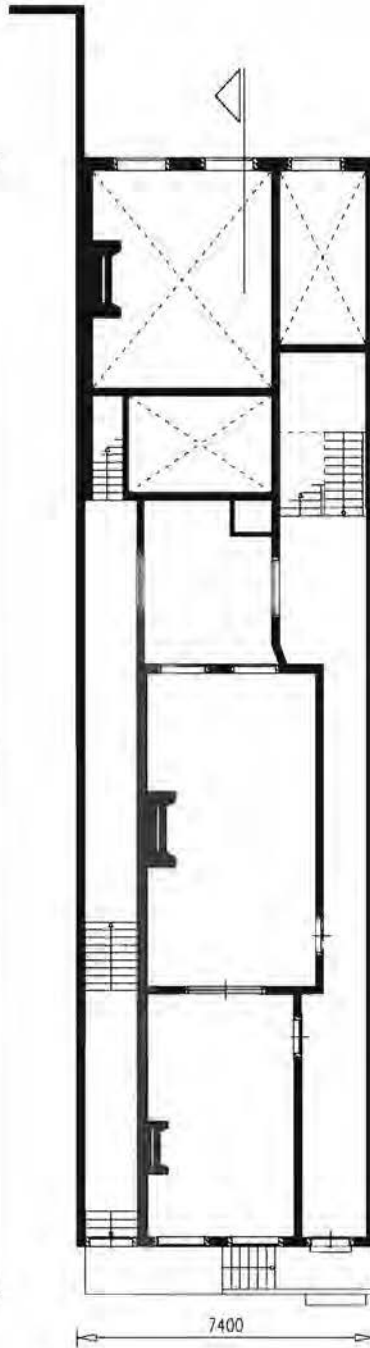
1 : 200
5 m

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

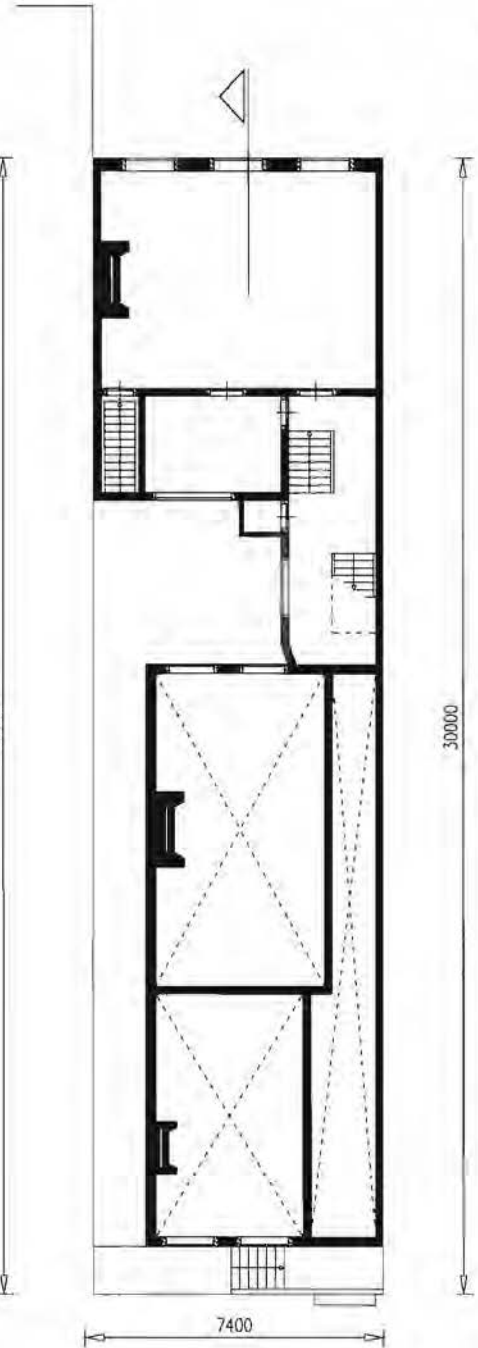
30000

7400

30000

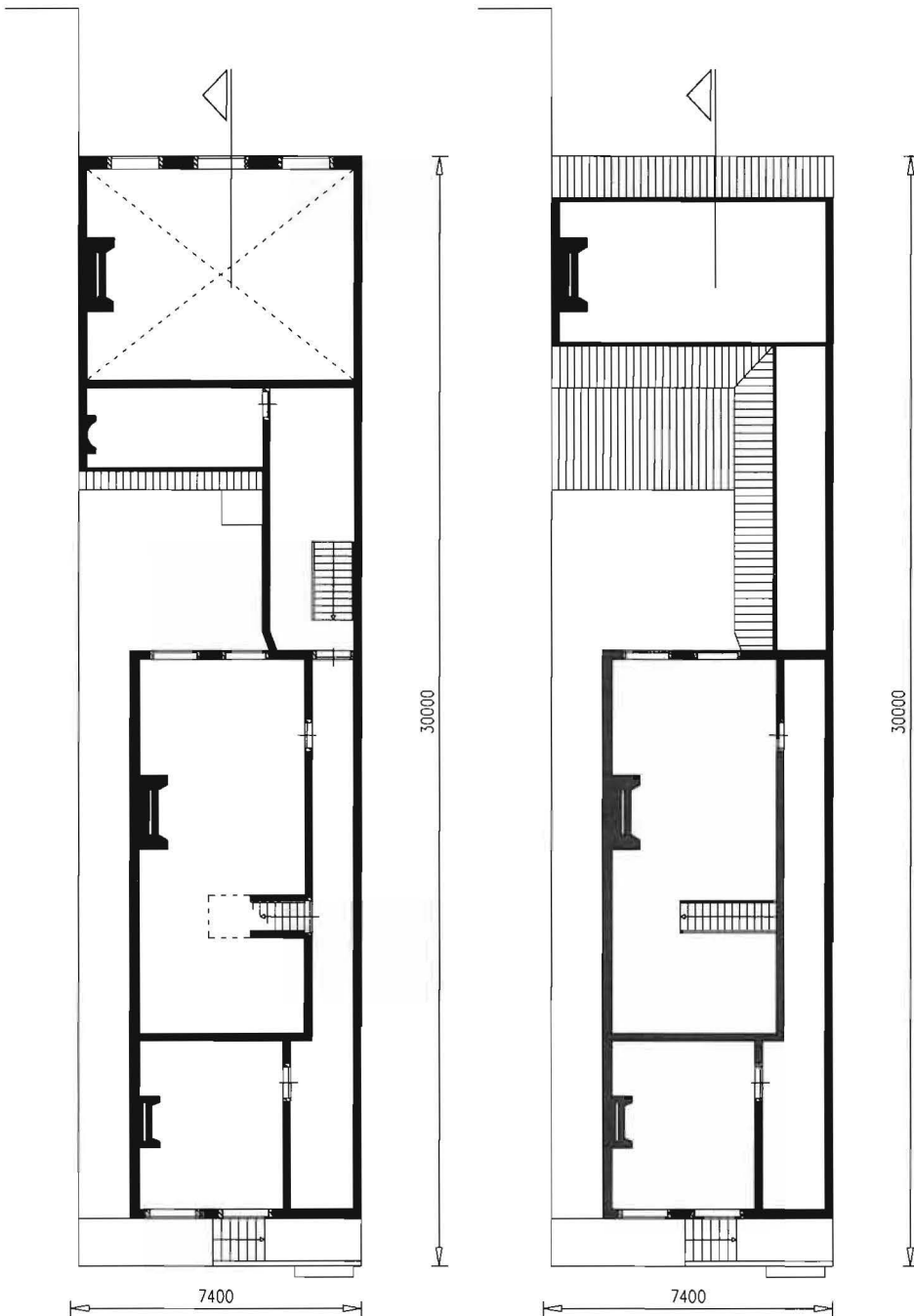
7400

30000

7400

Reconstructie situatie 19^e eeuw

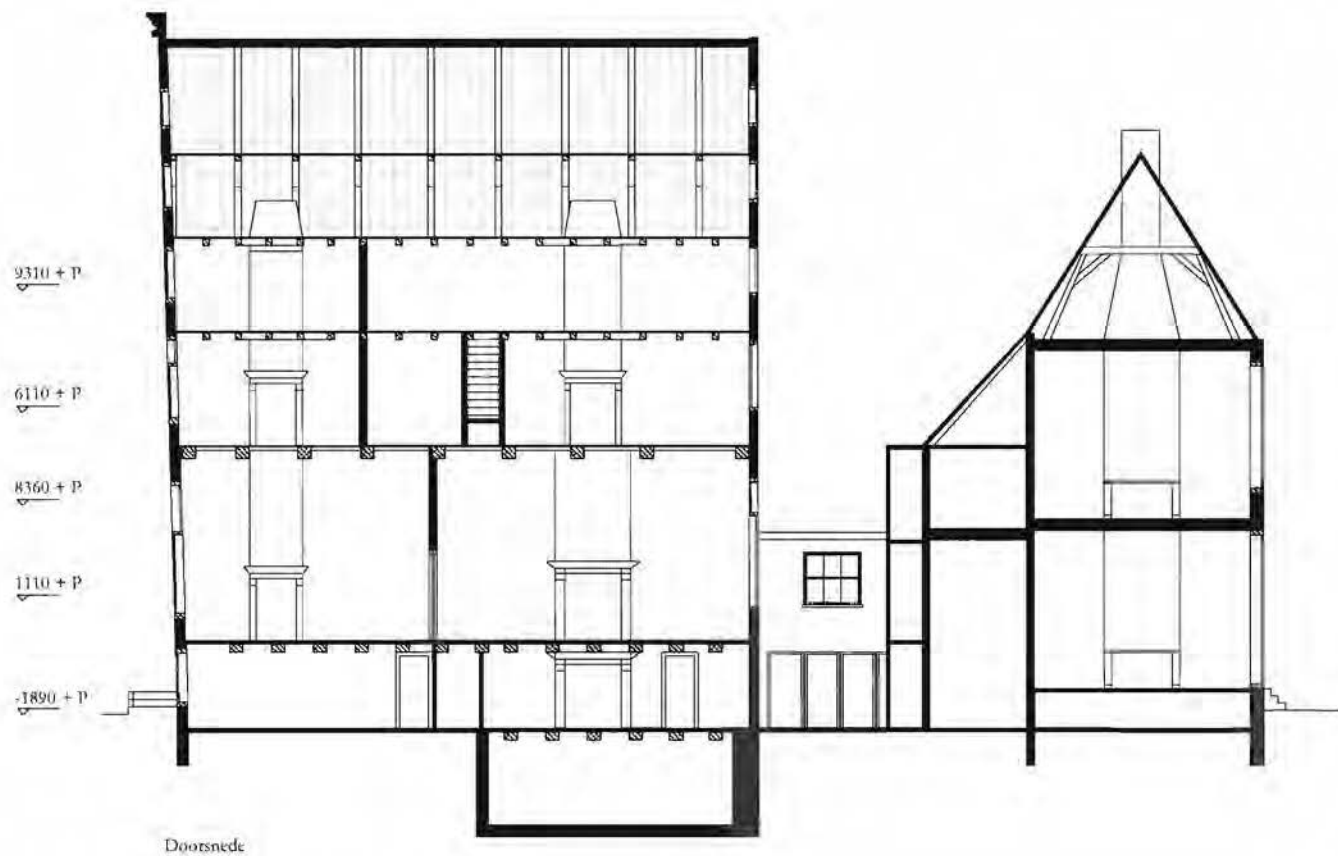

Rechter pagina:
Links: plattegrond souterrain
Midden: plattegrond bel-etage
Rechts: plattegrond bel-etage

Linker pagina:
Links: plattegrond eerste verdieping
Rechts: plattegrond tweede verdieping

1 : 200
5 m

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

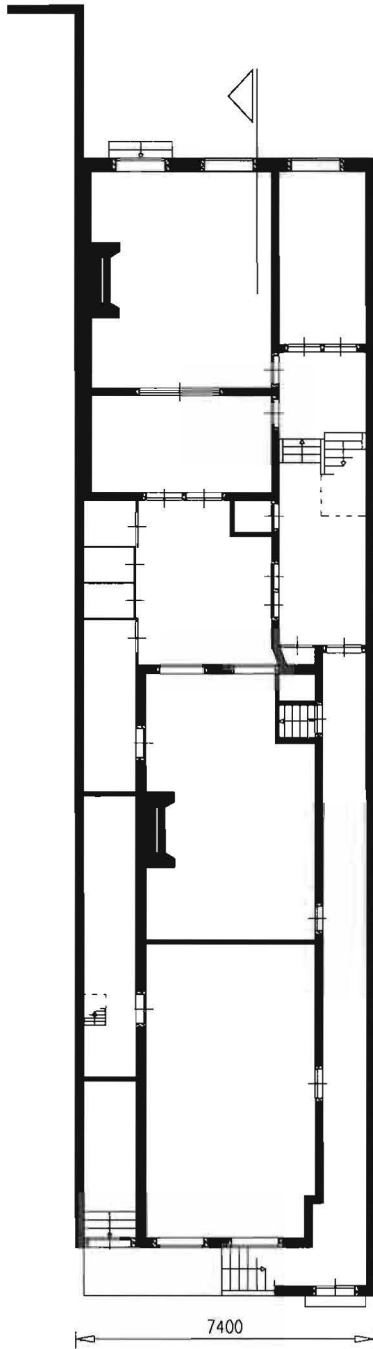

Gevelaanzicht

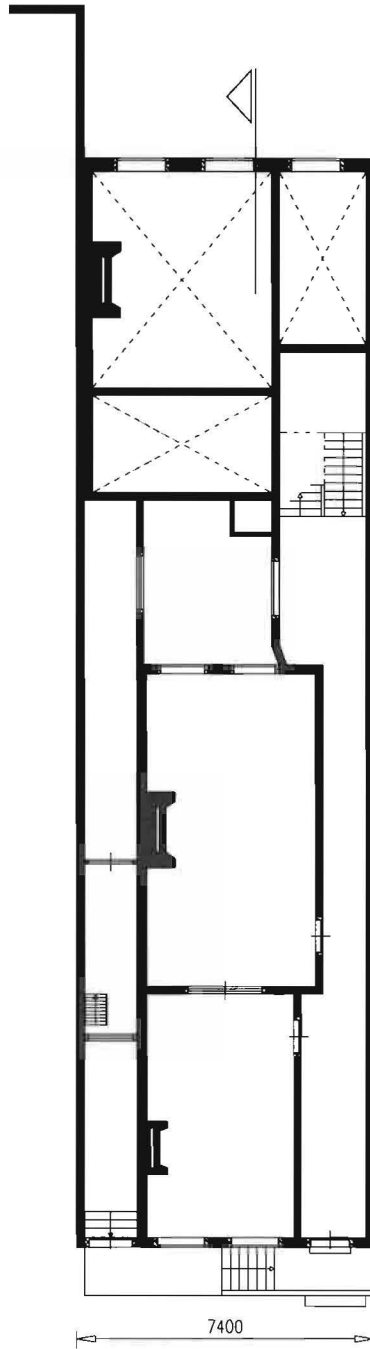
1 : 200
5 m

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

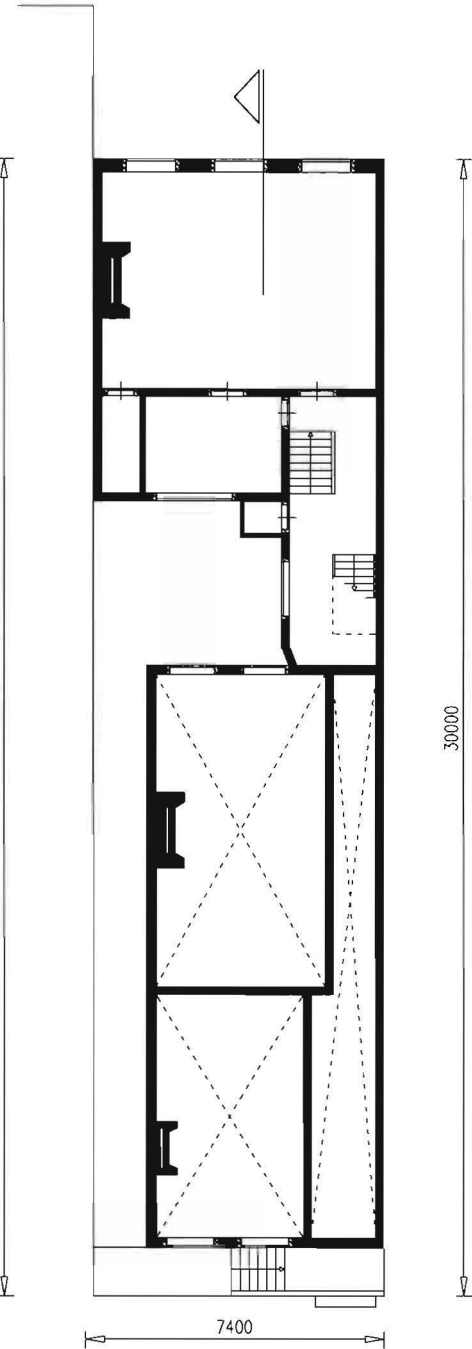
30000

7400

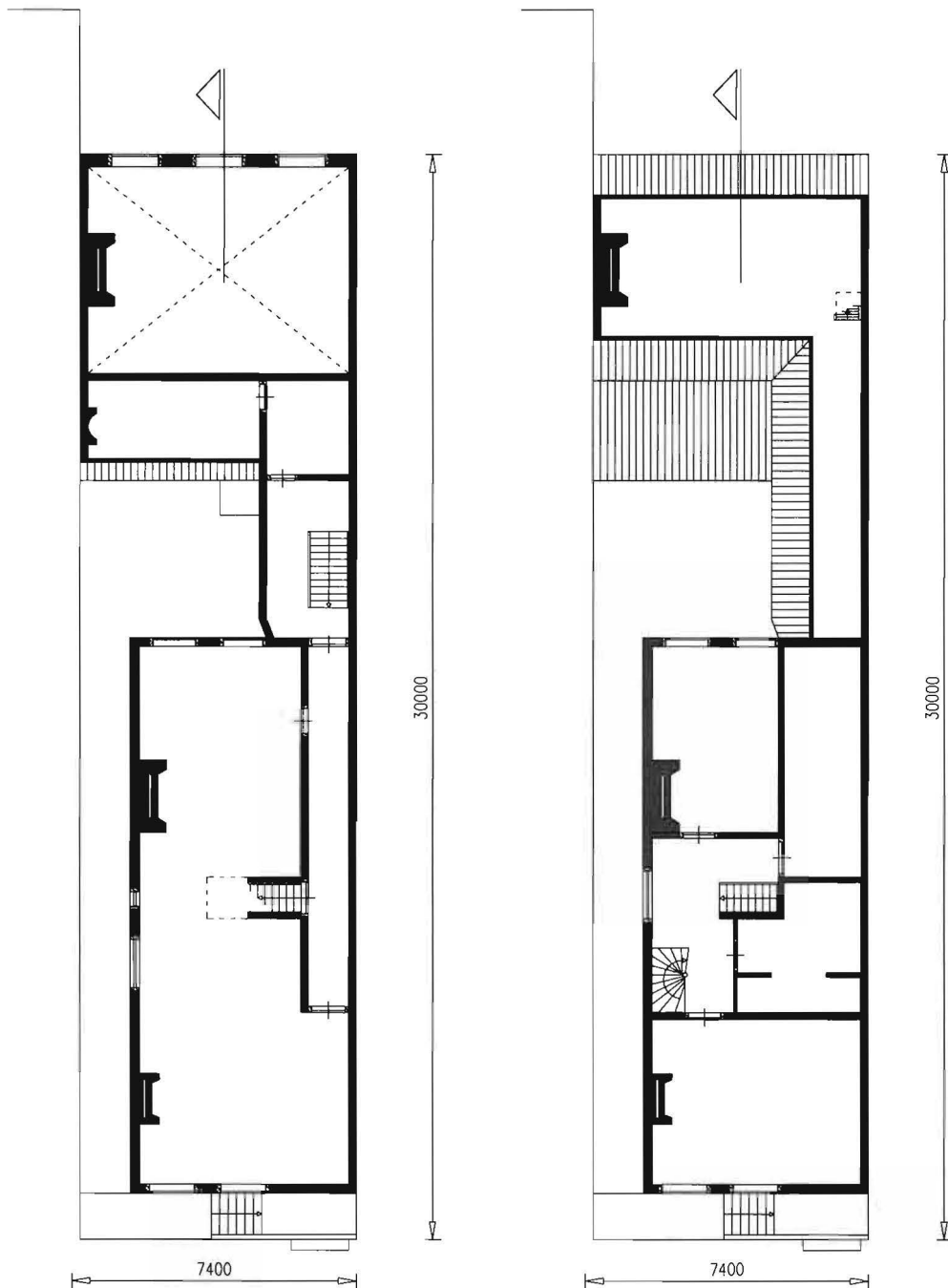
30000

7400

30000

7400

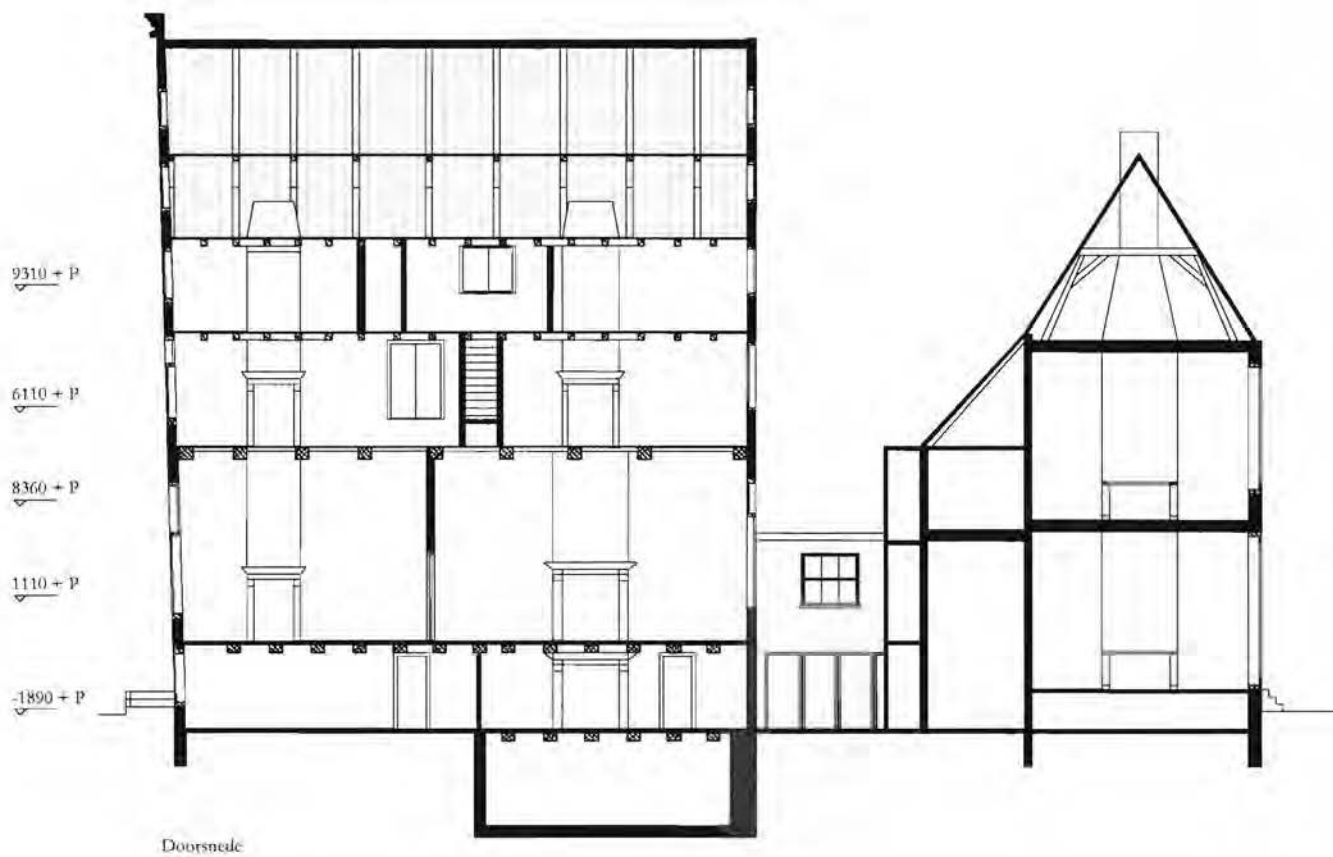

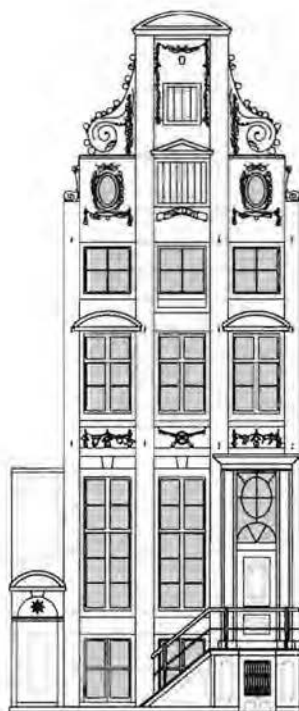
Rechter pagina:
Links: plattegrond souterrain
Midden: plattegrond bel-etage
Rechts: plattegrond bel-etage

Linker pagina:
Links: plattegrond eerste verdieping
Rechts: plattegrond tweede verdieping

1 : 200
5 m

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

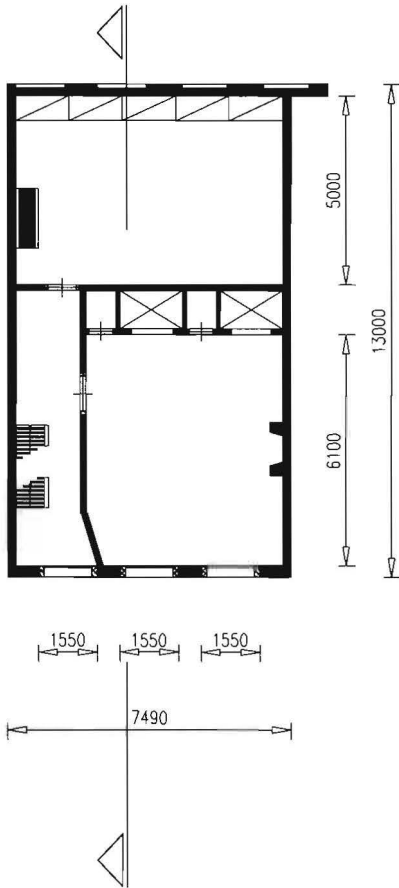
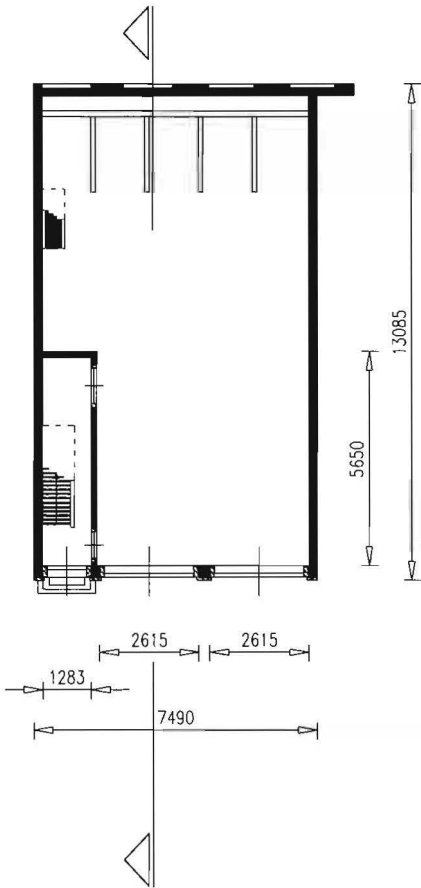

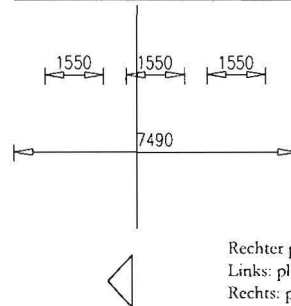
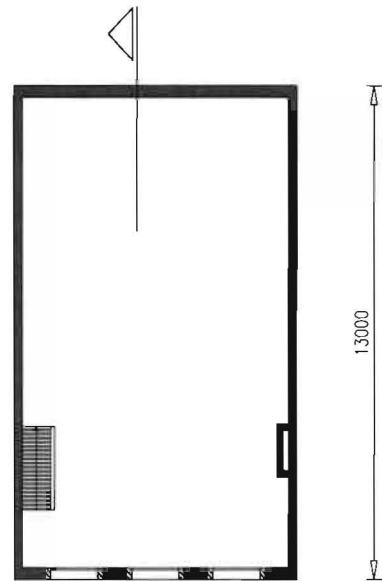
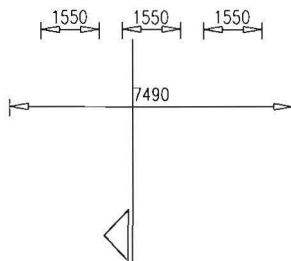
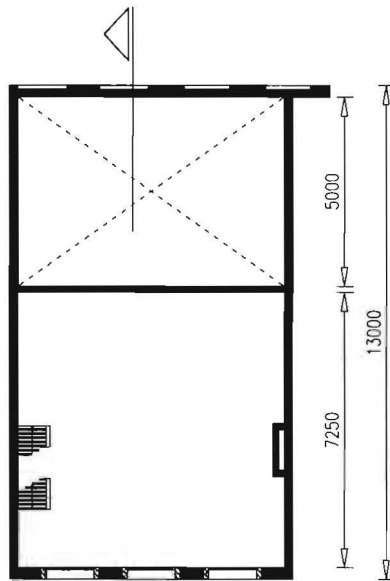
Gevelaanzicht

Huidenstraat 19

Reconstructie beginsituatie 1761

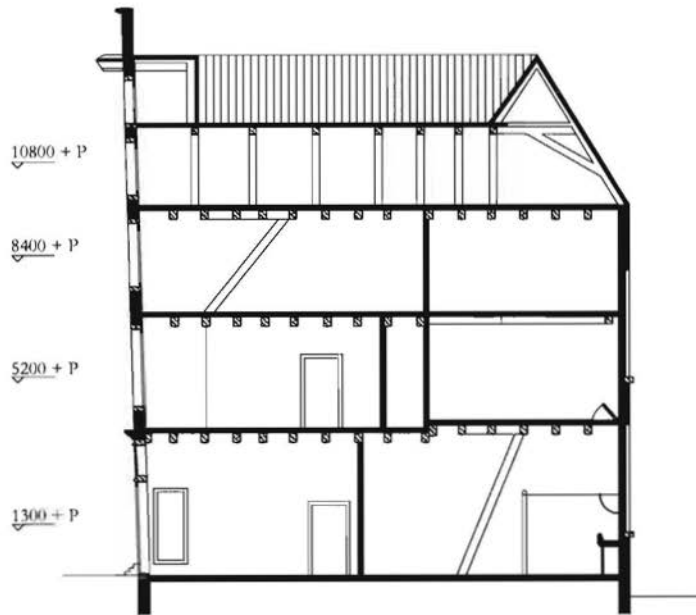

Rechter pagina:
Links: plattegrond begane gornd
Rechts: plattegrond eerste verdieping

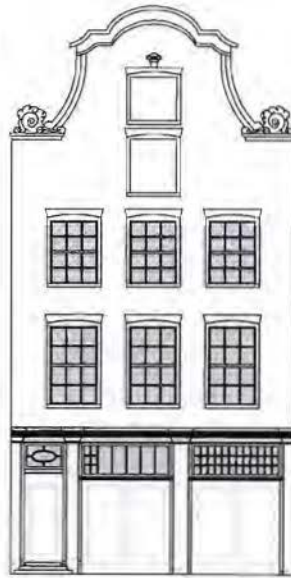
Linker pagina:
Links: plattegrond tweede verdieping
Rechts: plattegrond zolder

1 : 200
5 m

Huidenstraat 19

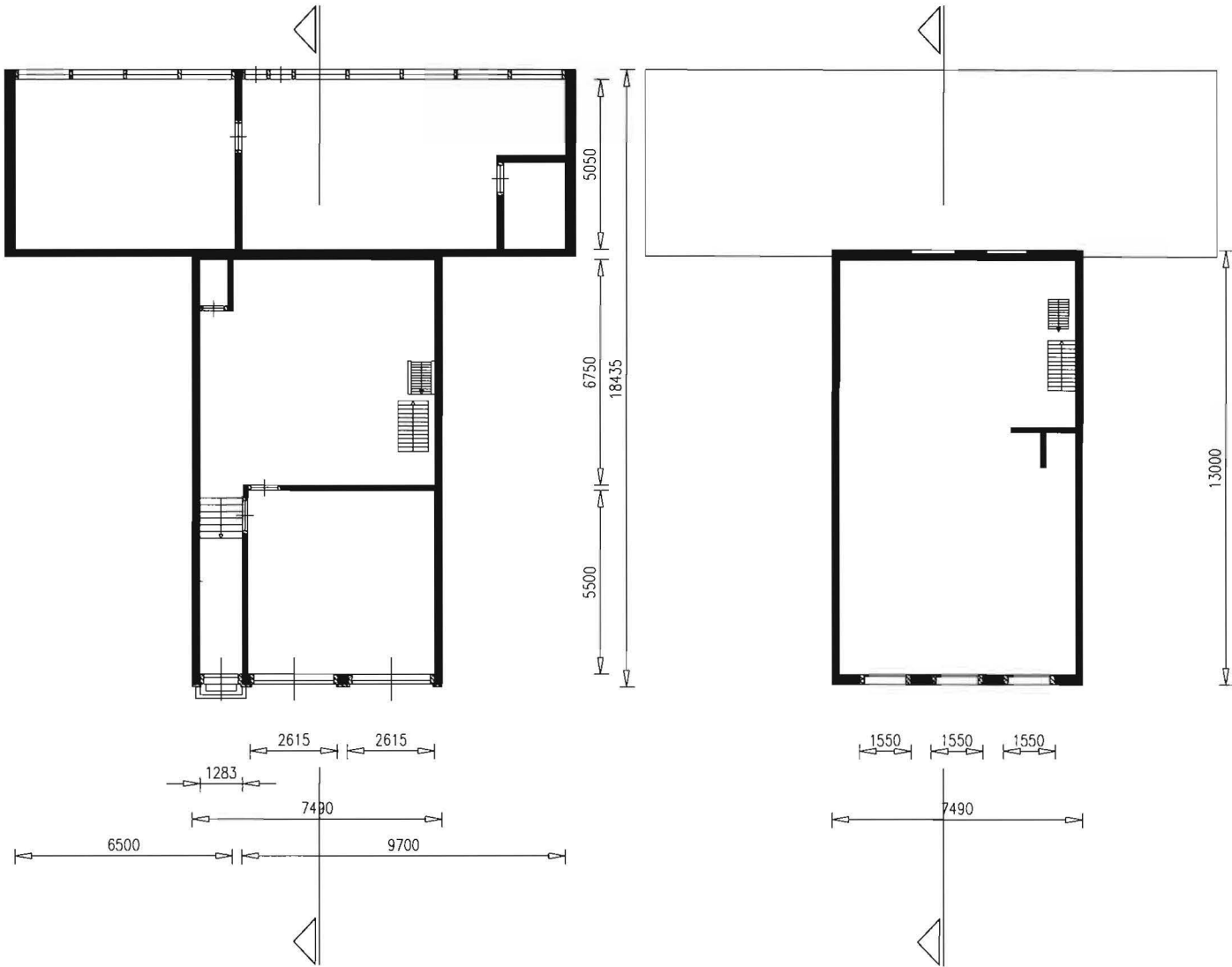
Doorsnede

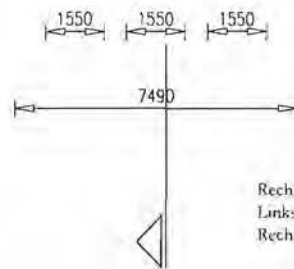
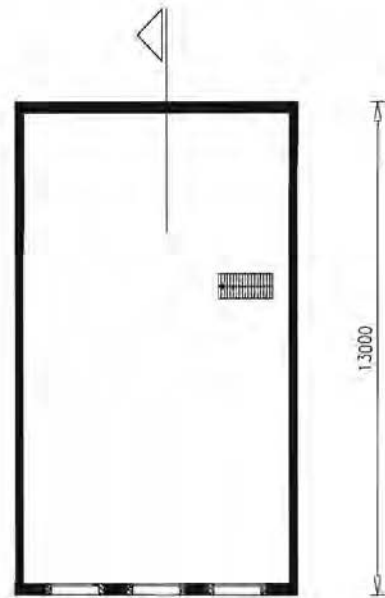
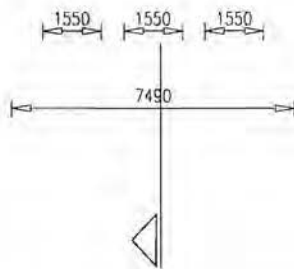
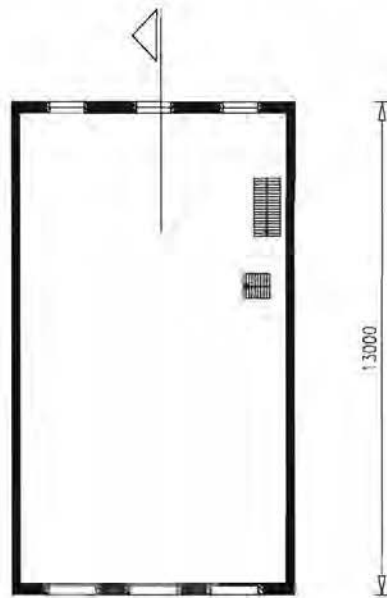
Gevelaanzicht

Huidenstraat 19

Reconstructie situatie 19^e eeuw

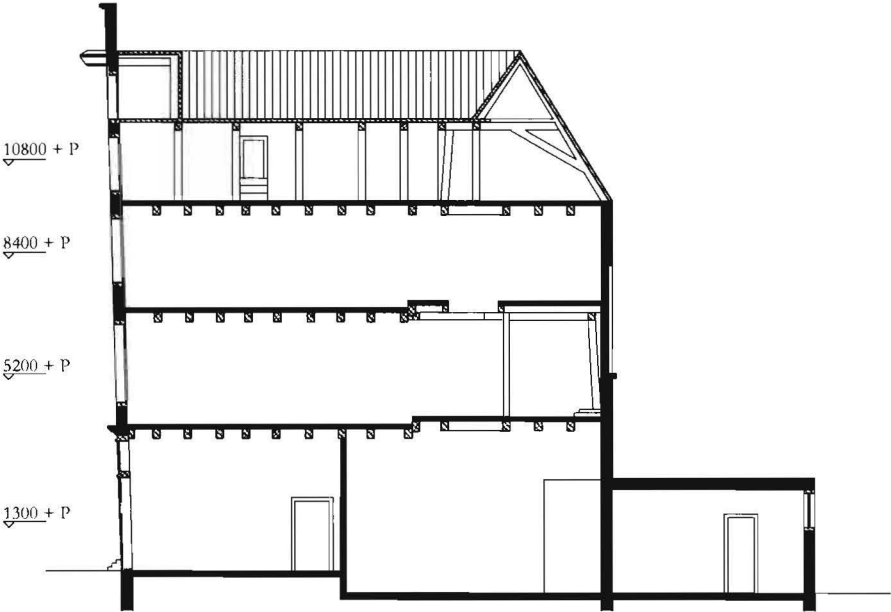

Rechter panna
Links: plattegrond begane gornd
Rechts: plattegrond eerste verdieping

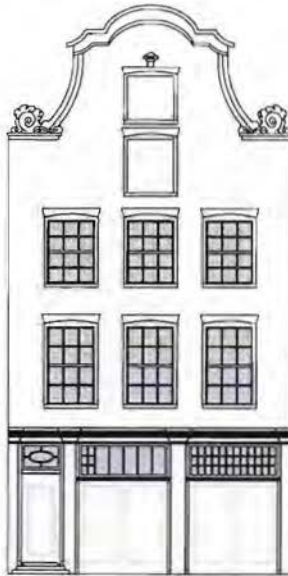
Linker panna
Links: plattegrond tweede verdieping
Rechts: plattegrond zolder

1 : 200
5 m

Huidenstraat 19

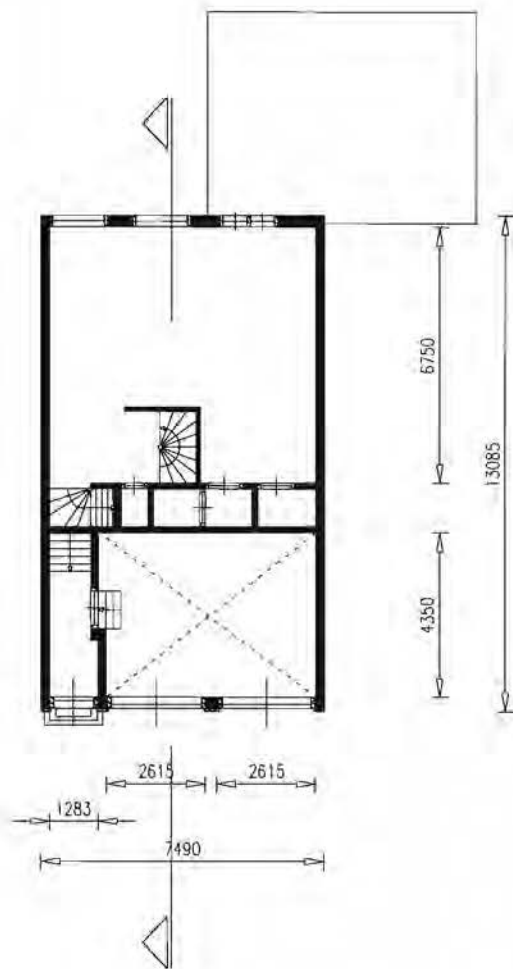
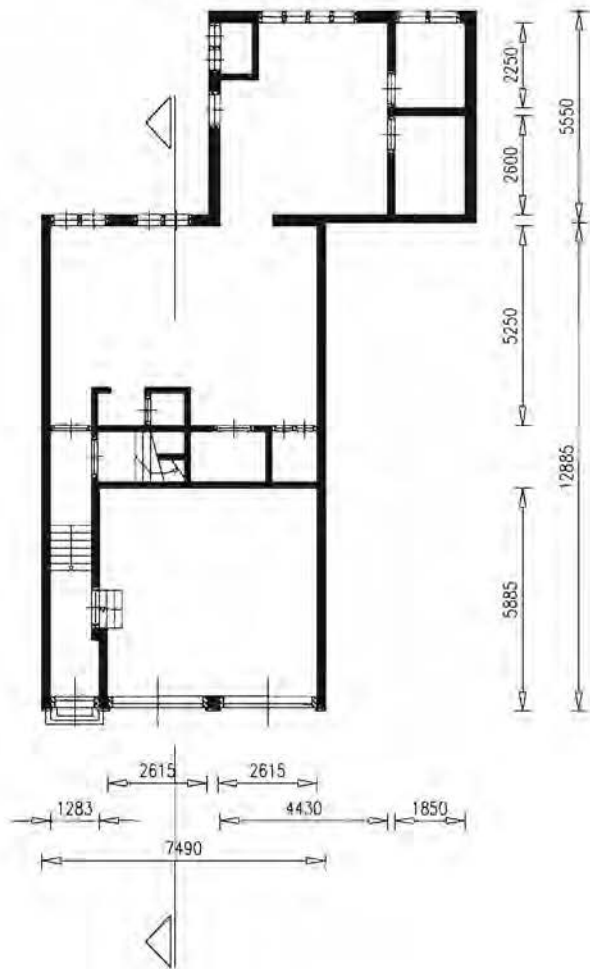
Doorsnede

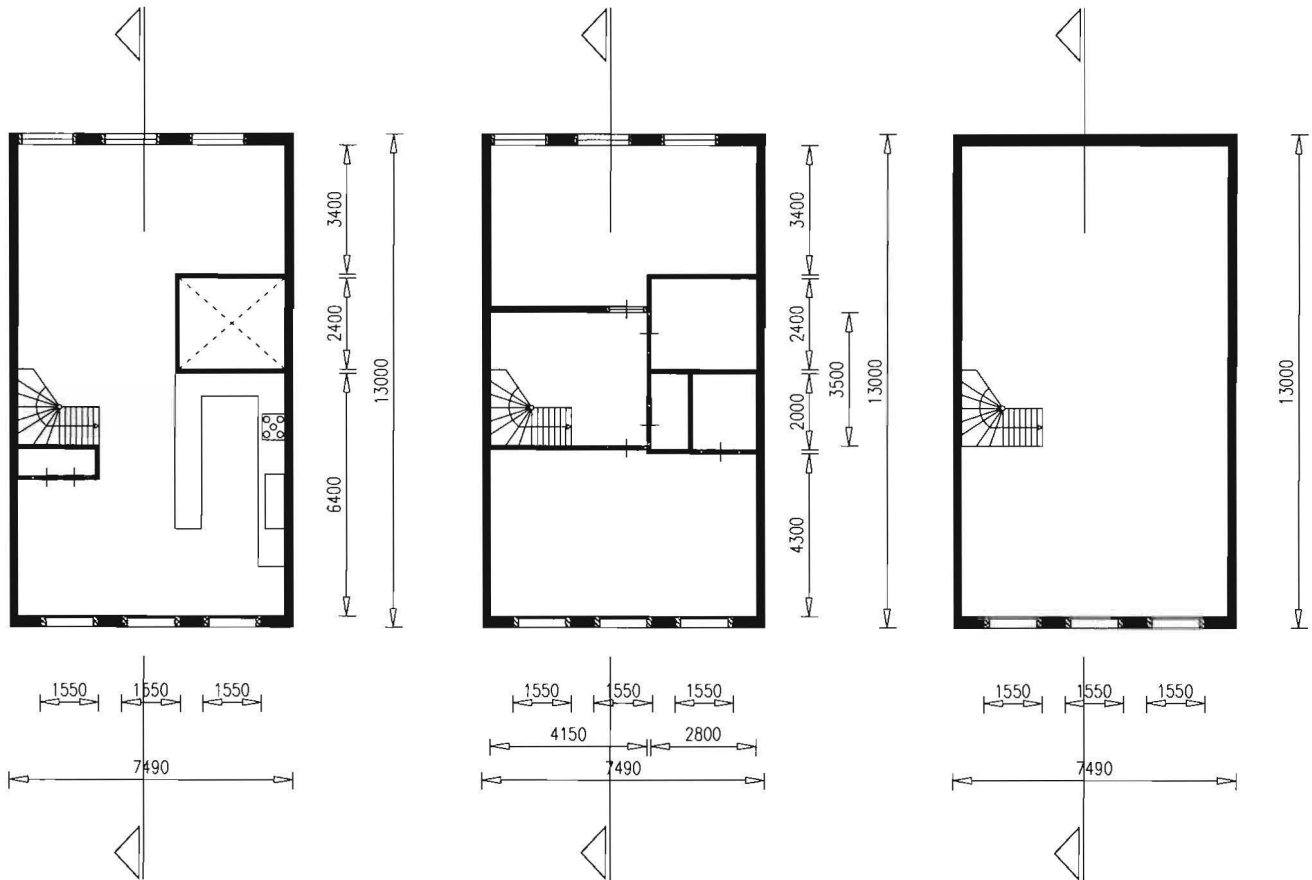
Gevlaanzicht

Huidenstraat 19

Reconstructie situatie 1974

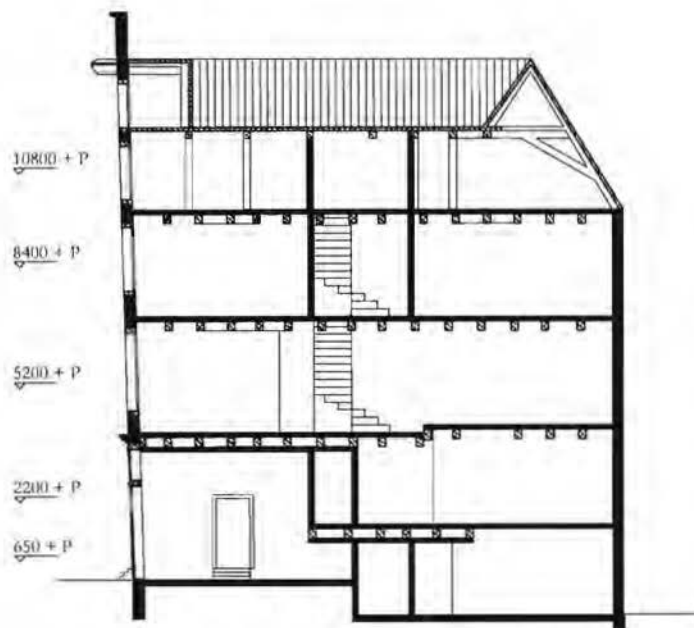

Rechter pagina:
 Links: plattegrond begane grond
 Rechts: plattegrond insteekverdieping

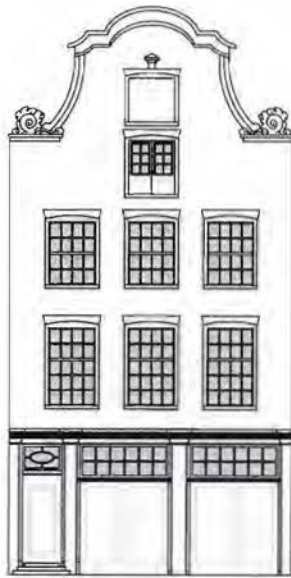
Linker pagina:
 Links: plattegrond eerste verdieping
 Midden: plattegrond tweede verdieping
 Rechts: plattegrond zolder

1 : 200
 5 m

Huidenstraat 19

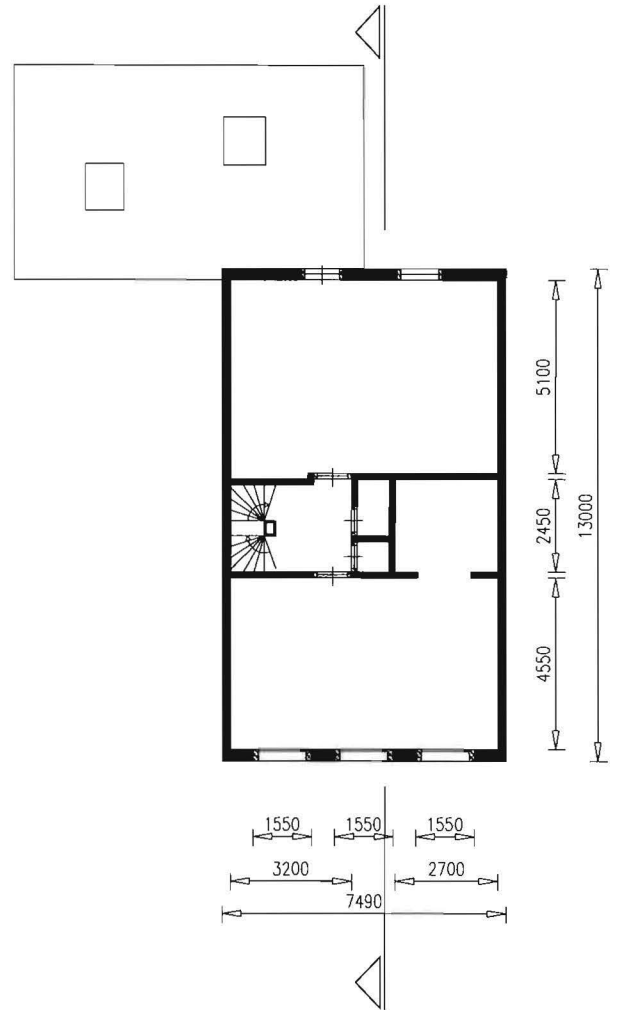
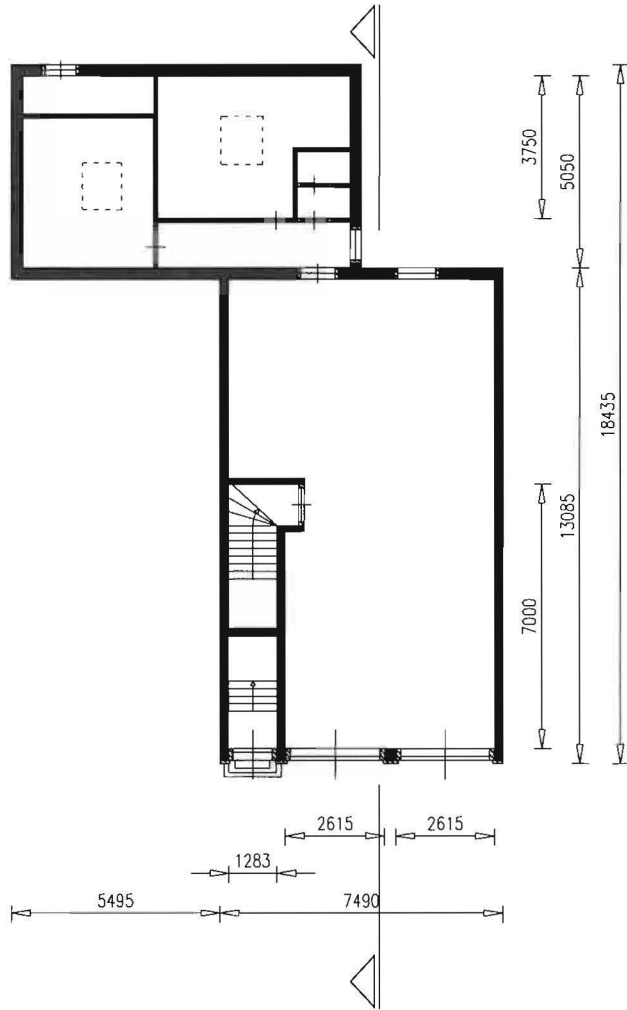
Doorsnede

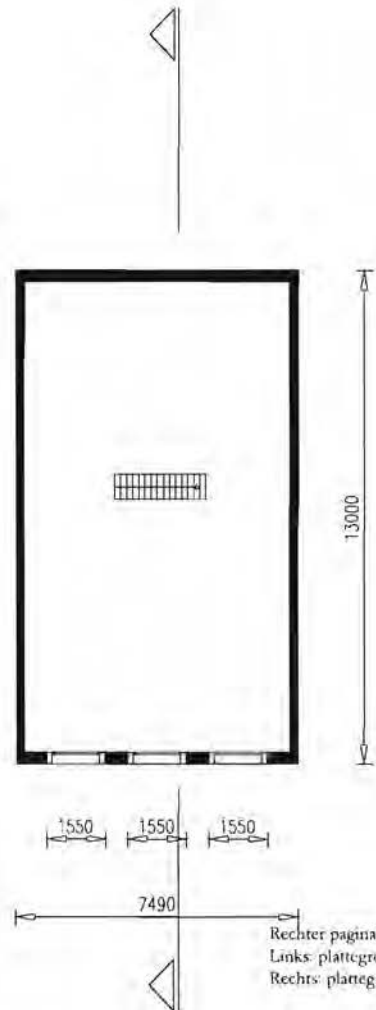
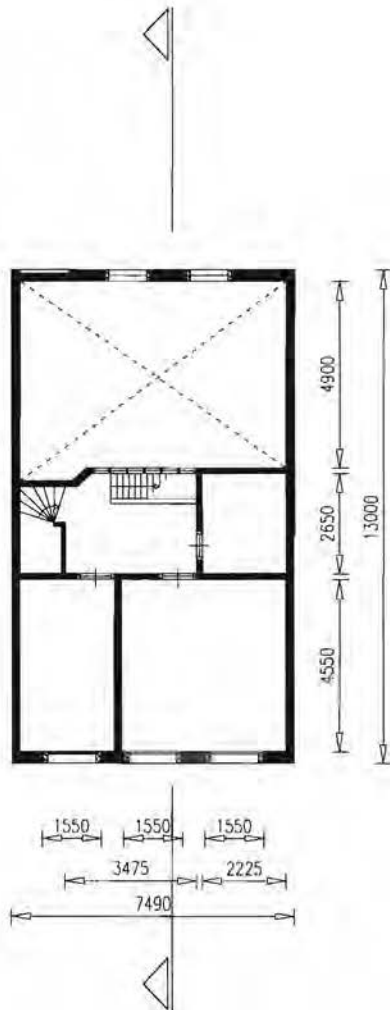

Gevelaanzicht

Huidenstraat 19

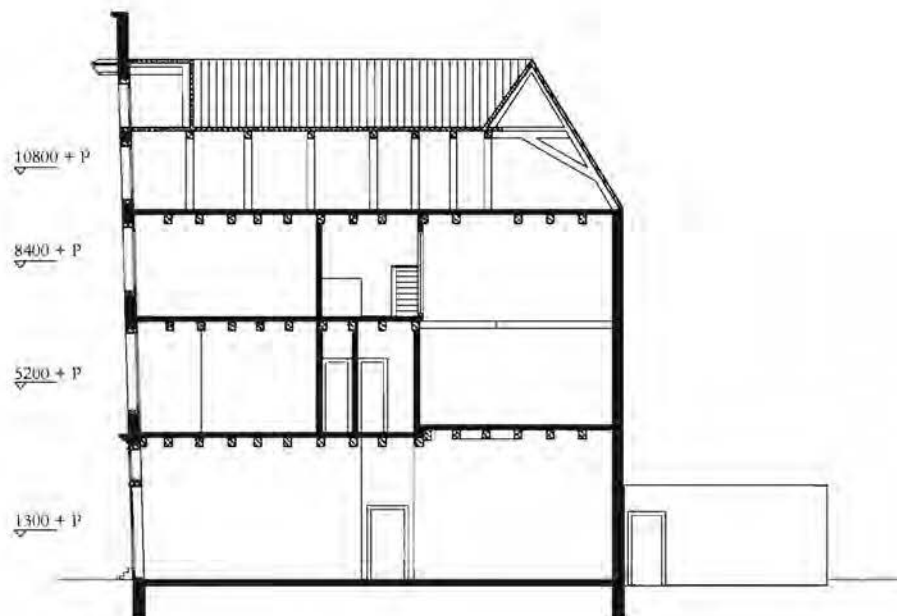

Rechter pagina:
Links: plattegrond begane grond
Rechts: plattegrond eerste verdieping

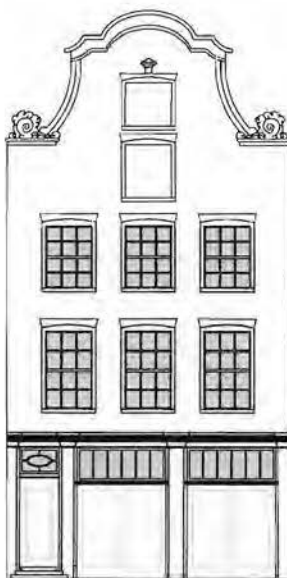
Linker pagina:
Links: plattegrond tweede verdieping
Rechts: plattegrond zolder

Huidenstraat 19

Doorsnede

Gevelaanzicht

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

Keizersgracht 387

Het pand aan de Keizersgracht 387, ook wel 'De Vergulde Ster' genoemd, is ontstaan tijdens de vierde uitleg van Amsterdam. De oude burgwal, gesitueerd op deze lokatie, werd gedempt en de nieuwe erven die hierbij ontstonden werden in 1663 door de stad verkocht. De eerste eigenaar van de kavel raakte in financiële moeilijkheden en was daardoor niet in staat om de kavel te bebouwen. In 1666 werd de kavel opnieuw in veiling gebracht door de stad. In 1667 werd begonnen met de bouw van een woonhuis met achterhuis. Aan de zuidzijde kocht de eigenaar, Coenraad Segers, een halve voet grond erbij van zijn buurman. Het nieuwe huis was een jaar later gereed. Coenraad Segers bewoonde het pand met zijn vrouw. Hij kwam te overlijden in 1709, waarop het huis verhuurd werd aan de katholieke koopman Pieter Bleijenburg, wiens weduwe het huis nog bewoonde tot 1723. In 1744 werd het huis door de erfgenamen Segers overgedaan aan de toenmalige huurder, koopman Hendrick Hartwijk. Uit de omschrijving in de overdrachtsakte blijkt dat het huis aan twee zijden eigen bouwmuren bezat en dat de tuin werd afgesloten door een tuinhuis. Dit tuinhuis wordt bij de volgende overdrachten niet meer vermeld en is blijkbaar reeds voor 1800 gesloopt. De erfgename van Hendrick Hartwijk bewoonden het huis nog geruime tijd. In 1802 werd het pand in veiling gebracht en verkocht aan het echtpaar Assuerus de Mortier en Christina Wijnanda van Keulen. Hun erfgenamen verkochten het huis in 1817 aan een Joodse bankier, Simon Köningswarter. Deze kocht het huis aan de Keizersgracht voor zijn zoon die het huis met zijn gezin betrok. Zelf bewoonde Köningswarter een pand aan de Kalverstraat. Bij diens overlijden in 1845, werd het huis verkocht aan een familielid, Hendrick Julius Köningswarter, eveneens firmant van het inmiddels internationale bankiershuis. Hij betrok het pand als woonhuis. Het pand was vanwege de weelderige interieurs vooral in trek bij vrouwelijke kopers. In 1857 werd het pand verkocht aan Jenny Stadnitski, de vrouw van de president van de Amsterdamse Kamer van Koophandel. In 1872 werd het pand door haar erfgenamen in veiling gebracht en verkocht aan Charlotte Hepner. Uit de veilingcondities blijkt dat het huis omstreeks 1860 gedeeltelijk moet zijn gemoderniseerd. Tijdens deze verbouwing moet de indeling van het achterhuis volledig zijn veranderd. In 1879 werd het pand verkocht aan Anthony Jan Karseboom, plaatsvervangende Officier van Justitie bij de Arronsissementsrechtbank. In 1909 verkocht hij het pand aan zijn advocaat, mr. J.H. Worst. Diens weduwe liet het pand in 1955 na aan de Vereniging Hendrick de Keyser. Het pand aan de Keizersgracht 387 is een goed voorbeeld van een groot grachtenhuis uit het derde kwart van de 17e eeuw. De totale lengte van het huis, inclusief achterhuis, bedraagt 28 meter. Het pand is 7,4 meter breed.¹

Het pand aan de Huidenstraat bevindt zich in het laatste blok van de derde uitleg van 1614. De geschiedenis van het pand aan de Huidenstraat hangt nauw samen met de 'Cromhouthuizen' binnen hetzelfde bouwblok aan de Herengracht. In opdracht van Jacob Cromhout verschenen in 1660 tot 1662 een viertal huizen aan de Herengracht naar ontwerp van Philips Vingboons. Deze panden bleven familiebezit tot ca. 1800. Na 1700 werden door de bewoners van de Herengracht een aantal panden aan de zuidzijde van de Huidenstraat gekocht en verbouwd tot koetshuis.

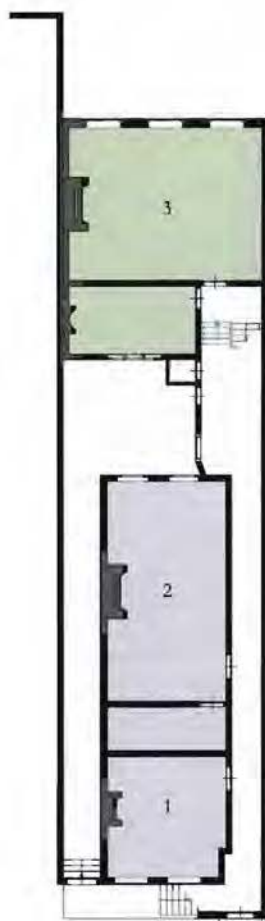
Tussen 1709 en 1710 kocht Jacob Cromhout, de kleinzoon van de bouwheer van de 'Cromhouthuizen', drie erven aan de Huidenstraat. Hij was getrouwd met zijn nicht Elizabeth Jacoba Cromhout, en werd op deze manier eigenaar van Herengracht 370 en 366. Van de drie huizen aan de Huidenstraat gebruikte hij twee panden als koetshuis; het derde pand werd verhuurd als woonhuis.

Het pand aan de Huidenstraat 19 verkreeg zijn huidige gedaante in 1761; twee woonhuizen aan de Huidenstraat werden samengevoegd tot één pand dat als koetshuis diende. Het pand kreeg hierdoor een ongewone breedte voor een pand in een zijstraat. Tot circa 1803 bleef het pand in gebruik als koetshuis. In dit jaar viel het familiebezit van de Cromhouten uiteen en gingen de vier huizen aan de Herengracht en de panden aan de Huidenstraat hun eigen weg. Huidenstraat 19 werd verkocht aan C.H. Schrader. Deze nam het pand vermoedelijk in gebruik als bedrijfspand. Vanaf het eind van de 19e eeuw tot circa 1960 laten foto's in de Atlas van het gemeente-archief van Amsterdam zien dat in het pand een papierhandel was gevestigd. Na een periode van leegstand werd het pand in 1977 in vervallen toestand aangekocht door de Vereniging Hendrick de Keyser. In 1980 tot 1981 werd het pand gerestaureerd en kon het pand verhuurd worden als winkel met bovenwoning.

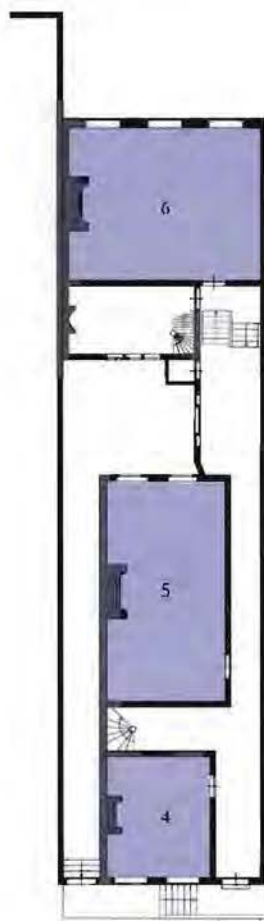
Het pand aan de Huidenstraat 19, ontstaan uit twee smalle woonhuizen uit de 17e eeuw, is 7,5 meter breed en 13 meter lang.⁴

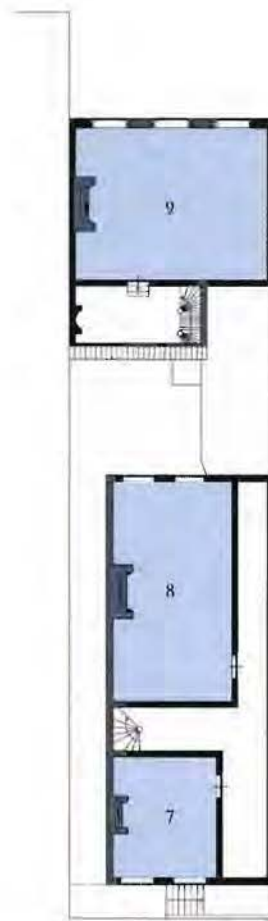
vl.n.r. Huidenstraat 17(gedeeltelijk), 19, 21, 23 en 25(gedeeltelijk)

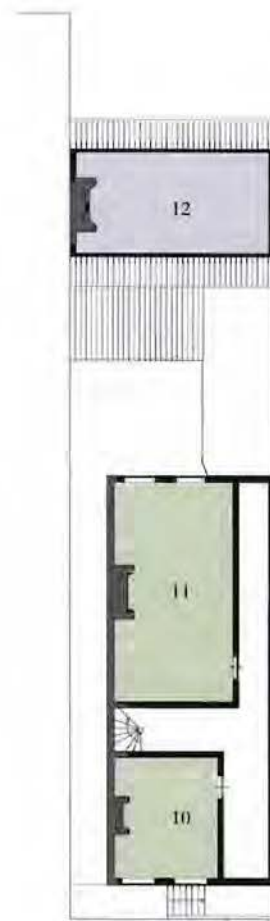
Souterrain

Beletage

Eerste verdieping

Tweede verdieping

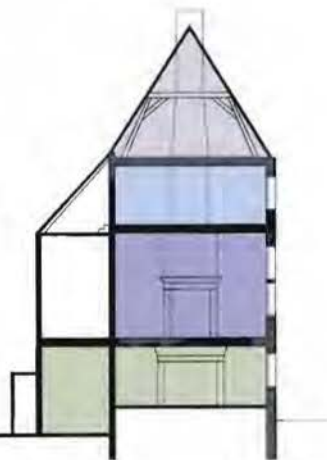
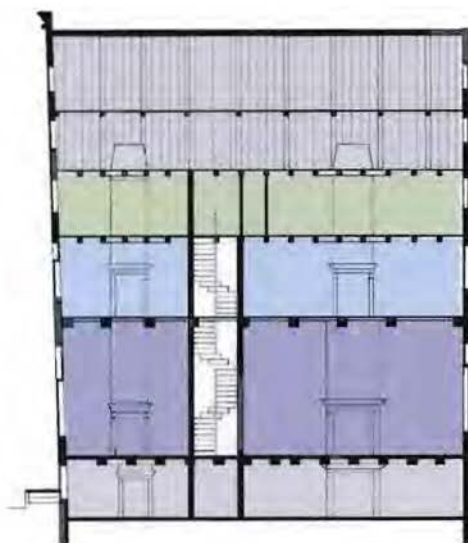
1. kelderkamer
2. opslag keukengerei
3. keuken
4. zijkamer
5. binnenkamer
6. boven-eetkamer
7. voorkamer
8. achterkamer
9. meidenkamer
10. voorzolder
11. achterzolder
12. ijzerzoldertje

Functionele ontwikkeling

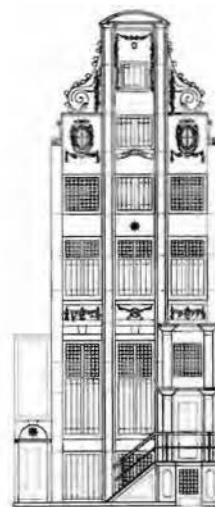
Reconstructie beginsituatie
1668

Het pand is gebouwd tijdens de vierde uitleg van Amsterdam. Het pand werd direct voorzien van een achterhuis. Voor- en achterhuis zijn van elkaar gescheiden door een binnenplaatsje. Naast het voorhuis werd tijdens de bouw aan de linkerzijde een gang opengelaten. Deze gang stond direct in verbinding met

het binnenplaatsje. Vanuit het binnenplaatsje was de keuken direct toegankelijk. Op deze manier kon het personeel direct naar hun werkplek zonder het huis te betreden. Het souterrain werd voornamelijk gebruikt als opslag voor onder andere keukengerei. De beletage was volledig in gebruik door de bewoners zelf.

Doorsnede

Gevelaanzicht

De zijkamer in het voorhuis was bedoeld voor de ontvangst van gasten. De binnenkamer werd gebruikt voor het dagelijks leven. Dit vertrek werd als woon- en slaapruijnte gebruikt. De zaal in het achterhuis was als eetkamer in gebruik. Via een spiltrap die het voorhuis in tweeën splitste, zijn de overige verdiepingen

bereikbaar. De eerste verdieping werd gebruikt als slaapverdieping. De vrouw en de man hadden ieder een eigen kamer. De meidenkamer bevond zich boven de zaal van het achterhuis. Op de tweede verdieping was ruimte voor het personeel. Deze ruimtes werden gebruikt voor het wasgoed. Indien het personeel inwonend was, kon

het personeel hier vermoedelijk ook slapen. De zolder werd gebruikt voor de opslag van turf, zoals gebruikelijk was in deze tijd. De zolder van het achterhuis was in gebruik als ijzerzoldertje.

- = Woonruimte
- = Slaapruijnte
- = Werkruimte eigenaaf/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

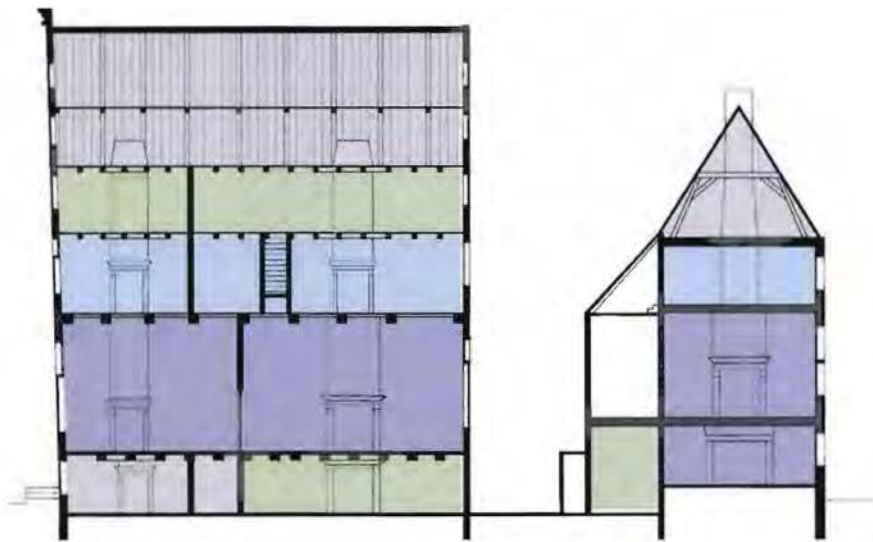

1. opslag keukengerel
2. keuken
3. beneden-eetkamer
4. zijkamer
5. binnenkamer
6. boven-eetkamer
7. voorkamer
8. achterkamer
9. meidenkamer
10. voorzolder
11. achterzolder
12. ijzerzoldertje

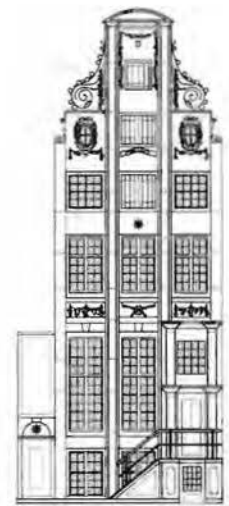
Functionele ontwikkeling

Reconstructie situatie 18e eeuw

De reconstructie van het pand in de 18e eeuw laat één grote verandering zien. Dit is de verdwijning van de spiltrap aan de voorzijde van het huis en de komst van een grotere en meer representatieve trap is het tussenlid naast het binnenplaatsje. Het tussenlid aan het binnenplaatsje werd hiertoe met één verdieping

Doorsnede

Gevelaanzicht

verhoogd. Door de verplaatsing van de spiltrap werd het mogelijk om de oude zijkamer en binnenkamer met elkaar te verbinden. Een gedeelte van de spiltrap is hergebruikt bij de trap die de tweede verdieping met de zolder verbindt.

De keuken verplaatste zich van het achterhuis naar een vertrek in het

souterrain van het huis, grenzend aan het binnenplaatsje. Het vertrek in het achterhuis, wat hierdoor vrij kwam, werd gebruikt als beneden eetkamer. Over de 18e eeuwse toestand van het huis is verder weinig bekend.

- = Woonruimte
- = Slaapruijnte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

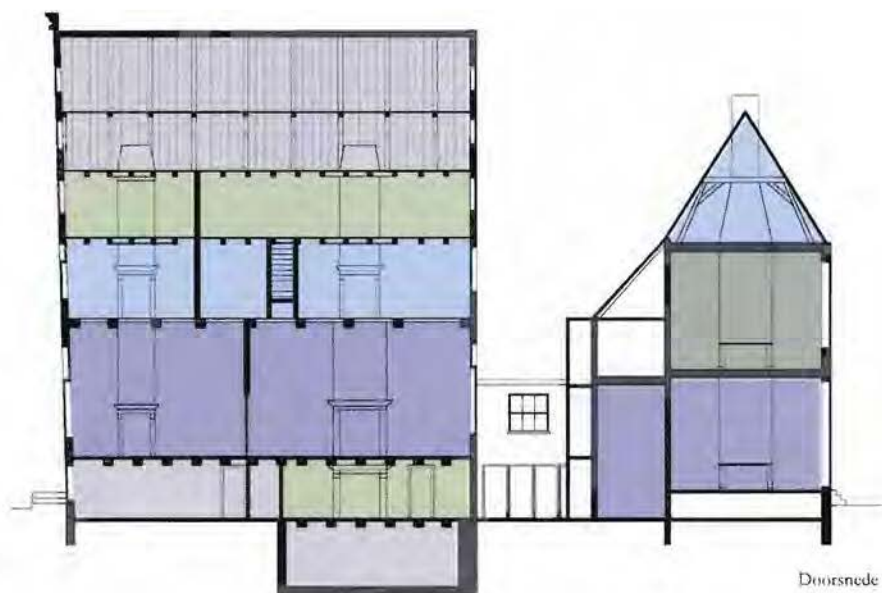

1. kelderkamer	13. opslag
2. keuken	
3. dessertkamer	
4. tuinkamer	
5. zijkamer	
6. binnenkamer	
7. pantry	
8. kantoor	
9. slaapkamer	
10. slaapkamer	
11. voorzolder	
12. achterzolder	

Functionele ontwikkeling Reconstructie situatie 19^e eeuw

Bij een verbouwing in de 19^e eeuw is de indeling van het pand ingrijpend veranderd. Deze verbouwing betreft voornamelijk de indeling van het achterhuis en daarmee het trappenhuis aan het beneden eetkamer omgevormd tot een voor die tijd moderne

tuinkamer. Het vertrek werd verhoogd tot circa vier meter en kreeg een openslaande deur naar de tuin. Aan het einde van de gang werd een nieuwe zijkamer gerealiseerd. Het vertrek tussen de tuinkamer en het binnenplaatsje werd door middel van schuifdeuren verbonden met de tuinkamer. Dit vertrek werd in gebruik genomen

als dessertkamer. De lage kamer boven de zaal uit de 18e eeuwse situatie moet bij de zaal zijn getrokken om het hoogteverlies te compenseren. Deze ingrijpende verbouwing van het achterhuis bracht met zich mee dat het trappenhuis ingrijpend moest worden veranderd. De delen van de oude trap werden hergebruikt

bij deze verbouwing. Aan het einde van de 19e eeuw werd er een nieuwe functie geïntroduceerd. Dit was de kantoorfunctie aan huis. De zaal van het achterhuis werd hiervoor in gebruik genomen. Om werk en wonen te scheiden werd de lange gang aan de linkerzijde van het pand gedeeltelijk overdekt en

werd er door middel van een trap een directe verbinding gerealiseerd tussen de straat en het kantoor. In het binnenplaatsje werden kasten ten behoeve van opslag geplaatst. Het gebruik van het huis is verder nagenoeg gelijk gebleven aan de situatie van de 18e eeuw.

- = Woonruimte
- = Slaapruimte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

1. studeerkamer	13. slaapkamer
2. keuken	14. badkamer
3. badkamer	15. slaapkamer
4. slaapkamer	16. slaapkamer
5. woonkamer	17. werkkamer
6. slaapkamer	
7. kantoor	
8. kantoor	
9. keuken	
10. woonkamer + slaapkamer	
11. woonkamer + keuken	
12. opslag	

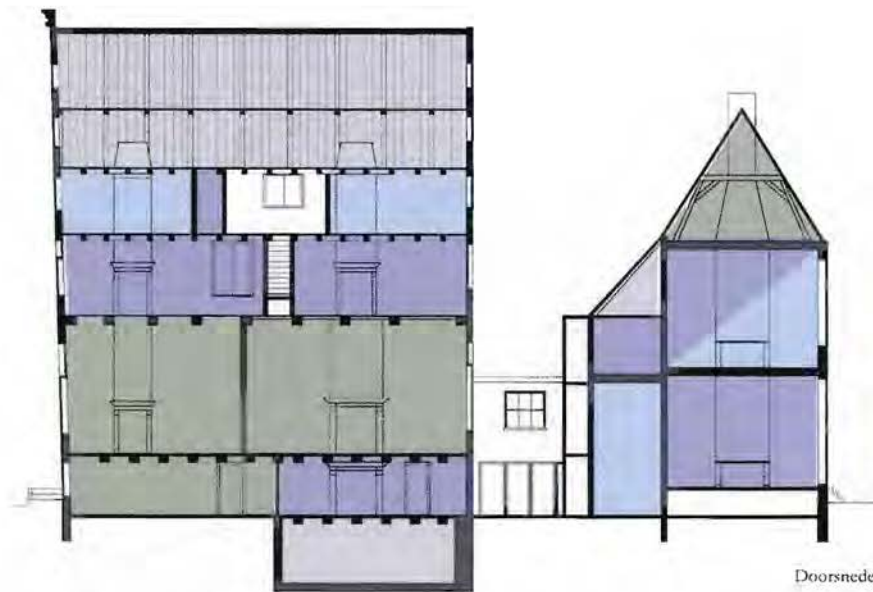
Functionele ontwikkeling

Huidige situatie

De architectuur van de huidige situatie van de Keizersgracht ademt de wijzigingen die in de tijd zijn aangbrecht, terwijl het gebruik de tijd van nu laat zien. Als men kijkt

naar het gebruik dan valt direct één ding op en dat is het feit dat de personele functie uit het pand is verdwenen. Het gedeelte wat gebruikt wordt als kantoorfunctie is van grotere omvang geworden. In deze situatie is te zien dat het pand is opgedeeld in verschillende appartementen. Dit is vooral goed waar te nemen aan de plaatsing

van de slaapvertrekken die zich nu op iedere verdieping bevinden. De bewoner van het souterrain en het onderste gedeelte van het achterhuis heeft een eigen ingang onder de bordestrap. De gang aan de linkerzijde van het pand is nu ingezet ten behoeve van extra functies zoals een badkamer, waardoor de toegang

Doorsnede

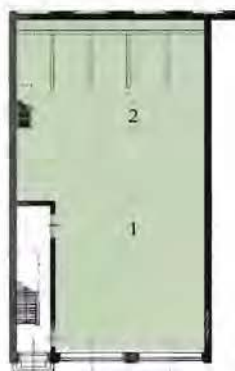
Gevelaanzicht

vanuit die gang is geblokkeerd. De tweede bewoner bewoont de overige ruimtes van het achterhuis. De tuinkamer wordt hierbij gebruikt voor zowel woon- als slaapfunctie. De pantry uit de oude situatie is nog zodanig in gebruik. De bovenste verdieping is als werkplek ingericht. De derde bewoner bewoont de eerste en de

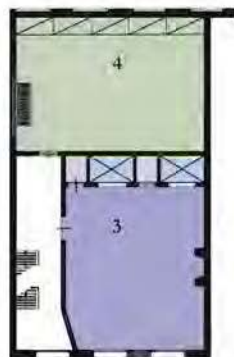
tweede verdieping van het huis. De voorkamer en de achterkamer van de eerste verdieping zijn met elkaar verbonden. De tweede verdieping is opgedeeld in vier vertrekken waarbij de gang aan de rechterzijde bij deze ruimtes is getrokken. De bewoner van het achterhuis en het huis delen hun entree. De beletage staat momenteel leeg maar zou

logischerwijs in gebruik zijn als kantoor. Wat opvalt aan de huidige situatie is het gekunsteld toevoegen van functies ten behoeve van de indeling in appartementen. De Vereniging Hendrick de Keyser is momenteel dan ook op zoek naar een manier om het gebruik te optimaliseren alsmede de monumentaliteit te behouden.

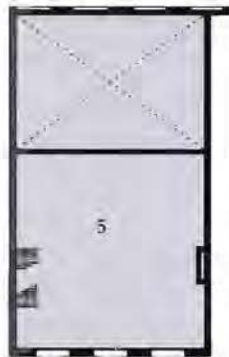
- = Woonruimte
- = Slaapruimte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

Begane grond

Eerste verdieping

Tweede verdieping

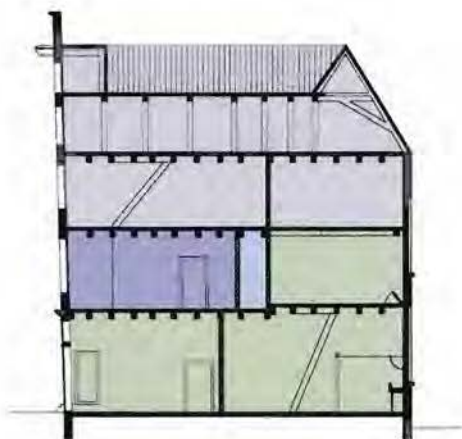
Zolder

1. koetsenberging
2. paardenstalling
3. koetsierswoning
4. hooizolder
5. turfzolder
6. opslag

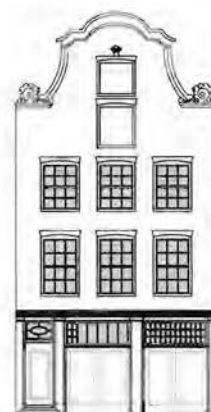
Functionele ontwikkeling

Reconstructie beginsituatie
1761

Na samenvoeging van de twee woonhuisjes aan de Huidenstraat, fungeerde de Huidenstraat 19 als een koetshuis. Aan de voorzijde van de begane grond was plaats voor een koetsenberging. Achterin de ruimte werden de paarden gestald. Boven de stallen was de hooiopslag die twee verdiepingen in de hoogte besloeg. Aan de straatzijde van het

Doorsnede

Gevlaanzicht

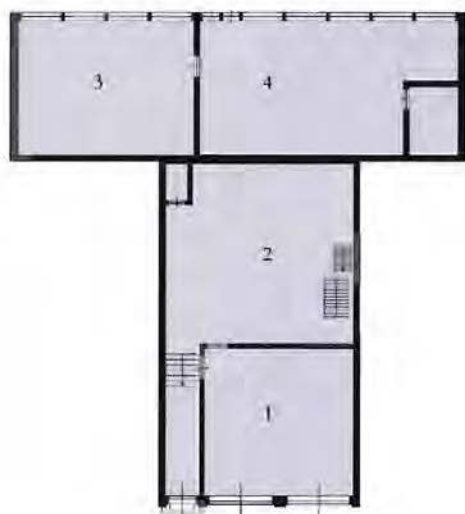
pand, op de eerste verdieping, lag een personeelswoning. Het pand stond volledig in dienst van een pand aan de Herengracht binnen hetzelfde blok.

De koetsierswoning bestond uit één ruimte met bedsteden en kasten als bergruimte. Deze woning was apart toegankelijk vanaf de straatzijde via een deur

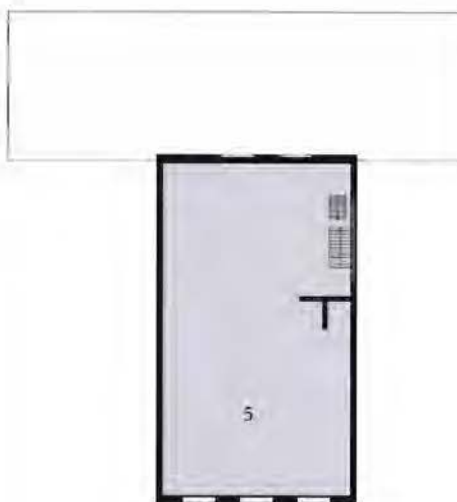
in de linkerzijde van de gevel. De zolder werd als opslag gebruikt. Ook was daar een regenbak te vinden. Deze bakken werden gebruikt om regenwater op te vangen.

- = Woonruimte
- = Slaapruijnte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

Huidenstraat 19

Begane grond

Eerste verdieping

Tweede verdieping

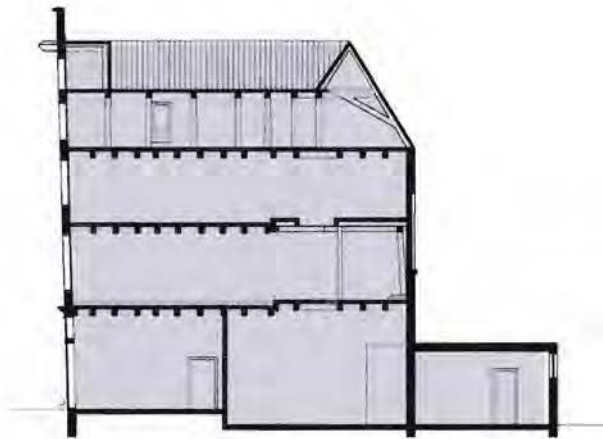
Zolder

1. opslag
2. opslag
3. opslag
4. opslag
5. opslag
6. opslag
7. opslag

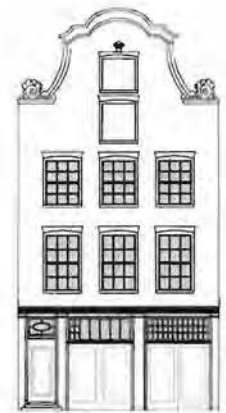
Functionele ontwikkeling

Reconstructie situatie 19^e eeuw

Vanaf circa 1800 werd de Huidenstraat 19 vermoedelijk in gebruik genomen als bedrijfspand. Na deze periode zou het pand volledig in gebruik zijn genomen als pakhuis. Er is niet veel bekend over deze situatie. Wel zijn er tekeningen van een reconstructie na opmeting beschikbaar. De vloer van de hooiberging van

Doorsnede

Gevelaanzicht

het oorspronkelijke koetshuis is dichtgezet zodat ook deze ruimte gebruikt kon worden. Aan de achterzijde van het pand is een aanbouw geplaatst van één verdieping. De koetsierswoning is geheel verdwenen. De trap die de totale hoogte van de woning overbrugde bij het koetshuis is verplaatst naar de achterzijde van

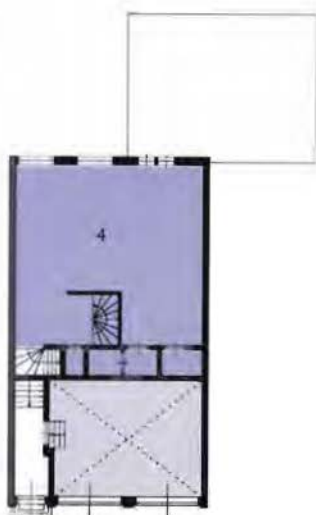
het pand. De begane grond is opgedeeld in twee vertrekken. De trappenhuis van het koetshuis is doorbroken, waardoor het pand vanuit de ingang aan de linkerkant van het pand geheel toegankelijk is.

- = Woonruimte
- = Slaapruijnte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

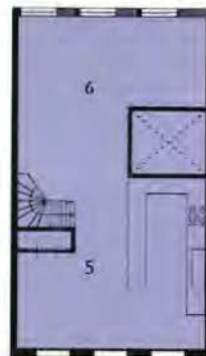
Huidenstraat 19

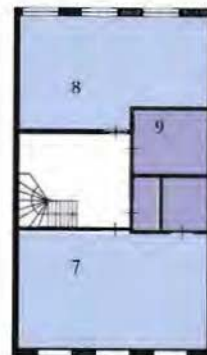
Begane grond

Insteekverdieping

Eerste verdieping

Tweede verdieping

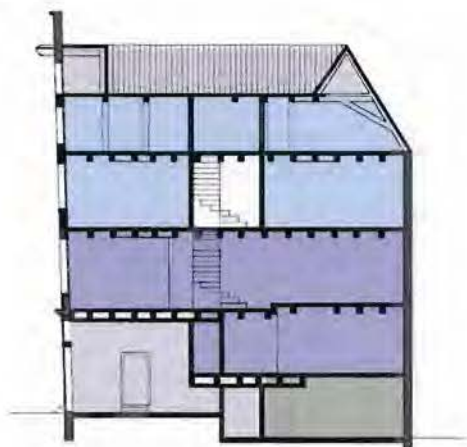
Zolder

1. opslag
2. atelier
3. atelier
4. woonkamer
5. keuken
6. eetkamer
7. slaapkamer
8. slaapkamer
9. badkamer
10. slaapkamer

F u n c t i o n e l e o n t w i k k e l i n g

Situatie 1974

De situatie van de Huidenstraat in 1974 geeft een geheel nieuw beeld van de wijze van gebruik. Het pand is voorzien van een insteekverdieping en heeft, door de plaatsing van een spiltrap halverwege de woning, het karakter gekregen van een woonhuis. De voorkamer van het huis werd gebruikt als opslag. De achterkamer was in gebruik als

Doorsnede

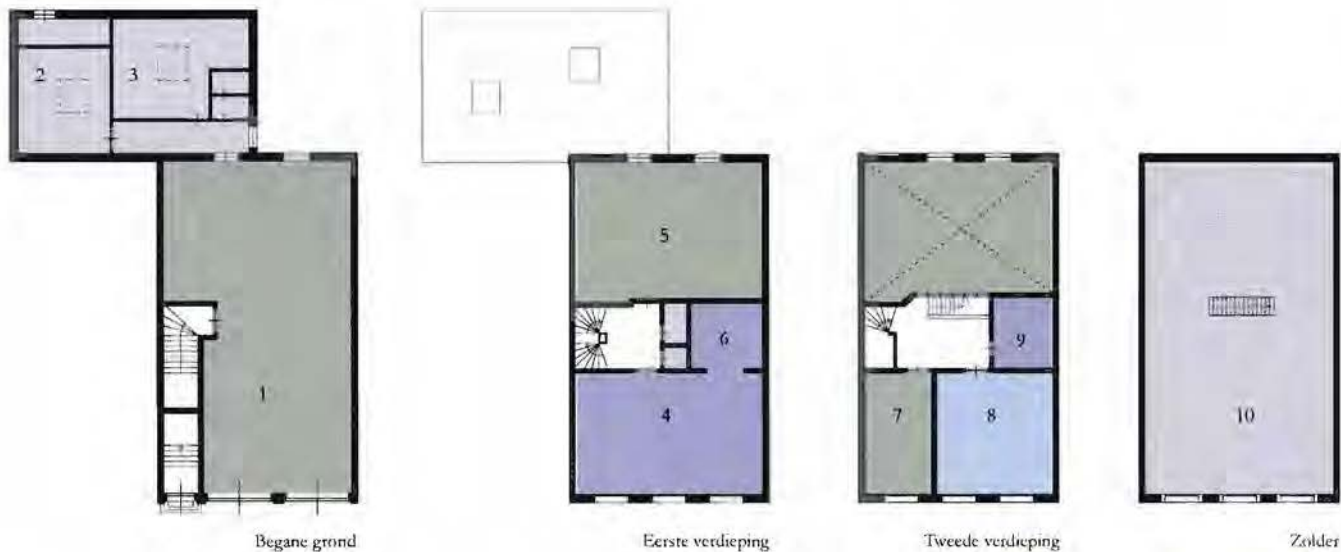

Gevelaanzicht

atelier. Aan de achterzijde van het pand is de aanbouw uit de situatie van de 19e eeuw verdwenen en heeft plaats gemaakt voor een kleinere aanbouw aan de rechterzijde van de achtergevel. Deze ruimte was onderdeel van het atelier. De insteekverdieping was in gebruik als woonkamer. De ruimte hierboven bestond uit een

ruime open keuken met eetkamer. De tweede en de derde verdieping functioneerden als slaapvertrek met op de tweede verdieping een badkamer. Deze situatie geeft weer dat het pand geheel onafhankelijk functioneert en geen personele diensten meer betreft.

- = Woonruimte
- = Slaapruijnte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

1. winkel
2. opslag winkel
3. opslag winkel
4. woonkamer
5. atelier
6. keuken
7. werkkamer
8. slaapkamer
9. badkamer
10. opslag

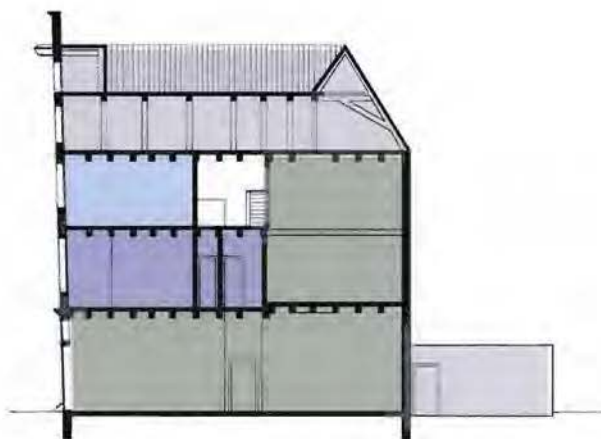
Functionele ontwikkeling

Huidige situatie

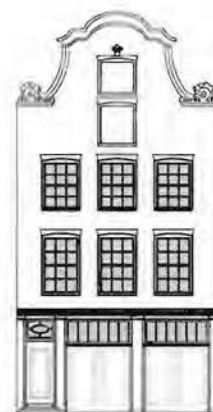
Na een restauratie in opdracht van de Vereniging Hendrick de Keyser kon het pand na tijdelijke leegstand weer betrokken worden als winkel met woonhuis. De insteekverdieping is verdwenen en de aanbouw aan de rechterzijde achter het huis is vervangen door een iets ruimere aanbouw aan de linkerzijde. Deze wordt gebruikt als

opslag voor de winkel. De begane grond is een open vloer geworden en in gebruik als winkel.

De voordeur aan de linkerzijde van de gevel maakt de bovenwoning toegankelijk. Op de eerste verdieping bevindt zich de woonkamer met open keuken. Aan de achterzijde van de eerste verdieping is een atelier met

Doorsnede

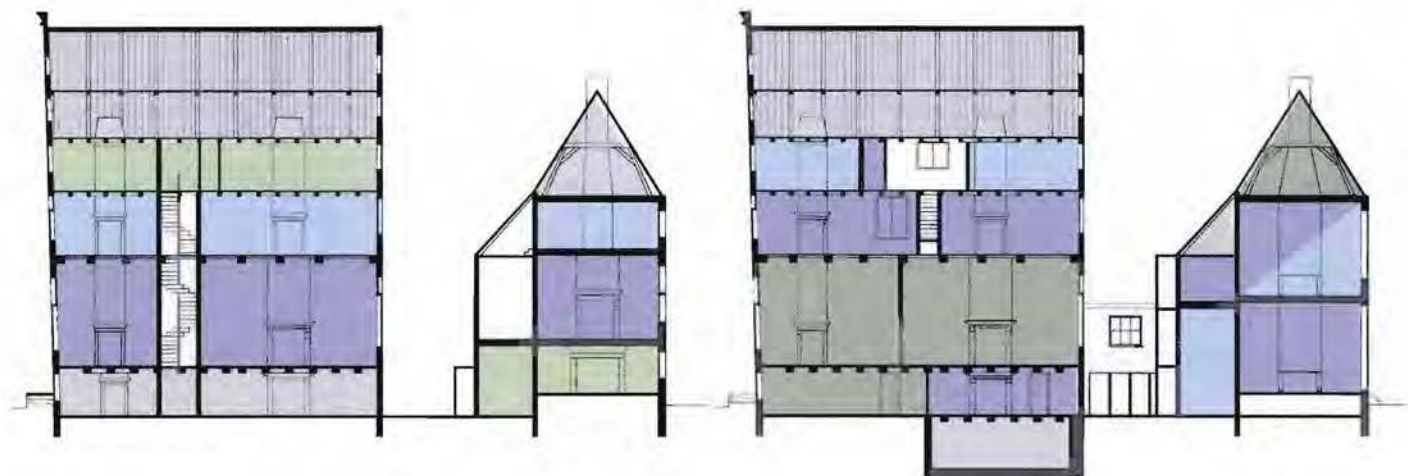

Gevelaanzicht

een dubbele verdiepingshoogte geplaatst die momenteel als schoonheids-salon in gebruik is. Op de tweede verdieping bevinden zich aan de voorzijde twee vertrekken. Het grootste vertrek is de slaapkamer met op de overloop toegang tot een badkamer. De kleine ruimte aan de voorzijde is als behandelkamer in gebruik. De

zolder dient als opslag. De winkel en de bovenwoning zijn door twee onafhankelijke gebruikers gehuurd.

- = Woonruimte
- = Slaapruijnte
- = Werkruimte eigenaar/bewoner
- = Werkruimte personeel
- = Opslag

Reconstructie doorsnede beginsituatie 1668

Doorsnede huidige situatie

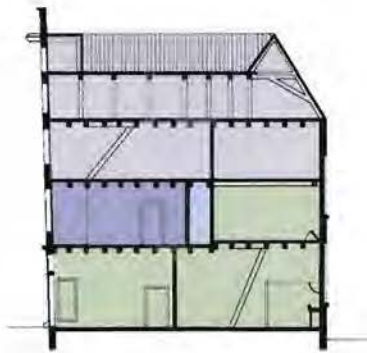
Functionele ontwikkeling

De functionele ontwikkeling van zowel de Huidenstraat als de Keizersgracht kent één overeenkomst en dat is dat de personele functie verdwijnt. Deze functie is aan de Huidenstraat reeds verdwenen in de situatie van 1800. Er is echter weinig bekend over deze situatie en omdat het pand in deze tijd volledig in

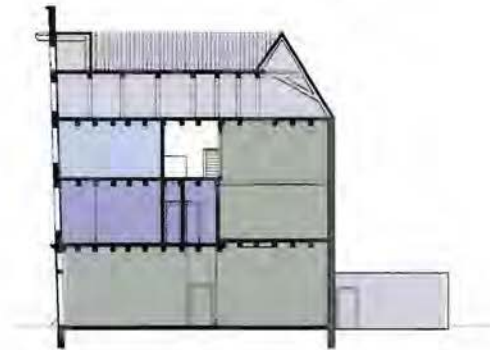
gebruik is als pakhuis is het niet uitgesloten dat het pand nog steeds in bezit was van een bewoner van de hoofdgrachten. Het pand stond in ieder geval in dienst van een eigenaar, en diende als pakhuis. Het pand aan de Keizersgracht laat zien dat tijdens de situatie in de 19e eeuw de personele functie nog steeds vertegenwoordigd is.

Deze functie verdwijnt pas in de reconstructie van de huidige situatie. Wel is het bekend dat deze functie vóór de huidige situatie ook al verdwenen was.

Een andere overeenkomst in de functionele ontwikkeling van beide panden is de introductie van het werk aan huis van de bewoner of eigenaar van het pand.

Reconstruete doorsnede beginsituatie 1761

Doorsnede huidige situatie

De totale ontwikkeling van het functioneel gebruik is goed waar te nemen in de doorsneden van de panden.

Wat opvalt zijn de veranderingen ten opzichte van de oorspronkelijke situatie. Aan de Huidenstraat laat de doorsnede eerst een sterke verandering zien, maar de doorsnede van de huidige situatie

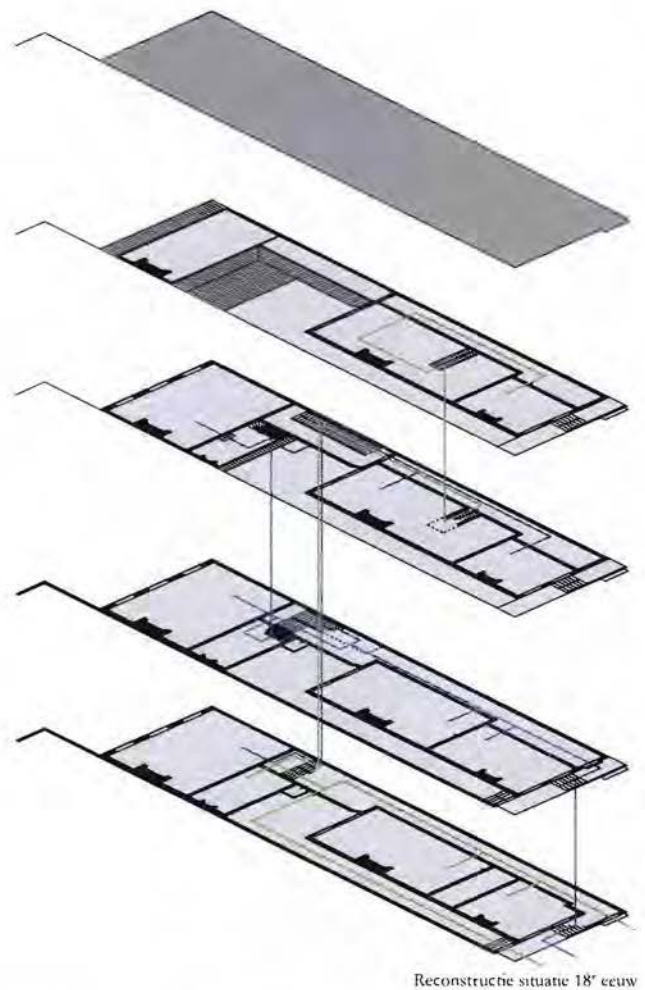
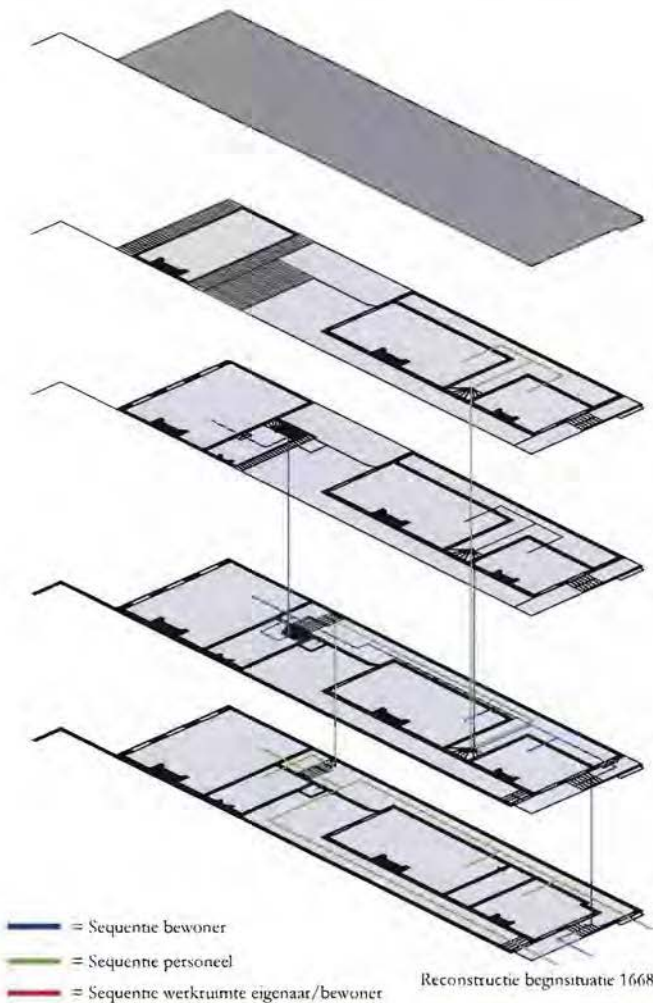
lijkt verdacht veel op die van de beginsituatie. Bij de Keizersgracht zien we een tegengestelde weergave. De doorsnede laat in de eerste drie reconstructies geleidelijke veranderingen zien terwijl de huidige situatie ten opzichte van de beginsituatie grote veranderingen laat zien.

We kunnen hieruit concluderen

dat de Huidenstraat, gezien de beginsituatie, eerst veel veranderingen laat zien maar vervolgens weer terug keert naar zijn oorspronkelijke situatie. Het pand aan de Keizersgracht laat een ontwikkeling zien die in eerste instantie weinig veranderingen met zich meebrengt op functioneel gebied, maar de huidige situatie

laat een doorsnede zien die steeds verder verwijderd is geraakt van de oorspronkelijke situatie.

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

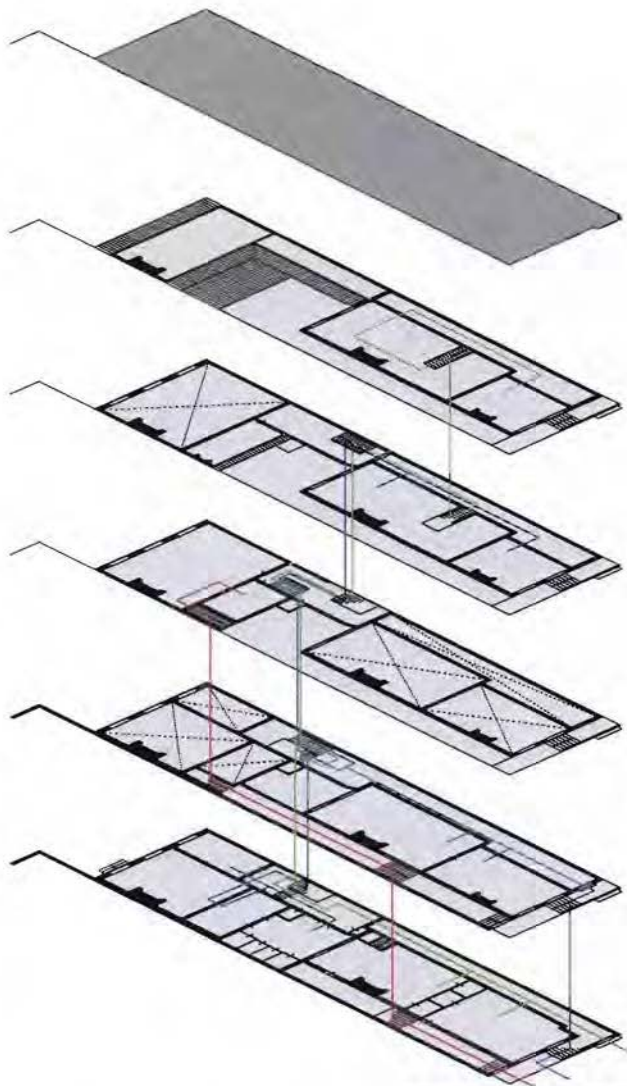
Sequentie

De sequentie kenmerkt zich door de tijd heen door drie verschillende gebruiken: het wonen, het personele werken en het werken aan huis door de bewoner zelf. De sequentie van de beginsituatie laat zien dat de bewoner een gescheiden ingang heeft. Het personeel kon

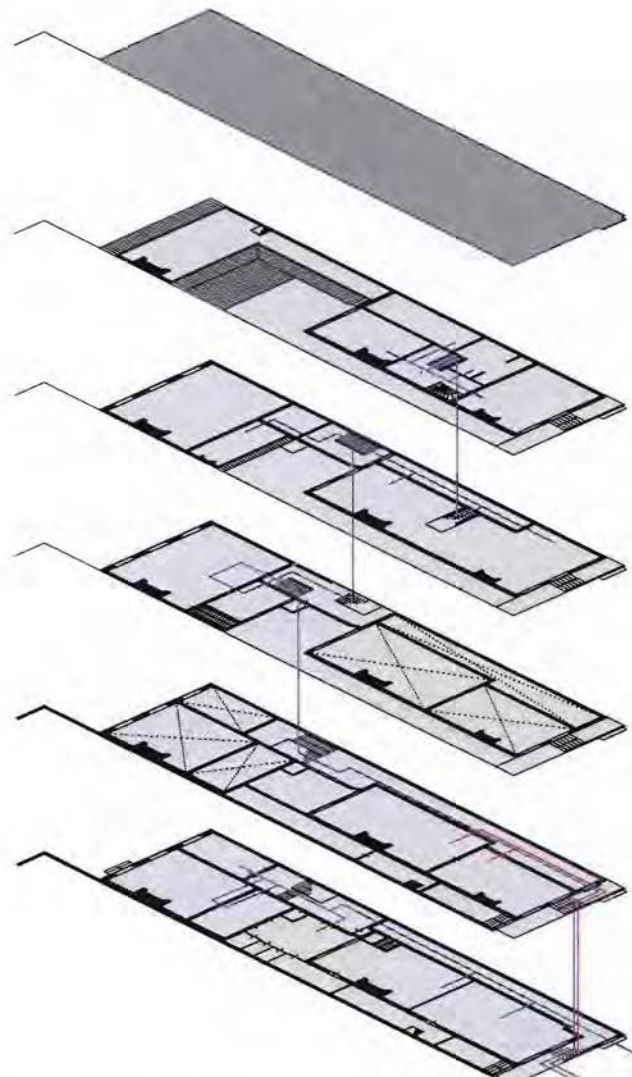
via de gang aan de linkerzijde van het pand direct de keuken bereiken en hoefde hierdoor niet door de ruimtes van de bewoner heen. De bewoner maakte gebruik van de beletage en de eerste verdieping. Deze ruimtes zijn via een gang aan de rechterzijde van het pand ontsloten. De spiltrap zorgt voor de scheiding tussen voorkamers en

achterkamers van het huis. Deze trap is de enige verbinding binnen het huis die door zowel personeel als bewoner moest worden gebruikt. In de situatie van de 18e eeuw verandert de sequentie voor het personeel nagenoeg niet. De personele ruimtes zijn nog steeds toegankelijk via een afzonderlijke routing. De vertrekken op de

beletage zijn nu verbonden door een dubbele schuifdeur die een verbinding tussen de voorkamer en de achterkamer direct toegankelijk maakt. De bewoners moeten zich nu via een trap, gelegen aan de binnenplaats, naar de verdiepingen verplaatsen, evenals het personeel. De trap is een ruim gebaar geworden, wat een gangbare

Reconstructie situatie 19^e eeuw

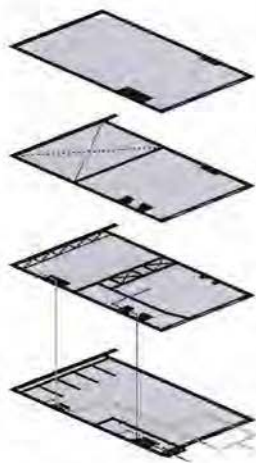
Huidige situatie

ontwikkeling was binnen grote grachtenhuizen in deze tijd. Vanuit de voordeur konden de gasten dit grote gebaar direct waarnemen. Deze ontwikkeling had te maken met de behoefte aan een hogere status. De situatie in de 19e eeuw brengt een nieuwe functie, de kantoorfunctie, met zich mee. Het personeel maakt zijn toetrede

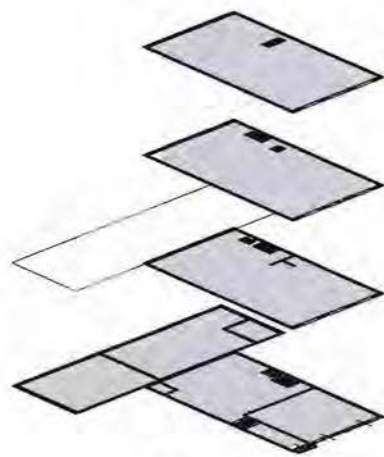
nu via de verlaagde ingang aan de rechterzijde van de gevel. De gang aan de linkerzijde van de gevel wordt gedeeltelijk overdekt en er wordt een apart toegankelijk kantoor geïntroduceerd in de zaal van het achterhuis. Op deze manier kon werken en wonen gescheiden worden. Voor de bewoners heeft dit geen consequenties voor de

routing. De huidige situatie laat een nieuwe manier van wonen zien. Het personeel verdwijnt en meerdere bewoners nemen hun betrek in het pand. Het pand wordt gesplitst in drie woningen. Het souterrain is toegankelijk via de verdiepte voordeur in de rechterzijde van de gevel. De overige bewoners komen via de voordeur op het

bordes binnen. Door de plaatsing van een badkamer in de gang aan de linkerzijde van het pand is deze voordeur niet meer toegankelijk. De bewoner van het bovenhuis en de bewoner van de zaal en de zolder van het achterhuis maken gezamenlijk gebruik van het trappenhuis gelegen aan het binnenplaatsje.

Reconstruecie beginsituatie 1761

Reconstruecie situatie 19 eeuw

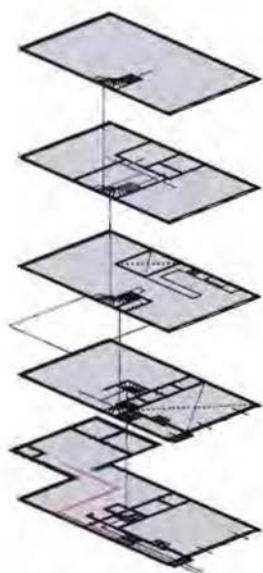
- = Sequentie bewoner
- = Sequentie personeel
- = Sequentie werkruimte eigenaar/bewoner

Sequentie

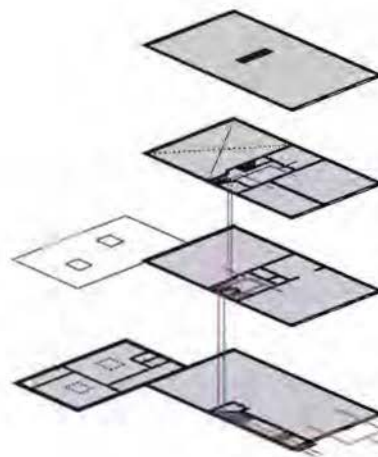
De sequentie van Huidenstraat 19 kenmerkt zich in de beginsituatie door één gebruiker. Deze gebruiker doorloopt het pand op twee verschillende manieren. De eerste is als koetsier en dus in een personele functie. Via de luiken aan de voorzijde betreedt de koetsier de koetsenberging en de paardenstallen. Via de stallen

kan de koetsier de hooiberging betreden. Als bewoner van het pand heeft de koetsier een afzonderlijke toegang in de linkerzijde van de gevel. Achter de deur bevindt zich een trap naar een gang op de eerste verdieping die toegang biedt tot de koetsierswoning. De situatie van de 19e eeuw kent geen gedefinieerde gebruiker.

Het pand is volledig in gebruik als pakhuis. De ruimtes zijn toegankelijk via een trap in het achterste gedeelte van het pand. De personele functie is uit het pand verdwenen. In 1974 wordt het pand in gebruik genomen door één bewoner. Deze woont en werkt in dit pand als zelfstandig ondernemer.

Reconstructie situatie 1974

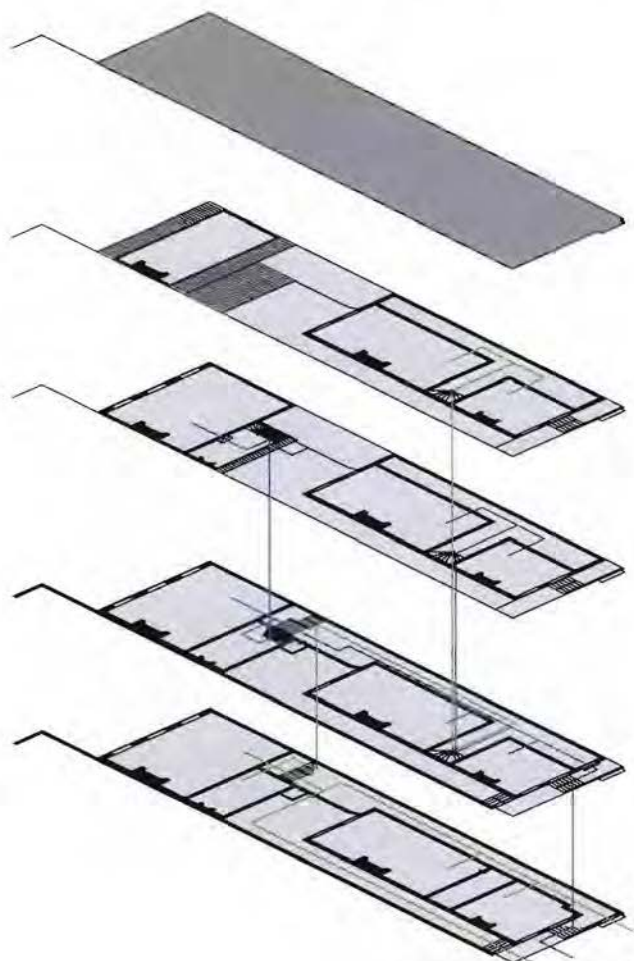

Huidige situatie

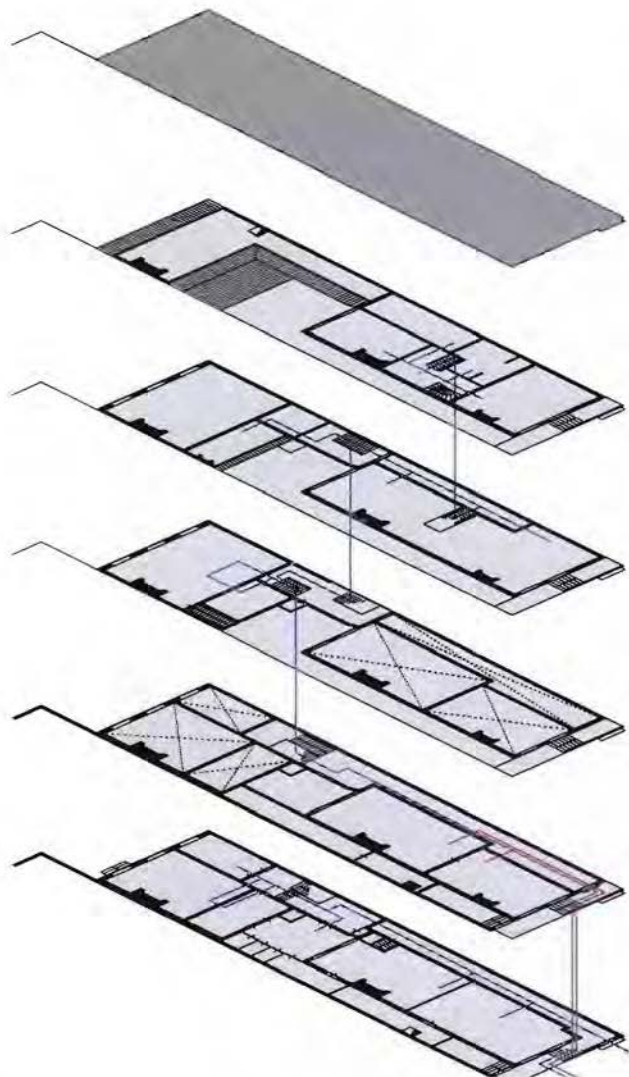
Het voorhuis wordt in gebruik genomen als opslag. Het atelier en de woning delen de ingang aan de linkerzijde van het pand. Achter de voordeur bevindt zich een gang die een aparte toegang biedt naar de bovenwoning en een toegang naar het atelier aan de achterzijde van het pand op de begane grond. Via een spiltrap heeft de bewoner

toegang tot alle vertrekken van de woning. De huidige situatie kent twee soorten gebruikers. Er zijn twee stromen werkverkeer. De eerste is die van de winkel op de begane grond. Deze is toegankelijk via de luiken in de gevel. De andere werkstroom is die van de bewoner van de bovenwoning. De werkruimte bevindt zich

aan de achterzijde van het pand. Klanten vinden hun toegang tot deze ruimte ook via de voordeur aan de linkerzijde. Vervolgens zijn de andere ruimtes van de woning en een werkruimte op de tweede verdieping toegankelijk via dezelfde spiltrap. Werk- en woonverkeer heeft hier dus in zijn totaliteit een gezamenlijke routing.

Reconstructie beginsituatie 1668

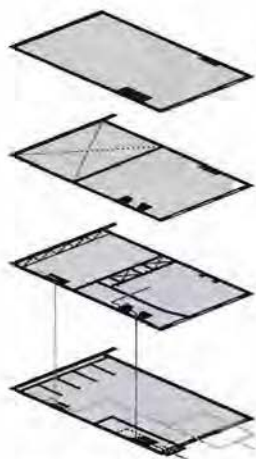

Huidige situatie

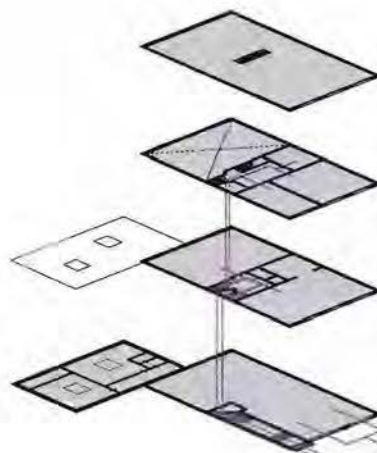
Sequentie

De sequentie van beide panden kent weinig overeenkomsten. De enige overeenkomst is het scheiden van routing van werk en wonen. Aan de Huidenstraat is er geen ontmoetingsplek van de verschillende participanten in hun routing. Deze is vrijwel altijd gescheiden mits er door de bewoner een werkfunctie aan

huis is. De Keizersgracht kent een sequentie die de verschillende gebruikers gescheiden binnen laat komen. Personeel en bewoners kunnen elkaar wel altijd op één centrale plek tegenkomen. Dit is op de plek waar de trap naar de bovenste verdiepingen gaat. In de huidige situatie is dit principe echter geheel teniet gedaan.

Reconstructie beginsituatie 1761

Huidige situatie

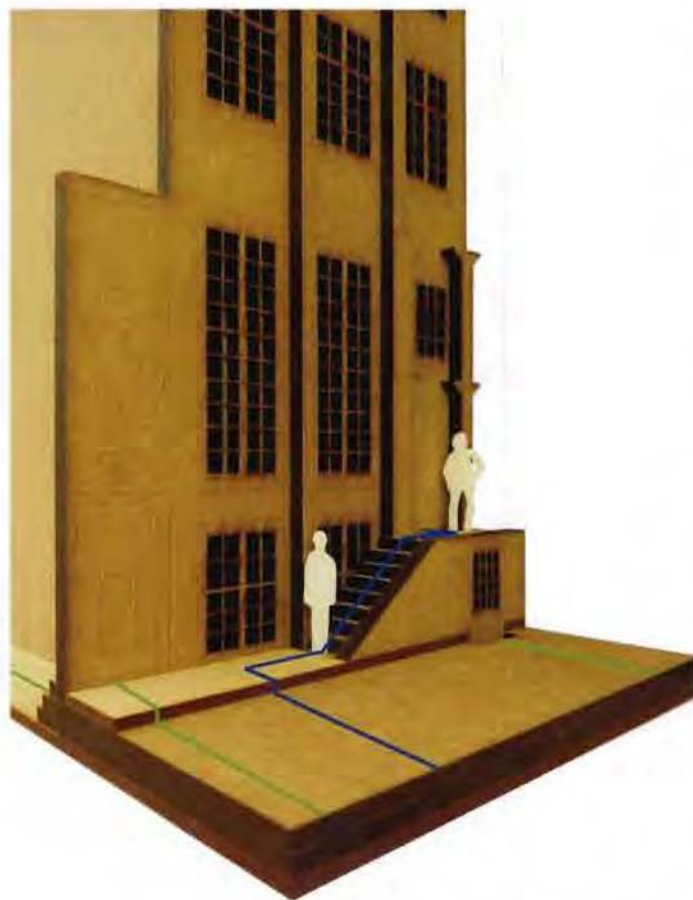
Doordat er meerdere individuele bewoners gebruik maken van het pand is de scheiding bij binnenkomst verloren gegaan. Samenvattend kan worden geconcludeerd dat de sequentie op de Huidenstraat een ontwikkeling heeft meegemaakt die van gescheiden naar collectief weer terug naar gescheiden gaat.

De Keizersgracht kent een ontwikkeling die begonnen is met een gescheiden sequentie, hier nog lange tijd op doorgaat en in de huidige situatie naar collectief gaat.

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

Reconstructie beginsituatie 1668

Reconstructie situatie 18^e eeuw

- = Drempel bewoner
- = Drempel personeel
- = Drempel werkruijme eigenaar/bewoner

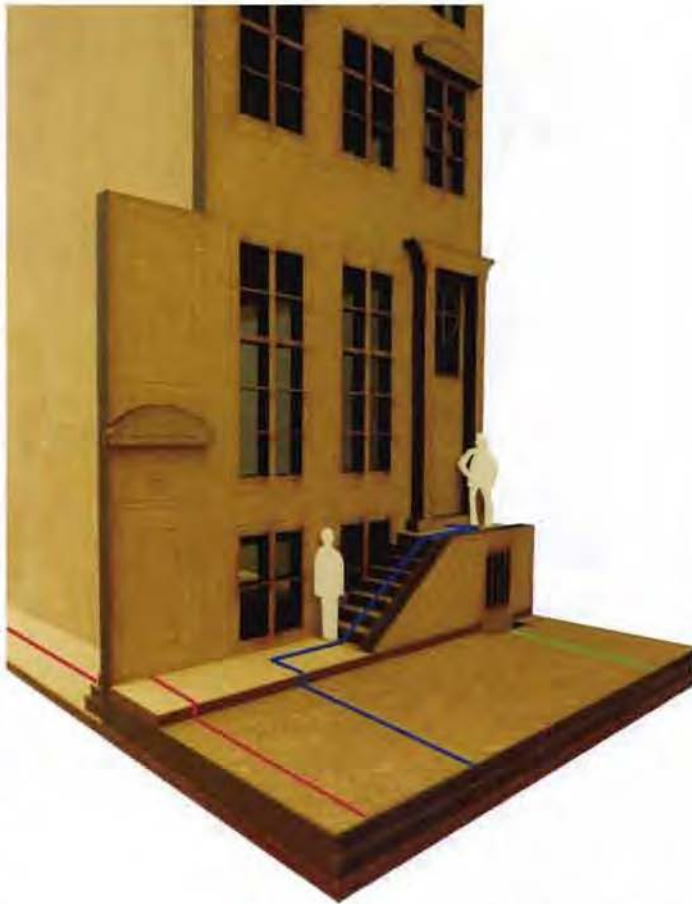
D r e m p e l

Bij de analyse van de drempel gaat het om de architectuur van de gevelelementen die de manier van binnenkomen accentueren. De architectuur van de drempel verandert door de tijd heen door veranderingen aan de verschillende entrees. De entree

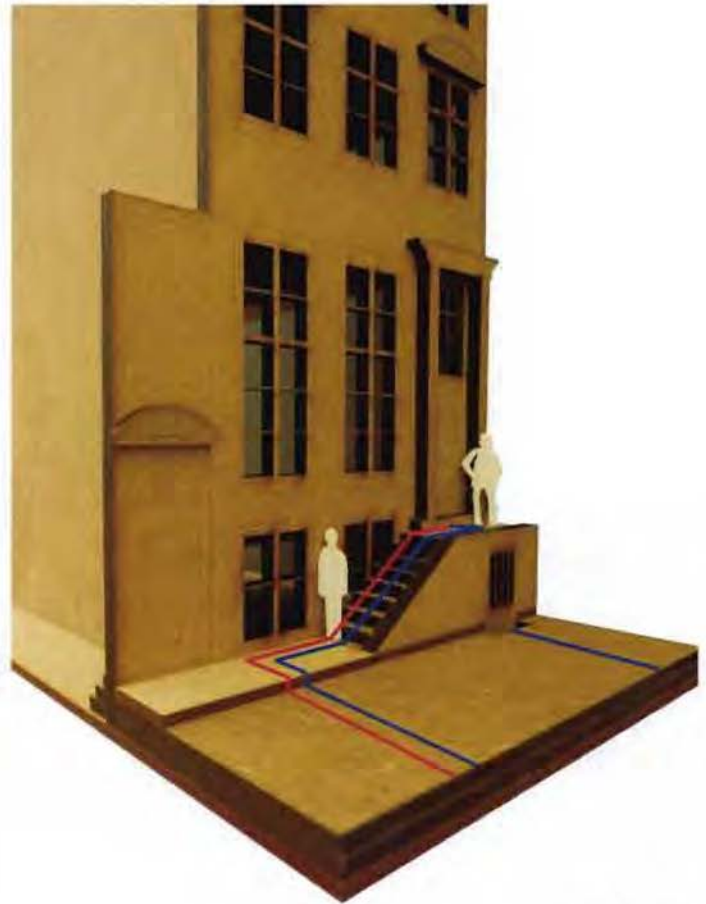
aan de linkerkant van de gevel en de bordestrap staan op een plint van één trede hoog. Dit geeft een bepaalde gelaagdheid en een vertraging in de drempel. De architectuur van deze plint en de bordestrap verandert in de loop der jaren niet. De drempel aan de Keizersgracht kenmerkt zich door het verschil in niveau. Dit niveau

heeft niet alleen betrekking op het letterlijke hoogteverschil maar ook op het verschil in klasse. In de reconstructie van de beginsituatie zijn er twee verschillende participanten. De eerste is de bewoner. Deze betreedt de woning via de plint en de bordestrap. Dit geeft een langzame beweging. Het personeel komt binnen via de deur

aan de linkerkant van de gevel. De routing achter deze gevel staat in verbinding met de deur onder de bordestrap zoals besproken bij de sequentie. Deze verbinding is directer dan die van de bewoner. De voordeur is als één geheel ontsloten door pilasters. Deze deur is de enige in de voorgevel die een accent krijgt waardoor de drempel

Reconstructie situatie 19e eeuw

Huidige situatie

wederom een architectonische vertraging krijgt. In de situatie van de 18e eeuw blijft het gebruik van de drempel ongewijzigd. De situatie van de 19e eeuw laat een duidelijke verandering zien. De compositie van de pilasters op de gevel is veranderd. Slechts de voordeur op de bordestrap is geaccentueerd en niet de gehele gevel, waardoor

de deur een meer prominente betekenis krijgt. Een ander groot verschil is dat het personeel voortaan haar entree heeft via de deur onder de bordestrap waardoor het personeel direct in de woning verdwijnt. De deur aan de linkerzijde van de gevel heeft een accent gekregen in de vorm van een timpaan, waardoor deze

deur zichtbaarder en belangrijker is geworden. Er is een nieuwe gebruiker geïntroduceerd door een directe verbinding vanaf de straat naar het kantoor in het achterhuis. Er is dus een duidelijke hiërarchie waarneembaar in de architectuur van de drempel die een snellere of tragere beweging waarborgt. De huidige situatie laat dezelfde

gelaagdheid in de gevel zien als de situatie van de 19e eeuw. Het verschil in klasse en gebruik is echter verdwenen. De bewoners en de eventuele gebruiker van het kantoor op de beletage delen dezelfde ingang via de bordestrap. De bewoner van het souterrain gebruikt de entree onder de bordestrap.

- = Drempel bewoner
- = Drempel personeel
- = Drempel werkruimte eigenaar/bewoner

Reconstructie beginsituatie 1668

Reconstructie situatie 18^e eeuw

D r e m p e l

De drempel van het pand aan de Huidenstraat verandert in de tijd weinig tot niet. De architectuur van de gehele plint blijft hetzelfde. Alleen de vensters veranderen in kleine mate. Hier wordt verder op ingegaan in de analyse over gevelopeningen. Waar men wel een verandering in kan ontdekken is in het gebruik van de drempel.

In de beginsituatie deed de woning dienst als koetshuis. De luiken op de begane grond stonden in die tijd open zolang de koetsier daar aan het werk was. 's Avonds werden de luiken gesloten. De koetsier had zijn intree aan de linkerzijde van de gevel. Deze deur was bereikbaar via een verhoging van drie treden. Dit was het enige accent dat de

deur een opzichzelfstaand karakter zou kunnen geven, maar door de plint die door materiaal en kleur en totale omlijsting toch één geheel maakt, is het effect van het accent door de treden niet zo groot. In de reconstructie van de situatie van 1800 functioneert het pand geheel als pakhuis. Hierdoor is het pand donker en volledig dicht

Reconstructie situatie 19e eeuw

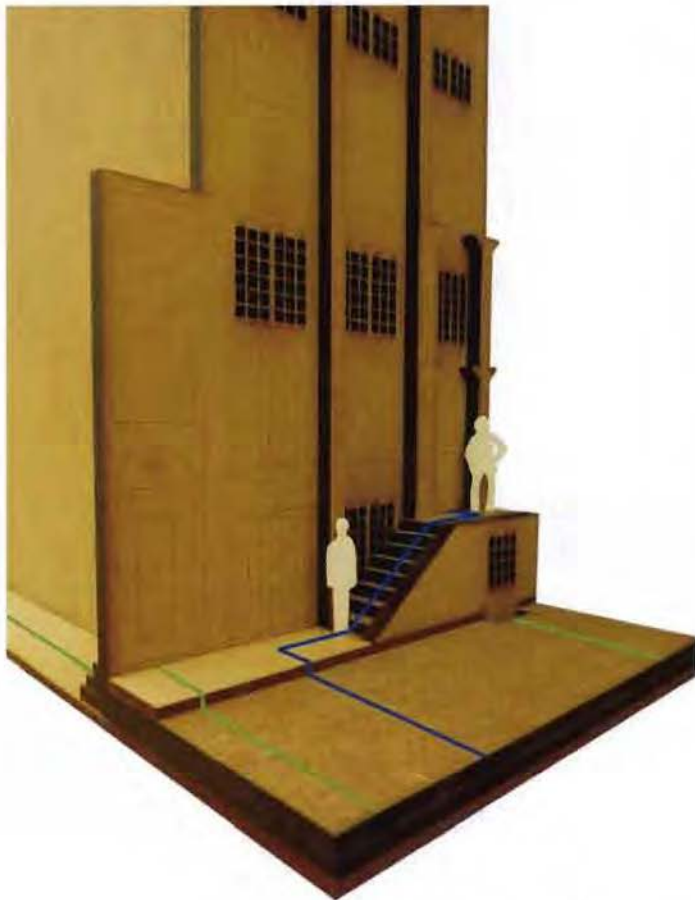
Huidige situatie

waardoor de drempel meer als gevel functioneert dan als entree. De derde situatie laat een andere functie zien. De atelierwoning heeft de berging aan de voorzijde van het pand geplaatst. Hierdoor zijn de luiken altijd gesloten. Deze berging is namelijk ook bereikbaar via de gang achter de deur aan de linkerkant van de gevel. Het

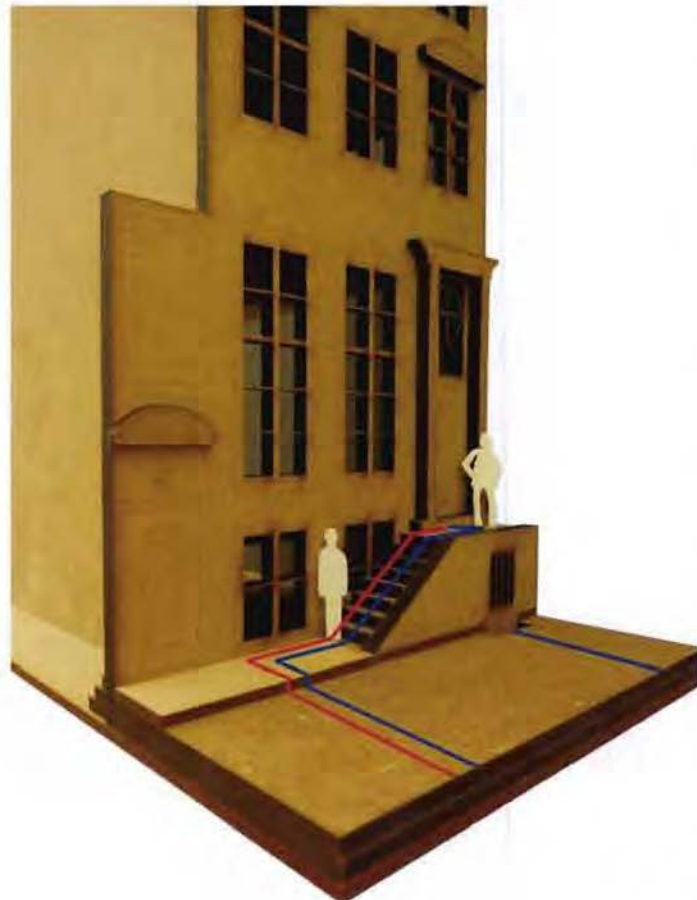
betreden van de woning door de bewoner is gelijk aan die van de beginsituatie. De huidige situatie laat een meer open vorm zien van het gebruik van de drempel. De onderste verdieping is ingericht als winkel waardoor de luiken overdag weer openstaan, zoals in de beginsituatie. Wel is er een glazen pui achter de luiken geplaatst.

Deze pui sluit kozijnloos aan bij vloer en plafond waardoor het verschil tussen wel of geen glazen pui zo klein mogelijk is gehouden. De bewoner van de bovenwoning komt wederom binnen via de deur aan de linkerkant van de gevel. De klant van de schoonheidssalon in de bovenwoning deelt de entree met de bewoner.

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

Reconstruce beginsituatie 1668

Huidige situatie

D r e m p e l

Het pand aan de hoofdgracht, de Keizersgracht, kent een grotere vorm van gelaagdheid in de drempel dan die aan de Huidenstraat. De architectonische elementen aan de Keizersgracht worden ingezet om deze gelaagdheid te benadrukken. Doordat er in de huidige situatie van de Keizersgracht geen verschil in klasse meer aan de orde is, zijn

deze architectonische elementen niet meer van belang voor de betekenis van de gelaagdheid. De drempel van de Huidenstraat wordt gekenmerkt door het gebruik en minder door de elementen. De manier van gebruik van de drempel wordt bepaald door de achterliggende functie. Dit geldt met name voor de begane

Reconstructie beginsituatie 1668

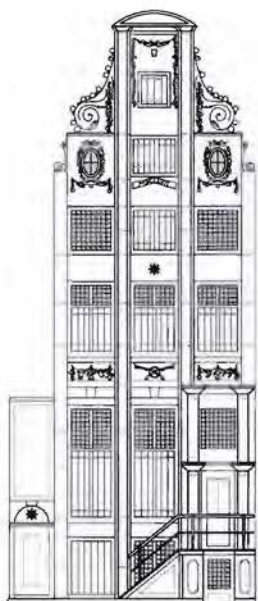
Huidige situatie

grond. De entree van de bewoner wordt verhoogd door een trapje waardoor deze meer privé wordt. Als de verschillende reconstructies van de gevels vergeleken worden in de tijd, dan is er bij de Huidenstraat door de verandering van de functies te ontdekken dat de gevel van een open karakter naar een gesloten karakter is getransformeerd en

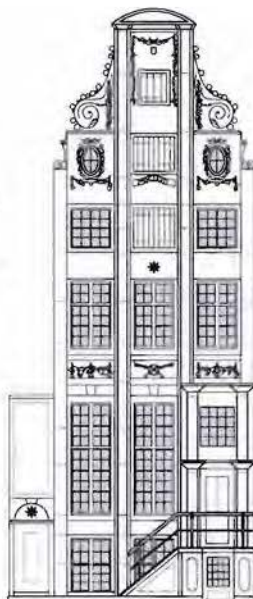
vervolgens weer terug te relateren is naar het open karakter van de oorspronkelijke situatie. Bij de Keizersgracht is het verschil in klasse en representativiteit steeds meer van belang geworden. De laatste situatie van de Keizersgracht geeft een totaal ander beeld weer en wordt er op een meer collectieve manier

gebruik gemaakt van de gevel. De architectonische elementen hebben hun waarde verloren. Deze veranderingen in de tijd zijn dus te omschrijven als van representatief naar collectief.

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

Reconstructie beginsituatie 1668

Reconstructie situatie 18e eeuw

V e n s t e r s & l i c h t i n v a l

De reconstructie van de beginsituatie van de Keizersgracht laat vensters in de vorm van luiken zien met een bovenlicht. Door de beperkte mogelijkheden van glas en door het lastig kunnen verwarmen van ruimtes was licht van boven de meest effectieve manier om licht in de ruimtes te krijgen. Bij de reconstructie

van de situatie van de 18e eeuw is een duidelijke verandering te zien in de gevel. De luiken zijn vervangen door vensters met glas. De roedeverdeling van het glas geeft een herhaling van kleine stukjes glasoppervlak. Doordat de representativiteit van de beletage steeds belangrijker werd, was een grotere inblik gewenst. Ook

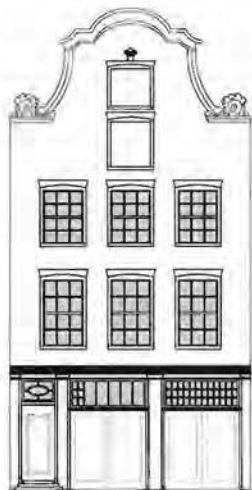
Reconstructie situatie 19^e eeuw

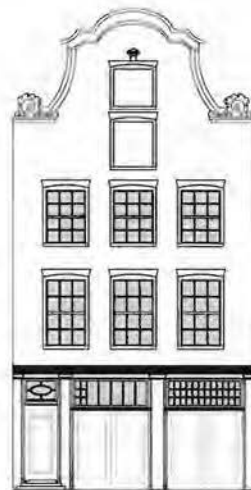
Huidige situatie

vroegen de bont gedecoreerde interieurs om meer licht zodat ze beter zichtbaar werden. De reconstructie van de 19^e eeuw laat de volgende stap zien. Door de toepassing van minder roedes in het glasvlak wordt de grens tussen binnen en buiten kleiner en zichtbaarder. Het glas boven de voordeur op het bordes heeft een

meer decoratieve functie gekregen. Zo ook de roedes in de deur die naar het souterrain leidt. De roedes in de ronde vensters bovenin de gevel zijn verdwenen. De gevel van de huidige situatie kent geen veranderingen ten opzichte van de 19^e eeuw. De foto's laten een goed beeld zien van de hoeveelheid binnenvallend licht.

Reconstructie beginsituatie 1761

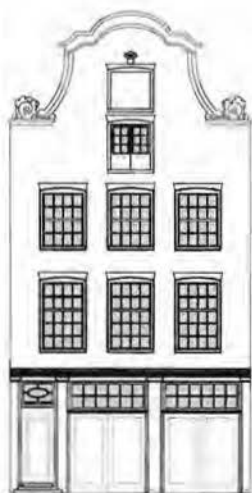
Reconstructie situatie 19e eeuw

Vensters & lichtinval

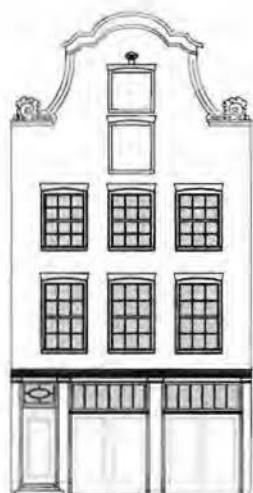
De vensters van de Huidenstraat laten een geringe verandering zien in de loop der tijd. De beginsituatie laat dezelfde gevel zien als de situatie in de 19e eeuw. De nieuwe functie, als pakhuis, vroeg dan ook niet om een nieuwe verdeling van de vensters. Doordat dit pand in de beginsituatie als koetshuis werd gebruikt is het een aannemelijke

keuze geweest om de begane grond te ontsluiten met openslaande staldeuren. De roedeverdeling boven die deuren is divers. Het licht van boven was, gezien de functie, het meest gangbaar. De reconstructie van de situatie in 1974 laat een kleine verandering zien. Verrassend is het vervangen van de vensters door vensters met

een kleinere roedeverdeling. De bovenlichten boven de staldeuren zijn vervangen door vensters met een gelijkmatige roedeverdeling. Er zal hiermee niet veel meer licht gewonnen zijn dus waarschijnlijk is dit uit esthetisch oogpunt aangepast. De ruimte achter de staldeuren werd als opslag gebruikt. Deze functie vroeg

Reconstruecde situatie 1974

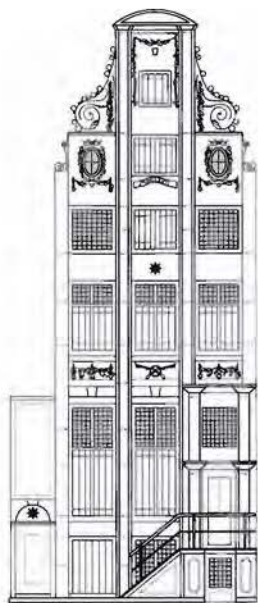
Huidige situatie

dus ook niet om meer lichtval. Het luik op de derde verdieping is vervangen door een gedeelte van deedeeltelijk glas. Waarschijnlijk ten behoeve van de slaapfunctie die zich op deze plek achter de gevel bevindt. De huidige situatie laat een gevel zien die meer lijkt op die van de oorspronkelijke situatie. Het luik op de derde verdieping is

teruggebracht en de bovenlichten boven de staldeuren zijn aangepast aan een gedeelte van de oorspronkelijke bovenlichten. Ook de vensters met de oorspronkelijke roedenverdeling zijn terug gebracht. Deze verandering van de vensters is waarschijnlijk toegepast omdat de Vereniging Hendrick de Keyser het pand terug wilde

brengen in de oorspronkelijke staat. Achter de staldeuren is een glazen pui toegepast, zodat de winkelfunctie van het pand beter kon functioneren zonder de oorspronkelijke architectuur aan te tasten. Door het openzetten van de staldeuren wordt op deze manier meteen een etalage gecreëerd.

Keizersgracht 387, 'De Vergulde Ster'

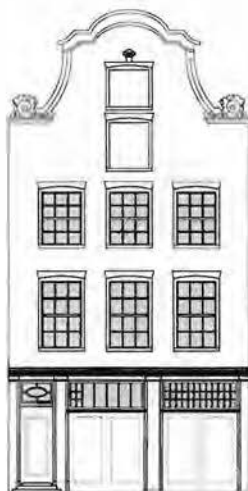
Reconstructie beginsituatie 1668

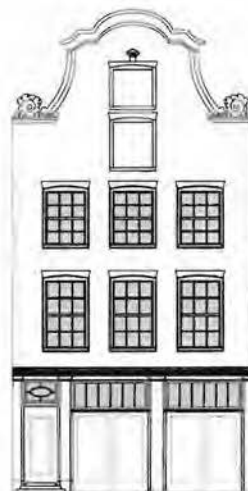
Huidige situatie

V e n s t e r s & l i c h t i n v a l

De gevelopeningen van de Keizersgracht zijn in de tijd voornamelijk groter geworden. Dit heeft twee redenen: ten eerste om de hoeveelheid lichtinval te vergroten en ten tweede om de representatieve uitstraling van de beletage meer tot uiting te laten komen naar de buitenwereld. Bij de Huidenstraat is de gevel

Reconstructie beginsituatie 1761

Huidige situatie

nagenoeg gelijk gebleven. Door de reeds bestaande mogelijkheid van open en gesloten zijn hier ook geen veranderingen nodig geweest. De functie pastte zich aan de mogelijkheden van de gevel aan. Dit is vooral duidelijk te zien door de plaatsing van een berging bij de situatie van 1974.

Bij de hoofdgracht wordt de gevel

dus aangepast aan de behoeftes en de functie terwijl bij de bijrucht de plaatsing van functies aangepast werd aan de gevel.

Conclusie

In dit onderzoek zijn twee duidelijke aspecten te onderscheiden: het functionele aspect en het architectonische aspect. Bij het functionele aspect gaat het over de verschillende participanten die zich door het gebouw bewegen. Bij het architectonische aspect gaat het om de dingen, de middelen die ingezet zijn om de architectuur te realiseren. Het functionele en het architectonische staan in dit onderzoek soms recht tegenover elkaar en soms volgt het een uit het ander.

Bij de Keizersgracht kan de algemene conclusie getrokken worden dat het pand steeds verder van de oorsprong verwijderd is geraakt. De situatie uit de 18e eeuw laat een modificatie ten opzichte van de oorsprong zien. Dit heeft vooral te maken met de verplaatsing van de trap en daarmee de schakeling van de voor- en achterkamer van de beltagage. De situatie van de 19e eeuw laat een mutatie zien ten opzichte van de oorsprong. Deze mutatie wordt veroorzaakt door de introductie van een nieuwe functie; het kantoor in het achterhuis. Dit kantoor wordt apart toegankelijk gemaakt vanaf de straatzijde. De gevel verandert ook in deze situatie. De pilasters verdwijnen en de gevel wordt een strakker geheel. Er worden frontons op de gevel geplaatst en de entree op de bordestrap krijgt een meer aanwezige en representatieve omlijsting. In de gevel is nu een hele duidelijke hiërarchie te ontdekken: de bordestrap heeft de meest representatieve en aanwezige uitstraling, boven de ingang van het kantoor is een fronton geplaatst waardoor deze iets meer uitspringt in het geheel, het personeel betreedt het pand voortaan via de deur onder de bordestrap en verdwijnt hier direct in het souterrain. De huidige situatie van de Keizersgracht is niet eenduidig in één categorie te plaatsen. De gevel kent geen verandering ten opzichte van de situatie van de 19e eeuw. De duidelijke hiërarchie in de gevel verliest zijn betekenisvolle aard doordat de gebruikers allen bewoners zijn en de entree op de bordestrap een gedeelde entree is geworden. De architectuur van de gevel kent dus een degeneratie. Functioneel gezien heeft de tijd een ontwikkeling doorgemaakt die het grachtenpand in zijn oorspronkelijke vorm niet kan faciliteren. Hierdoor is de indeling van het pand door het toevoegen van extra faciliteiten, ten behoeve van de indeling in verschillende appartementen, veranderd. Dit is op een erg gekunstelde manier gerealiseerd. De verandering van de functie wonen kan gezien worden als een mutatie die een degeneratie van de architectuur tot gevolg heeft gehad.

De Huidenstraat kent een meer eenduidige categorisering.

Er kan geconcludeerd worden dat de Huidenstraat met de eerste veranderingen verder verwijderd is geraakt van zijn oorsprong en vervolgens weer dichterbij de oorsprong is gekomen. De situatie uit 1800 kent een totale degeneratie ten opzichte van de oorsprong. Het pand kent qua architectuur dezelfde vorm maar het gebruik is totaal anders. De verschijning krijgt hierdoor een betekenisloze aard. De situatie uit 1974 laat ten opzichte van de oorsprong een mutatie zien. De in dienst staande personele functie is verdwenen. Doordat het voorhuis ingezet is als opslag, is de relatie met de straat geheel gesloten. De oorspronkelijke functie kent een open connectie met de straat door het gebruik als koetshuis. Wel beslaat het pand nog steeds de functie van werken en wonen zoals in de oorspronkelijke situatie, maar dan met een geheel nieuwe interpretatie. De huidige situatie van de Huidenstraat laat een doorsnede zien die erg veel aan de oorspronkelijke situatie doet denken. Er treedt een modificatie op ten opzichte van de oorsprong. Deze modificatie houdt in dat de interpretatie van de kern is gewijzigd wat leidt tot een minder gelijksoortige vorm. De aanpassing van elementen is hier te vinden in het functionele aspect.

De vergelijking van de Keizersgracht en de Huidenstraat geeft duidelijk weer dat er aan de bijgracht minder is veranderd aan de architectuur dan aan de hoofdgracht. De hoofdgracht was ook gevoeliger dan de bijgracht voor dat wat in de mode was. Dit heeft waarschijnlijk ook veel te maken met het feit dat er aan de hoofdgrachten meer geld te besteden was. Bij de bijgracht waren de oplossingen en veranderingen vaak pragmatisch van aard, terwijl aan de hoofdgracht het representatieve voorop stond. De laatste stap aan de Keizersgracht laat zien dat er een verschuiving plaats vindt van het representatieve naar het pragmatische. Het blijkt dan ook erg lastig om deze verschuiving op te vangen in een dusdanig ruim opgezet pand. De manier waarop meerdere appartementen in het pand ingepast zijn laat dit duidelijk zien.

Aan de hoofdgracht heeft de relatie tussen wonen en werken ten opzichte van de oorspronkelijke situatie een degeneratie van de architectuur teweeg gebracht en is hierdoor dus verder verwijderd geraakt van zijn oorsprong. Aan de bijgracht geeft deze relatie een modificatie weer, een verandering die in de loop der tijd terug komt bij de oorspronkelijke architectonische situatie maar met een gewijzigde interpretatie van de functionele kern.

Dress to **Impress**

Een architectonische en functionele mutatie in de Amsterdamse Grachtengordel

Inleiding

Aanleiding

In het voorgaande onderzoek is er geconcludeerd dat de functionele ontwikkeling aan de hoofdgracht uiteindelijk een degeneratie van de architectuur ten gevolge heeft gehad. Aan de bijgracht is de functionele ontwikkeling uiteindelijk een stap dichterbij de oorspronkelijke situatie gekomen, waardoor er een modificatie van de architectuur is opgetreden. Dit ondanks dat de interpretatie van de functionele kern gewijzigd is.

Als de laatste stap van beide panden wordt vergeleken dan blijkt het pand aan de Huidenstraat een meer tijdloos karakter te omvatten dan die aan de hoofdgracht. Het pand aan de Huidenstraat is makkelijker aanpasbaar gebleken aan de beoogde functionele eisen.

Naar aanleiding van de analyse van de Keizersgracht en de Huidenstraat worden er een aantal uitgangspunten geformuleerd voor de ontwerpogave. Om beide analyses en de vergelijkende analyse toe te kunnen passen in een ontwerp wordt er een pand gekozen dat zowel de hoofdgracht als de bijgracht zal beslaan. Dit heeft geresulteerd in een L-vormige kavel gesitueerd aan de Keizersgracht en aan de Huidenstraat.

De degeneratie aan de hoofdgracht ten opzichte van de modificatie aan de bijgracht heeft de inspiratie geleverd om een ontwerp te maken waarin de hoofdgracht dezelfde vervolgstap zet als dat de bijgracht reeds gedaan heeft. Deze stap zal ervoor zorgen dat de architectuur weer betekenis krijgt en weer representatief zal worden voor het functioneel gebruik.

De functie die gekozen zal worden is van deze tijd en zal daarmee de tijdloosheid van het gedachtegoed van het Amsterdamse grachtenpad moeten bevestigen.

De kernbegrippen of uitgangspunten die ten grondslag liggen aan het ontwerp zijn: gebruiker, sequentie, drempels en interactie.

Uitgangspunten

Gebruiker

Vanuit het onderzoek is gebleken dat een waardevolle betekenis van de architectuur sterk samenhangt met het functioneel gebruik en de representativiteit van dit gebruik. Daarom zullen de verschillende gebruikers centraal staan in het ontwerp.

De analyse van de Keizersgracht laat zien dat het functioneel gebruik in de laatste situatie erg versnipperd is geraakt. De hieraan voorafgaande situaties zijn eenduidiger en helderder. De verschillende gebruikers zijn daarin duidelijk te onderscheiden. Hierdoor komt er een bepaalde hiërarchie tot stand. Deze hiërarchie wordt in de sequentie doorgezet.

Sequentie

Paralleel aan de gebruiker staat de sequentie die de ervaring van de gebruiker bepaald. De sequentie omvat de routing die de gebruiker aflegt en de hiermee gepaard gaande architectuurgrammatica. Deze architectuurgrammatica waarborgt de ruimtelijke vormgeving en geeft betekenis aan de elementen. De sequentie is een aaneenschakeling van elementen die uitgedrukt kan worden in de verschillende drempels.

Drempels

Het woord drempel kan in de architectuur meerdere betekenissen omvatten. Het is niet alleen een bouwkundig element maar tevens een hindernis die een bepaalde beweging met zich mee brengt. Met het ontwerpen van een drempel registreert de ontwerper een beweging. De uitkomst is een choreografie die geleid wordt door de vormtaal van de drempel. Dit kan een langzame en een snelle choreografische beweging zijn, een eenduidige en een meer complexe beweging, een expressieve en een ingetogen beweging. De verschillende drempels samen vormen de totale beweging van de sequentie.

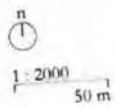
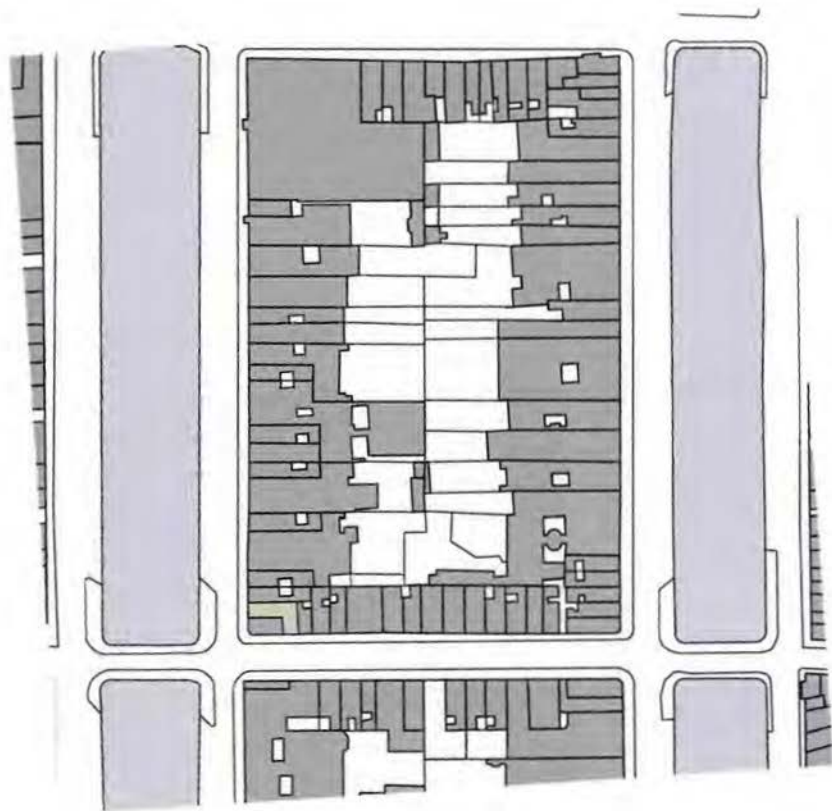
Verschillende gebruikers hebben een verschillend doel en daarmee een verschillende ervaring en sequentie. De manier waarop de verschillende sequenties op elkaar reageren zorgt voor een bepaalde interactie tussen de gebruikers.

Interactie

Interactie geeft een bepaalde wisselwerking tussen de verschillende elementen. Het is het overkoepelend aspect wat het geheel met elkaar verbindt. Het is een wisselwerking tussen verschillende gebruikers, tussen gebruikers en architectonische elementen of tussen verschillende architectonische elementen.

Er kan ook een omgekeerde interactie optreden. Dit houdt in dat de interactie bewust gemeden wordt om een bepaald doel te bereiken.

Deze uiteengezette kernbegrippen vormen samen de basis van het ontwerp en de basis van het concept.

Dress to Impress

Locatie

De gekozen locatie is een samentrekking van twee kavels binnen de Amsterdamse Grachtengordel. De kavel is gesitueerd aan de Keizersgracht en aan de Huidenstraat. De kavel is aan beide zijden 4 meter breed. De lengte van de kavel aan de Keizersgracht bedraagt 13,5 meter en die aan de Huidenstraat 5,5 meter.

De locatie bevindt zich in de modewijk van Amsterdam: de 9 Straatjes van Amsterdam.

Ontwerpopgave

De opgave voor het ontwerp komt voort uit de locatie: het ontwerpen van een modehuis in de Amsterdamse Grachtengordel. De uitgangspunten voor het ontwerp vragen om een diversiteit aan gebruikers.

Er is dan ook gekozen voor een viertal gebruikers: de modeontwerper/bewoner, het personeel, de klant en de bezoeker.

Het ontwerp zal bestaan uit de volgende onderdelen:

- een atelierwoning
- ateliers voor het personeel
- een expositieruimte voor de mode inclusief een catwalk voor modeshows
- een exclusieve pasgelegenheid voor de klant
- een koopjescorner voor de verkoop van de oude collectie
- een catwalk voor modeshows
- opslag

Omdat de gebruiker centraal staat in dit ontwerp, zal het concept en het ontwerp in de volgende hoofdstukken vanuit de sequentie van de gebruiker uiteengezet worden. Zoals voorheen besproken bepaald de sequentie de ervaring van de gebruiker. Deze bestaat niet alleen uit de route die de gebruiker aflegt, maar tevens uit de architectonische elementen die deze routing vormgeeft.

Titel

Een architectonische en functionele mutatie in de Amsterdamse Grachtengordel

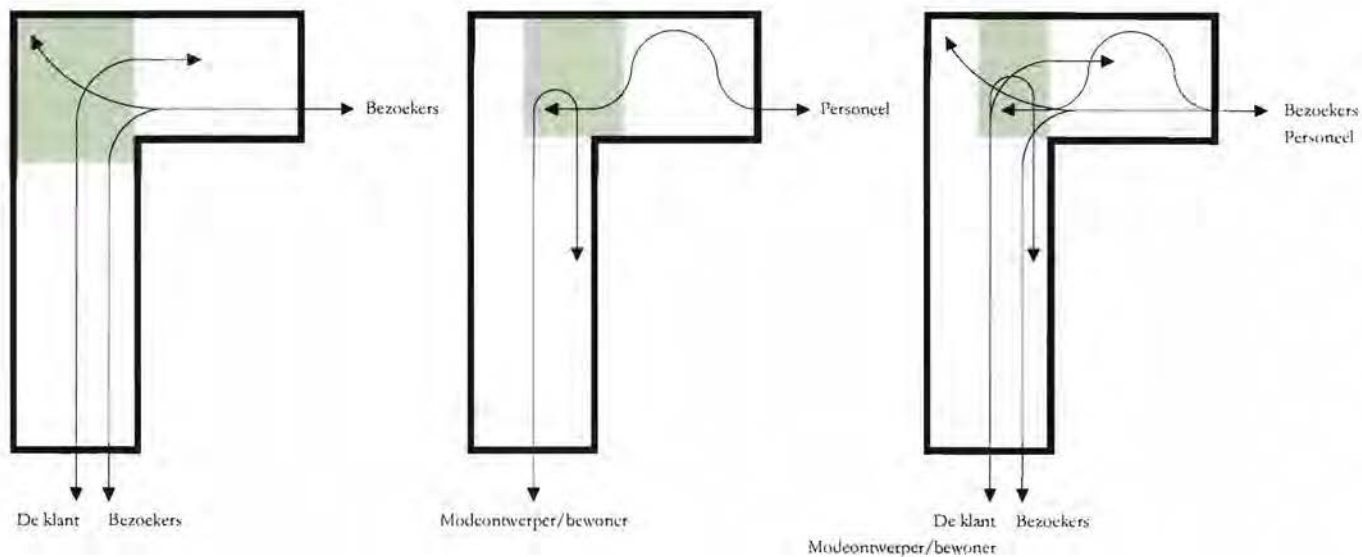
'Dress to Impress' is een veel gebruikte term in de mode industrie. In de wereld van de Haute Couture draait alles om de manier waarop men zich kleedt en wat die manier van kleden uitstraalt. Door de manier van kleden eigent men zich een bepaalde betekenis, aard en waarde toe. Het zegt iets over een persoonlijkheid. Zoals de architectuur in dit afstuderen gecategoriseerd is door middel van het vaststellen van een kern en de randverschijnselen, zo zou de manier van kleden van een persoon ook vastgesteld kunnen worden door middel van een kern en randverschijnselen. In het geval van een persoon zou de aard, het karakter of de persoonlijkheid geïnterpreteerd kunnen worden als de kern. De manier van kleden omvat de randverschijnselen.

Door een bepaalde manier van kleden laat een persoon een bepaalde indruk achter.

Dress to Impress slaat echter niet alleen op de mode maar ook op de architectuur. De architectuur van Amsterdam in de Gouden Tijd is niets anders dan hetzelfde Dress to Impress. De gevelarchitectuur die men hier waarneemt is een modeverschijnsel in zijn zuiverste vorm. Het jasje van de gevel laat een bepaalde indruk achter. Ook het aankleden van het interieur was een manier om een bepaalde indruk achter te laten.

De categorie waar dit ontwerp in zal vallen in termen van het NAAST atelber zal een mutatie zijn. Een mutatie is een herinterpretatie van de kern. Door de stap terug te zetten aan de hoofdgracht zoals aan de bijgracht reeds gedaan is zal het pand aan de hoofdgracht echter eerder doen denken aan een modificatie ten opzichte van de oorspronkelijke situatie. Maar door de samentrekking van hoofd- en bijgracht vindt er nieuwe soortvorming plaats. De kern wordt opnieuw samengesteld waarbij het oorspronkelijke karakter in meer of mindere mate transformeert. Het bevat aspecten van de oorspronkelijke kern maar tevens aspecten van een nieuwe toegevoegde kern.

Deze mutatie zal een impressie geven van de oude kern en van een nieuwe kern, een indruk achterlaten van iets wat geweest is maar dan in een totaal nieuw jasje: Dress to Impress.

Concept

Het concept komt voort uit de functionele ontwikkeling van het onderzoek en de hiermee samenhangende sequentie. In het onderzoek is een bepaalde hiërarchie tussen de gebruikers en hun onderlinge sequenties waar te nemen. Zoals eerder besproken is in de laatste situatie van de Keizersgracht deze hiërarchie totaal verdwenen en daarmee heeft de architectuur een lage betekenis gekregen. De eerdere situaties laten zien dat de gebruikers in hun sequentie altijd één gemeenschappelijke drempel hebben. In de reconstructie van de situatie uit de 18e eeuw is dit duidelijk waarneembaar: de trap verplaatst naar het zijlid van het binnenplaatsje en krijgt hiermee een centrale plek in het huis. Alle gebruikers kruisen elkaar op deze centrale plek.

In de inleiding is besproken dat in het ontwerp de hoofdgracht dezelfde vervolgstap zal zetten als de bijgracht reeds gedaan heeft: de stap terug richting de oorsprong waardoor de architectuur weer betekenis zal krijgen. Deze betekenis zal verkregen worden door iedere gebruiker weer te beoordelen naar zijn aard. Door de toepassing van een moment van totale interactie zal er een helder en evenwichtig ontwerp ontstaan waarin de gebruikers bewust zijn van ieders doel.

In de afbeelding hiernaast is het concept verbeeld. Het concept bestaat uit twee delen die samen vervolgens het gehele concept combineren.

Het concept draait om de verschillende gebruikers en hun sequentie. In de afbeelding wordt deze sequentie per gebruiker geduid in een pijl. Er zijn vier verschillende soorten gebruikers die in twee groepen ingedeeld kunnen worden. De eerste groep bestaat uit de klant en uit de bezoekers. Deze twee gebruikers bewegen zich in één ruimte (zij het wel of niet op hetzelfde niveau). Het groene vlak in de afbeelding geeft aan waar de gebruikers een bepaald moment van interactie ondervinden. De verschillende bewegingen kruisen elkaar.

De tweede groep bestaat uit de modeontwerper/bewoner en het personeel. Ook hier geeft het groene vlak het moment van interactie aan. In dit geval bestaat deze interactie uit een raakvlak.

In de derde afbeelding zijn alle gebruikers weergegeven. Hiern is te zien dat de gebruikers één vlak hebben waar zij allen een bepaalde mate van interactie met elkaar ondervinden.

Om het concept inzichtelijker te maken is er een beter begrip nodig van de aard van iedere gebruiker en hun doel in het pand.

Gebruikers

Modeontwerper / bewoner

De modeontwerper is het creatieve brein achter de mode. Deze persoon werkt en woont in het pand. Het is een persoon met aanzien. Ook beschikt de ontwerper over personeel. De ontwerper is dus niet alleen baas in eigen bedrijf maar ook werkgever van anderen.

De ontwerper zoekt de interactie met het personeel, op een meer

controleerende manier. Ook moet er een directe verbinding mogelijk zijn tussen het atelier van de ontwerper en de ateliers van het personeel zonder dat andere gebruikers hierdoor gehinderd worden. De ontwerper wil wel visueel contact kunnen hebben met zijn winkel/expositie maar wil visa versa niet gehinderd worden.

Als bewoner woont de ontwerper in een appartement met als kwaliteit aan een gracht te liggen. Het uitzicht op deze gracht is van wezenlijk belang. Daarnaast behoeft er geen interactie te zijn tussen de bewoner en de andere gebruikers. De bewoner mag wel een glimp opvangen van de andere gebruikers maar visa versa zal er geen interactie plaats moeten vinden.

Personeel

Het personeel komt naar het pand met als enig doel te werken. Het personeel heeft een atelier nodig waar rustig gewerkt kan worden zonder dat andere gebruikers hun hierin hinderen. Visueel gezien is het gewenst dat het contact tijdens het werken vermijd wordt. Wel moet het mogelijk zijn voor het personeel zich te verplaatsen zodat er visueel contact mogelijk is naar de andere gebruikers toe. Het personeel behoeft een separate entree. Tussen de ateliers van het personeel en de ontwerper moet een directe verbinding mogelijk zijn.

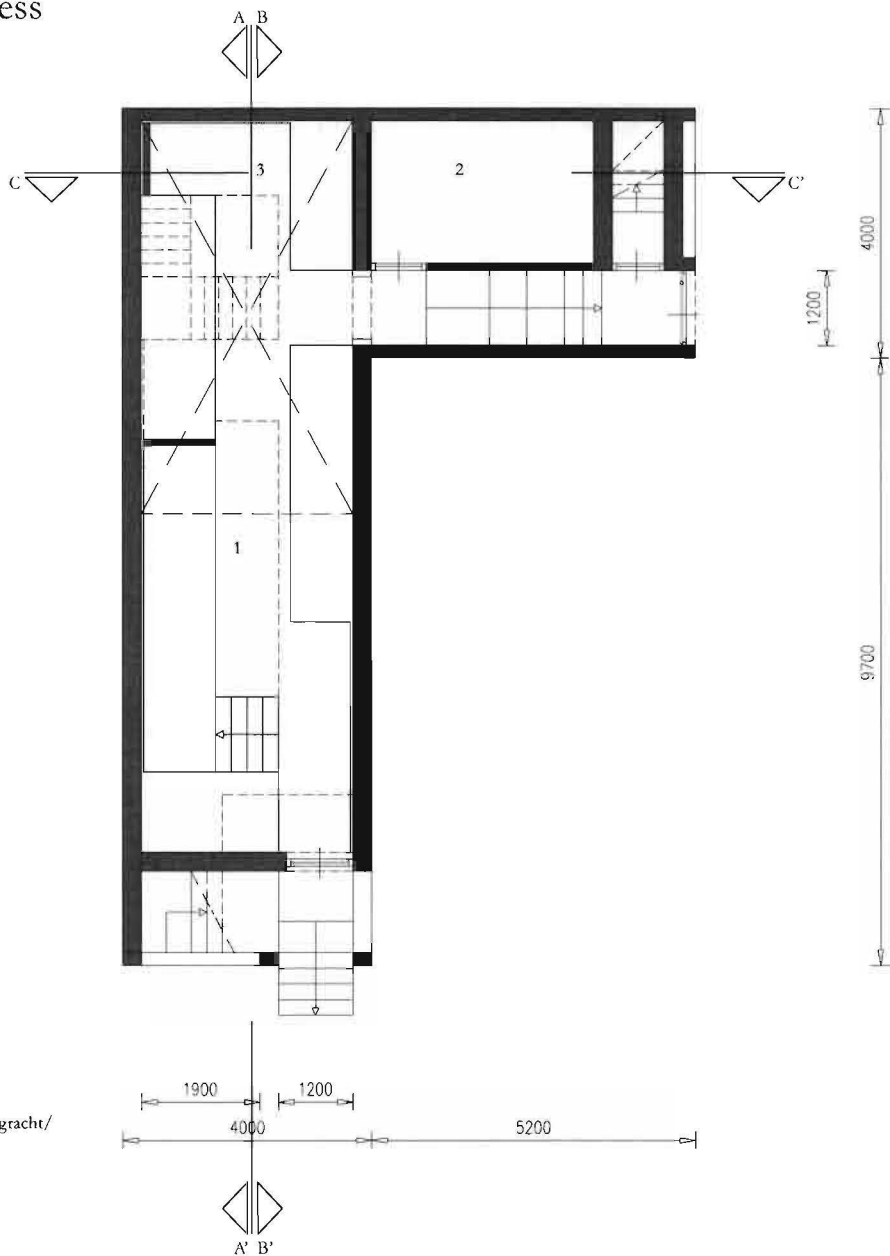
De klant

Deze gebruiker is een anders soort bezoeker dan diegene die zo betiteld zijn in dit schrijven. De klant is de persoon die op afspraak het pand betreedt met als doel een exclusieve aankoop te doen. Dit is de persoon waarvoor maatwerk verricht wordt. Naast de collectie die door de ontwerper uitgebracht wordt kan deze klant iets laten ontwerpen dat slechts en alleen voor die klant persoonlijk is. De ervaring van deze klant moet een bepaalde mate van exclusiviteit omvatten. Het moet passen bij de manier van leven van de Haute Couture. Deze klant heeft aanzien en staat graag in de spotlight. De klant zal in een afzonderlijke ruimte ontvangen worden om zijn/haar kleding te kunnen passen. Interactie met de andere gebruikers draait om het gezien worden.

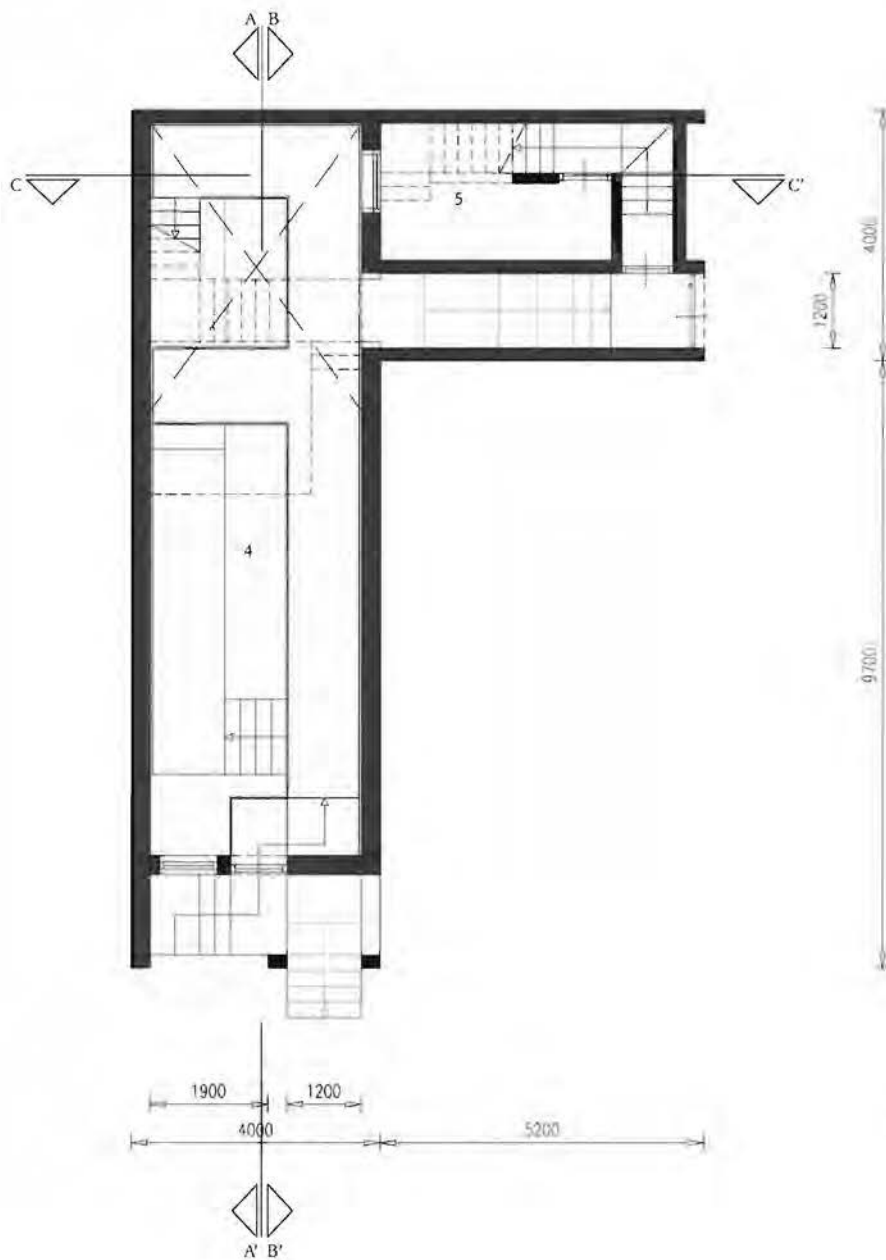
Bezoeker

De bezoeker komt naar het pand met als doel de geëxposeerde collectie te bekijken. Dit als inspiratie, interesse of om vervolgens als klant terug te komen. De bezoeker wil zich niet geïmponeerd voelen maar in alle rust de collectie kunnen bekijken. Het vraagt om de klasse en eenvoud zoals in een museum maar dan op minder statische en meer dynamische manier. Bij de bezoeker draait de interactie om het zien en niet om het gezien worden, zoals bij de klant.

Dress to Impress

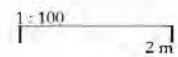

Plattegronden

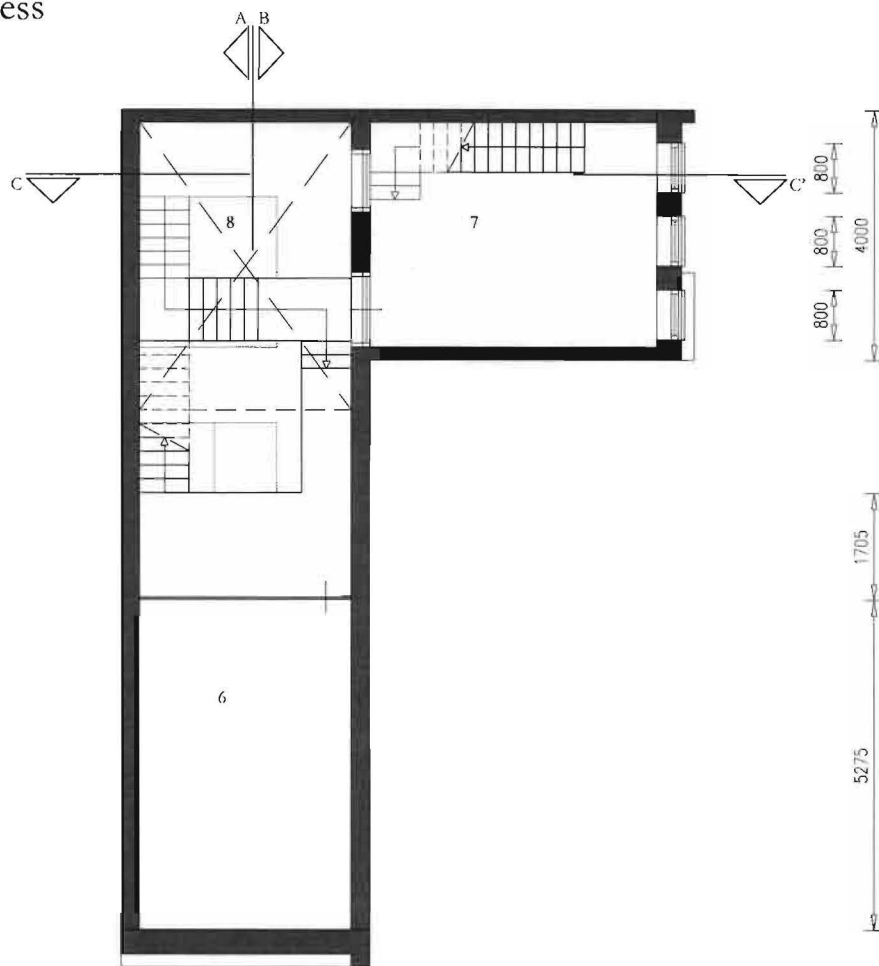

- 4. Catwalk
- 5. Kleedkamer klant

Plattegrond bel-etage Keizersgracht/
begane grond Huidenstraat

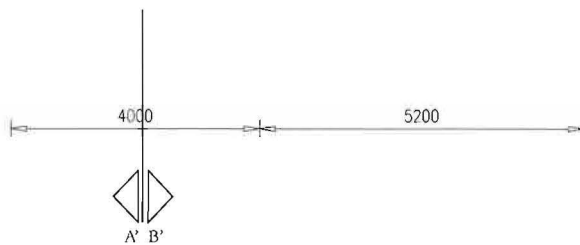
Dress to Impress

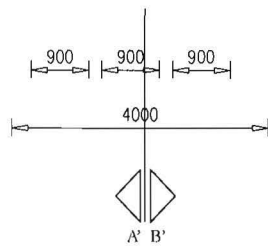
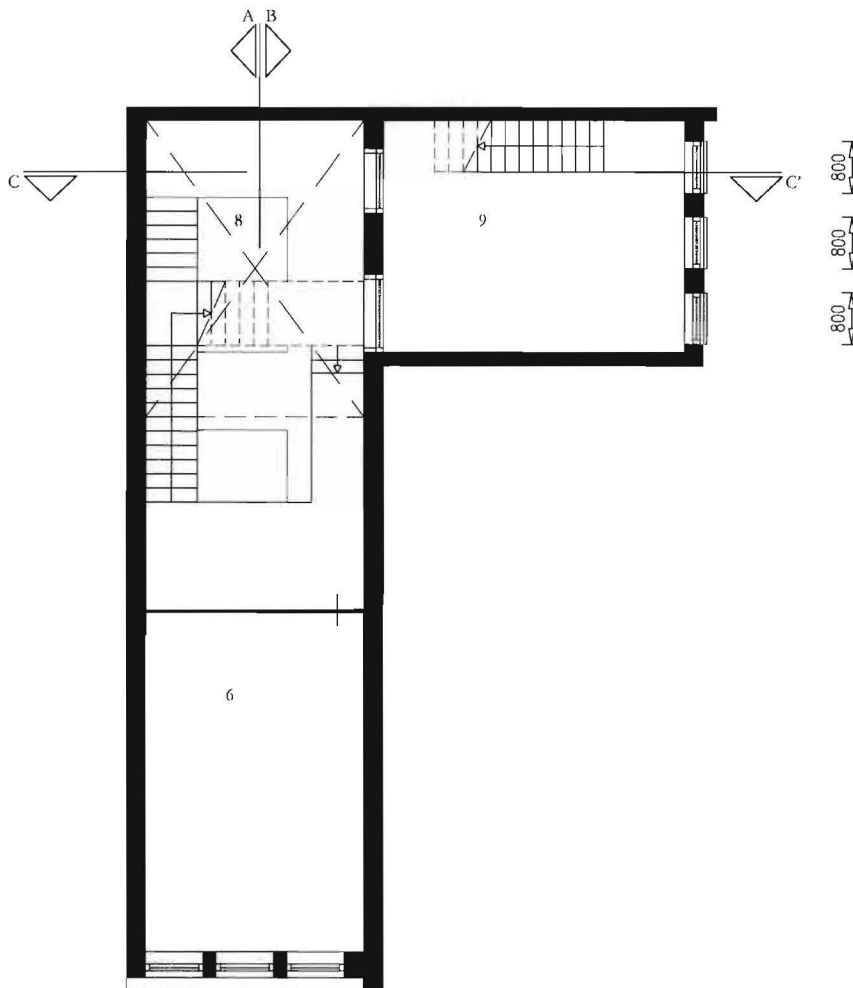
- 6. Atelier ontwerper
- 7. Atelier personeel
- 8. Atrium

Plattegrond eerste verdieping Keizersgracht/
eerste verdieping Huidenstraat

1 : 100
2 m

Plattegronden

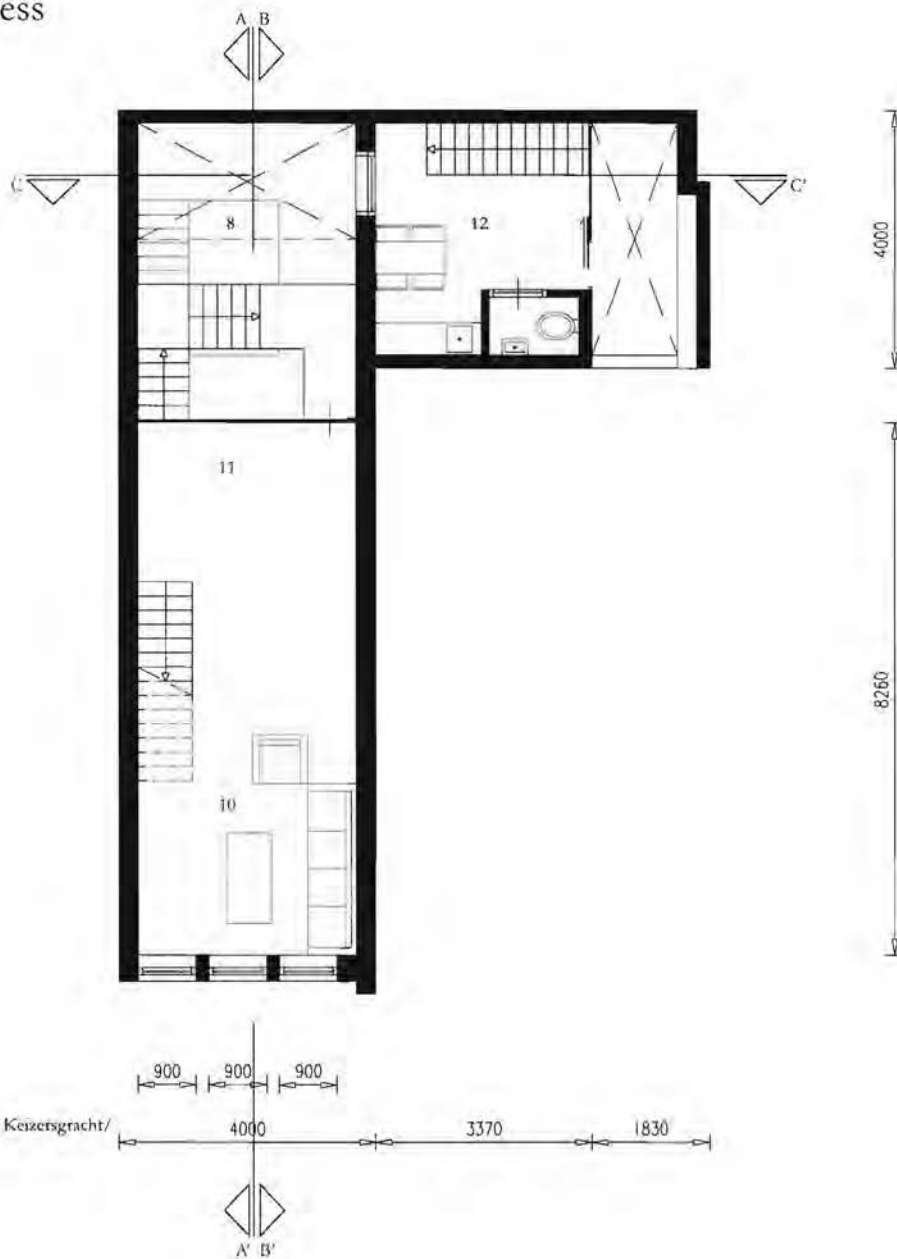

- 6. Atelier ontwerper
- 8. Atrium
- 9. Atelier personeel

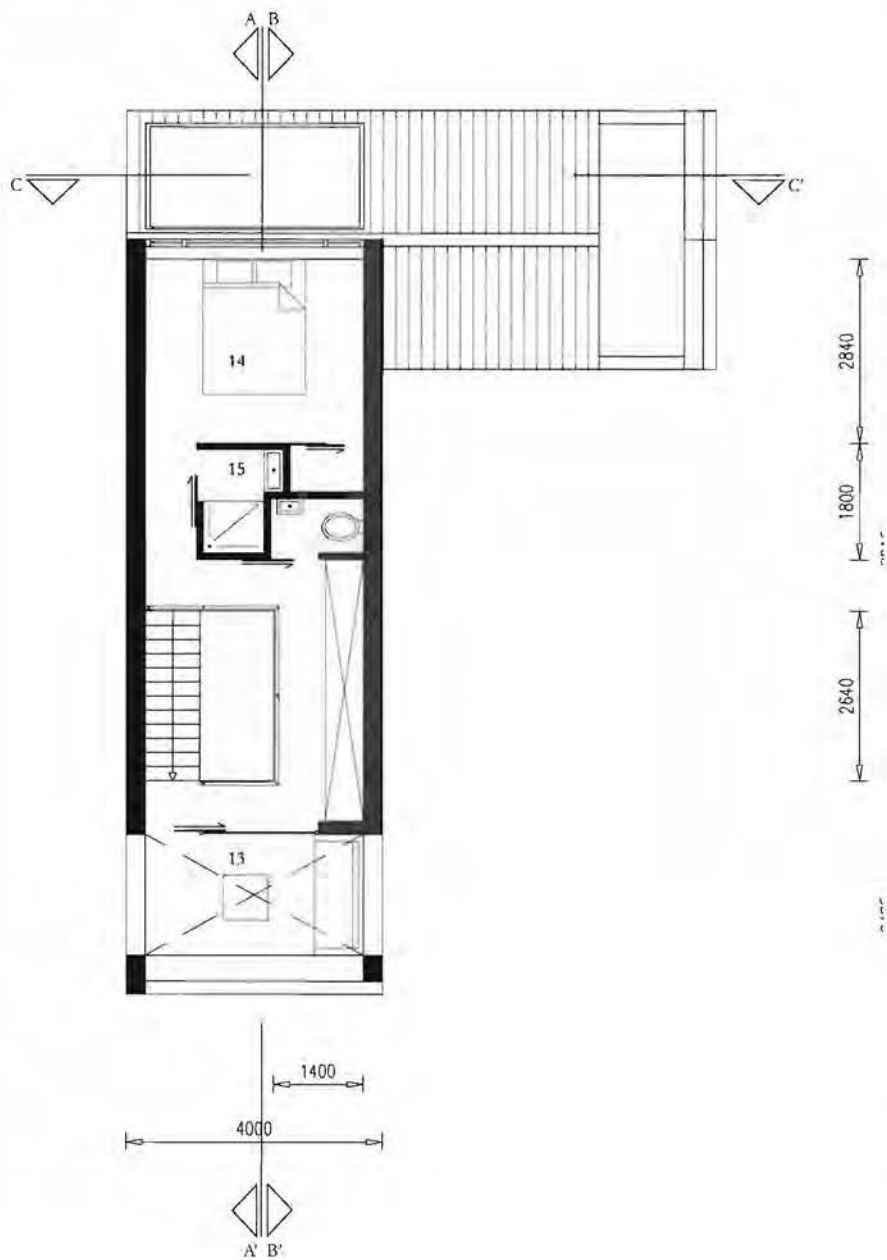
Plattegrond eerste verdieping Keizersgracht/
tweede verdieping Huidenstraat

Dress to Impress

Plattegronden

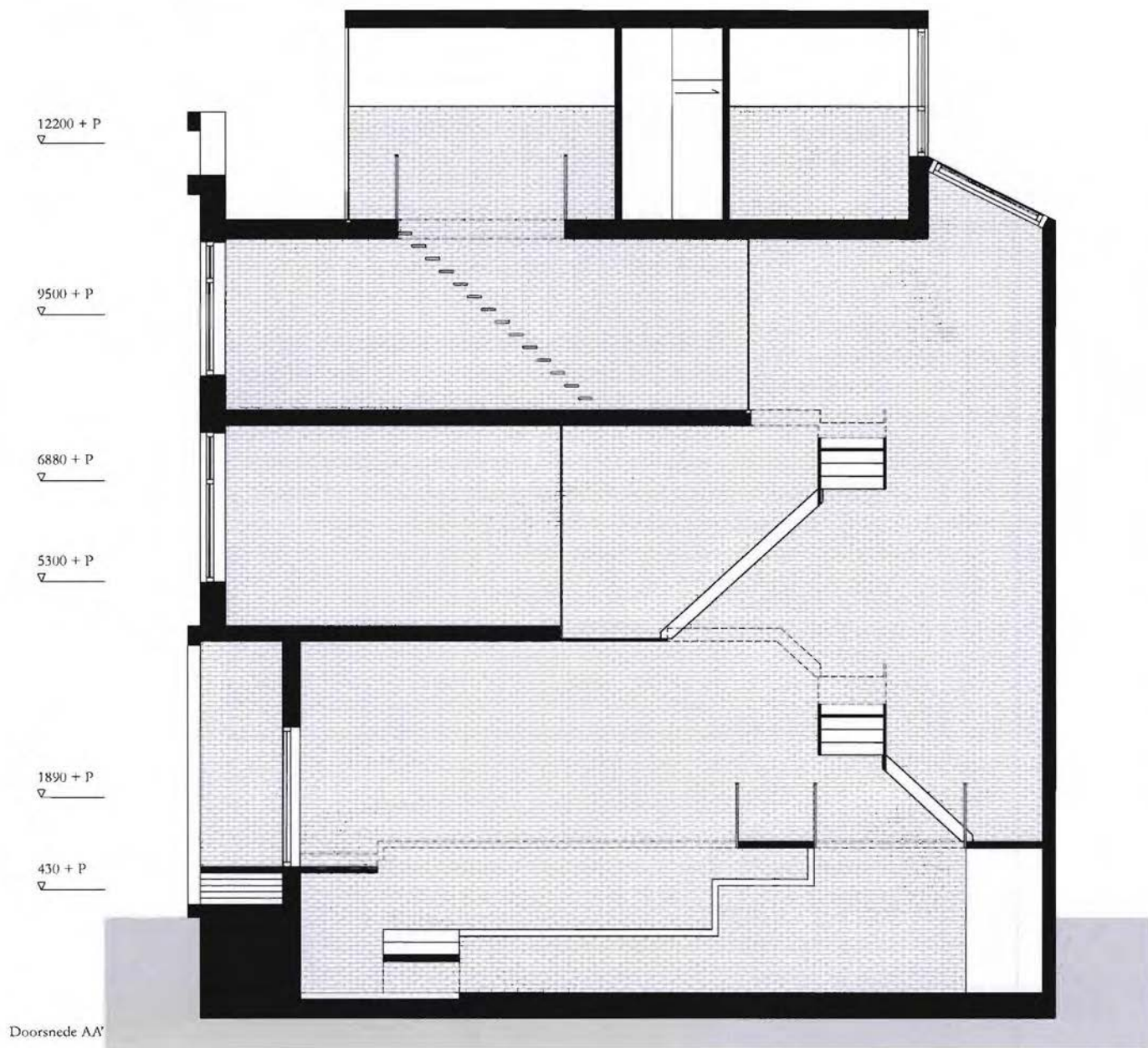

- 13. Dakterras
- 14. Slaapkamer
- 15. Sanitair

Plattegrond zolder Keizersgracht

1 : 100
2 m

Dress to Impress

1 : 100
2 m

Doorsneden

12200 + P
▽

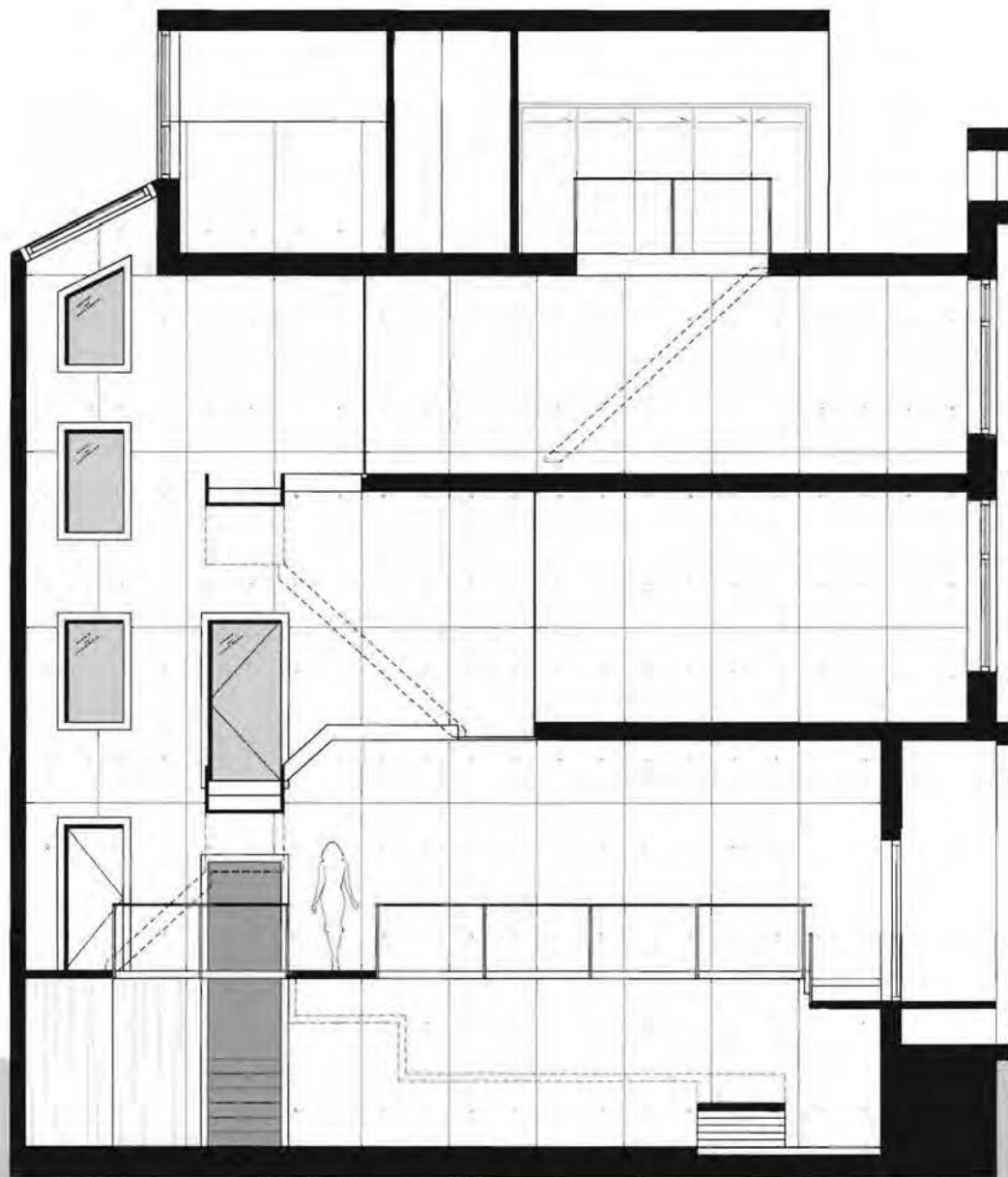
9500 + P
▽

6880 + P
▽

5300 + P
▽

1890 + P
▽

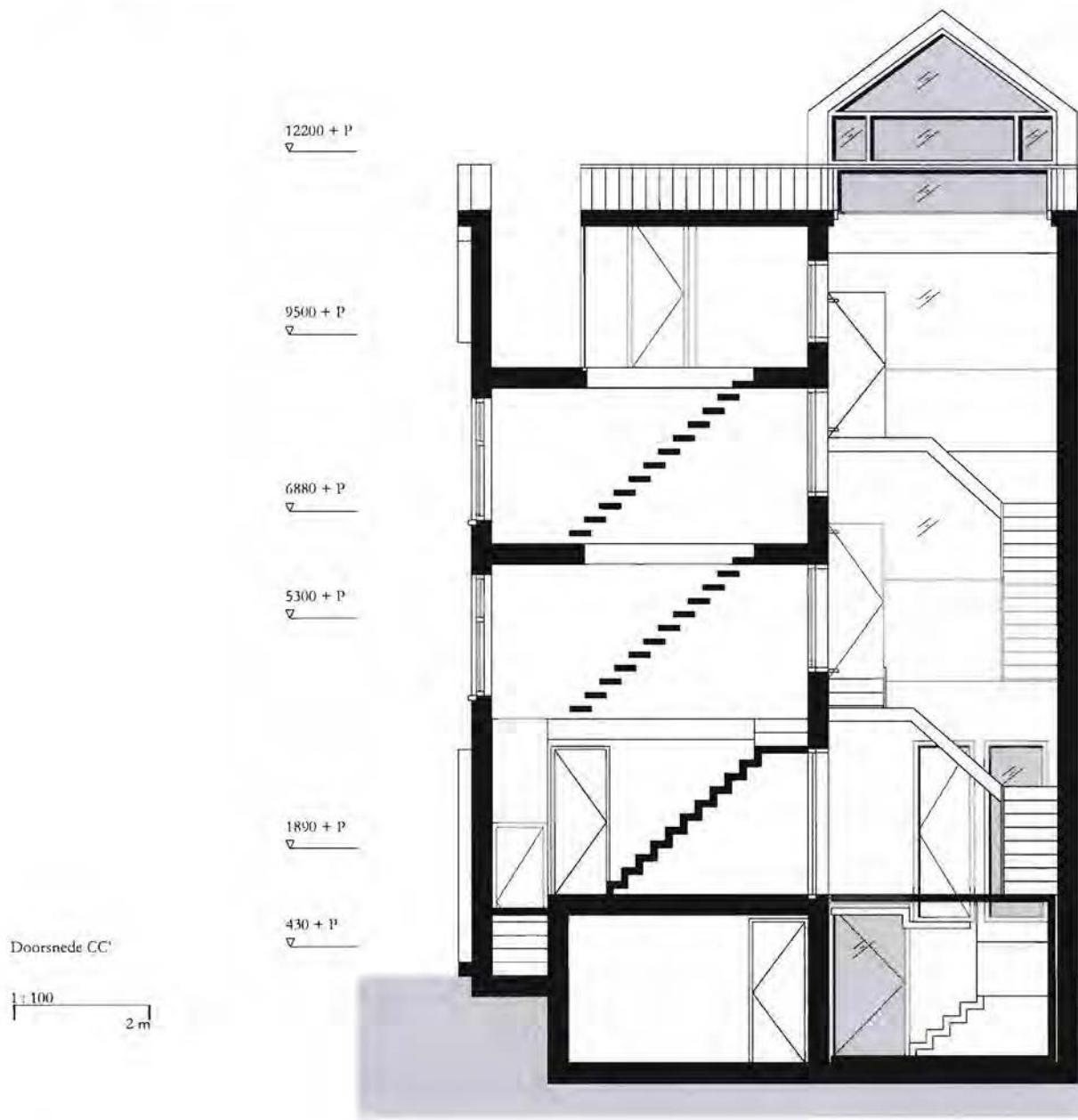
430 + P
▽

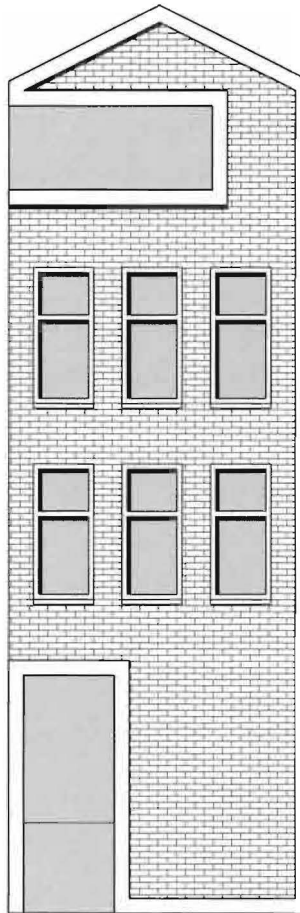
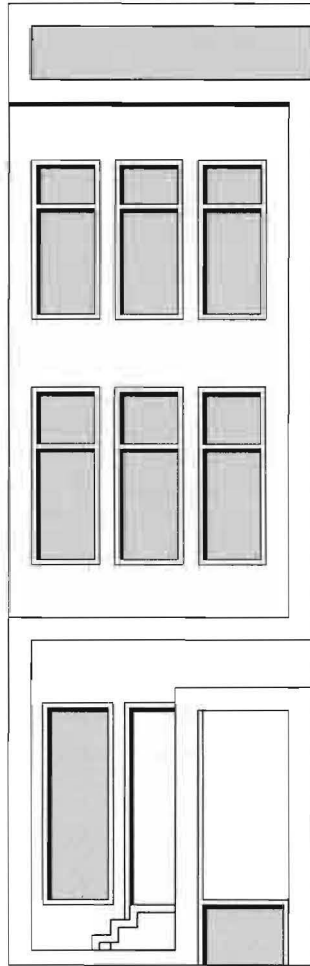
Doorsnede BB'

1 : 100
2 m
145

Dress to Impress

Doorsnede CC' & aanzichten

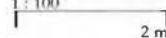

Links: gevelaanzicht Keizersgracht
Rechts: gevelaanzicht Huidenstraat

1 : 100
2 m

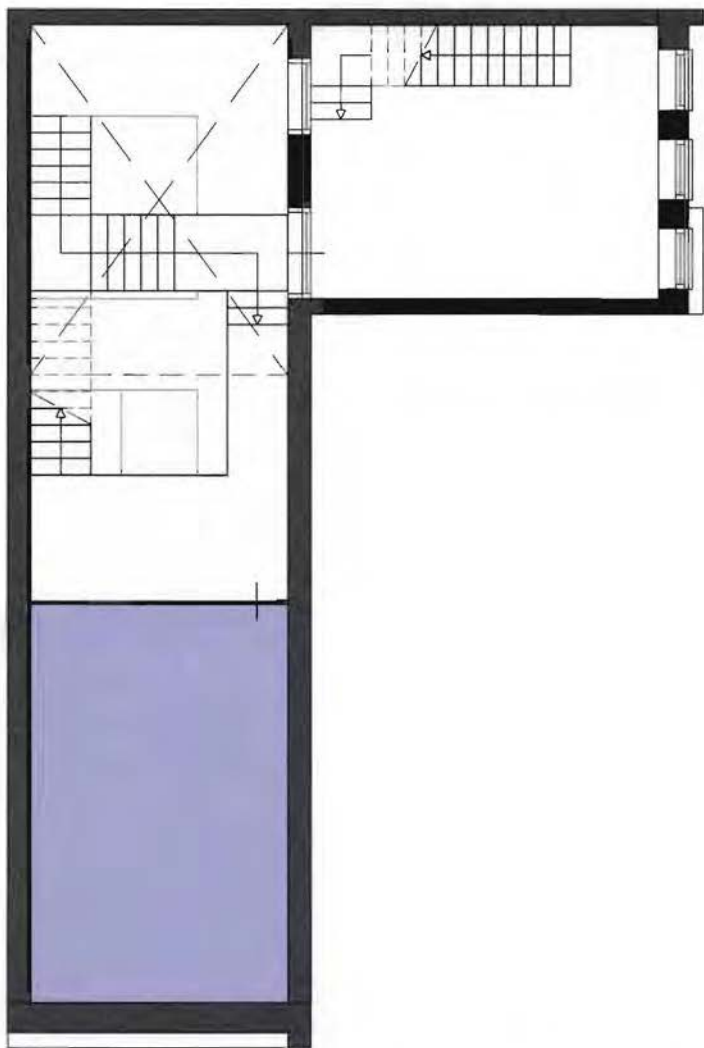

 Ruimtes ontwerper/bewoner
 Routing ontwerper

Rechter pagina:
Plattegrond eerste verdieping Keizersgracht/eerste verdieping Huidenstraat
1 : 100
 2 m

O n t w e r p e r & b e w o n e r

De ontwerper heeft zijn entree tot het pand via de bordestrap in de gevel aan de Keizersgracht. Via de catwalk vervolgt de ontwerper zijn weg richting het atrium. Eenmaal in het atrium betreedt de ontwerper de trap die leidt naar het atelier en naar de woning. De ruimtes van de ontwerper zijn allen gesitueert aan de Keizersgracht. De trap in

het atrium is gematerialiseerd in glas wat aan de onderzijde geëetst is, zodat men er niet doorheen kan kijken. De bovenzijde is niet geëetst wat zorgt voor een gelaagde en luxe uitstraling. Op de eerste verdieping bevindt zich het atelier van de ontwerper. De trap in het atrium loopt hier voorlangs zodat atelier en woning afzonderlijk

bereikbaar zijn. Ook kan de ontwerper vanaf de trap direct naar de personeel ruimtes en visa versa. De gevel aan het atrium van het atelier is de onderste 1,5 meter van geëetst glas. Hierdoor kan de ontwerper ongehinderd werken en heeft hij indien nodig wel zicht op het atrium en richting de ruimtes van het personeel.

Trap atrium naar atelier ontwerper.

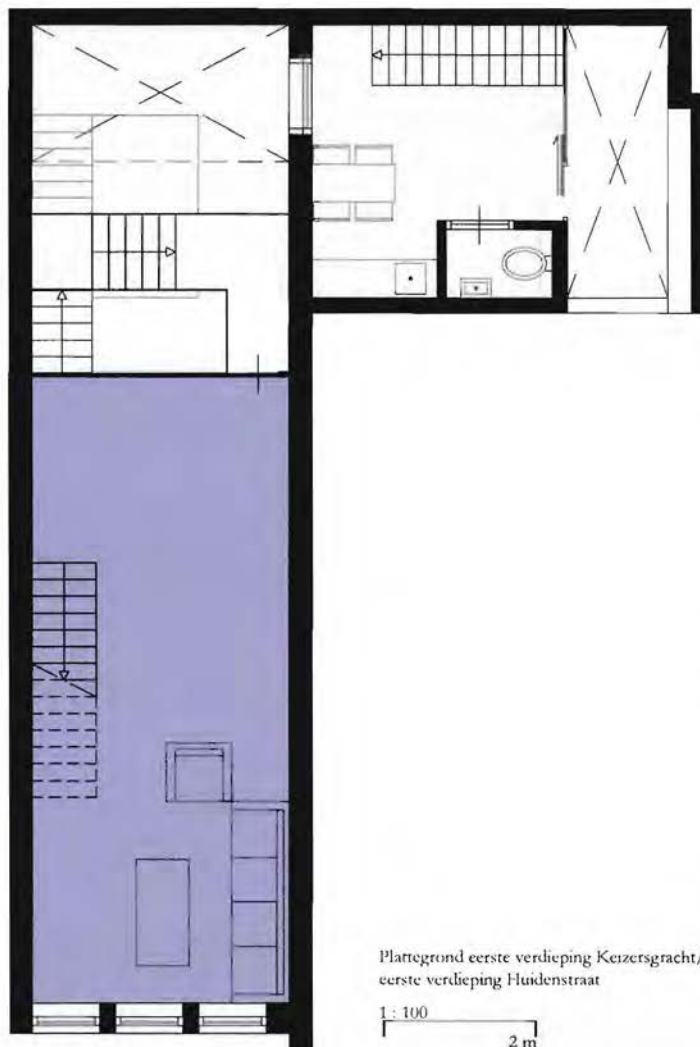
Uitzicht vanuit atelier ontwerper op atrium.

Zicht op woonkamer/keuken vanuit de trap in het atrium.

Woonkamer met zicht op de gracht en de trap naar zolder.

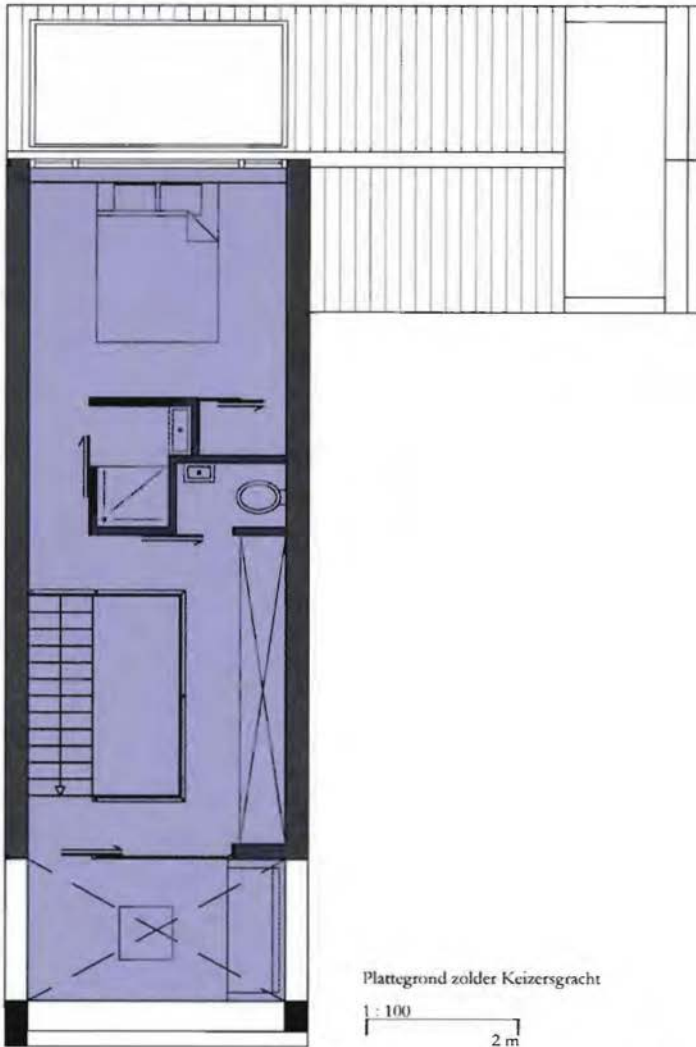

Plattegrond eerste verdieping Keizersgracht/
eerste verdieping Huidenstraat

1: 100
2 m

Op de tweede verdieping aan de Keizersgracht bevindt zich de woning. De keuken is geplaatst aan het atrium. Ook hier is de gevel gedeeltelijk van geëst glas. Nu tot 1,2 meter vanaf de onderzijde. Zo heeft de bewoner tijdens het koken uitzicht op het atrium zonder dat bezoekers en personeel zicht in de woning hebben. De woonkamer

is geplaatst aan de voorzijde van deze verdieping met uitzicht op de gracht. In deze ruimte bevindt zich een vide met een trap naar de zolderverdieping. De dakramen boven de vide zorgen voor lichtval in de woonkamer waardoor het geheel erg ruimtelijk oogt. Vanaf de trap naar de zolderverdieping kijkt men direct op het dakterras.

Ook dit dakterras bevindt zich aan de zijde van de gracht. Hierdoor krijgt de kwaliteit van het wonen aan de gracht een extra waardering. De plaatsing van de lijstgevel aan de Keizersgracht richt de blik op de gracht. Ook zorgt het ervoor dat het uitzicht als een schilderij ingelijst wordt. Hierdoor wordt het wonen aan de

gracht nog meer gedramatiseerd. De sanitaire voorzieningen op de zolderverdieping zorgen voor de afscheiding van de slaapkamer aan de achterzijde van de zolderverdieping. Doordat de slaapkamer niet geheel is afgesloten wordt de ruimtelijkheid en de lengte van de woning benadrukt.

Vide woning met uitzicht op dakterras.

Vide woning met zichtlijn naar slaapkamer.

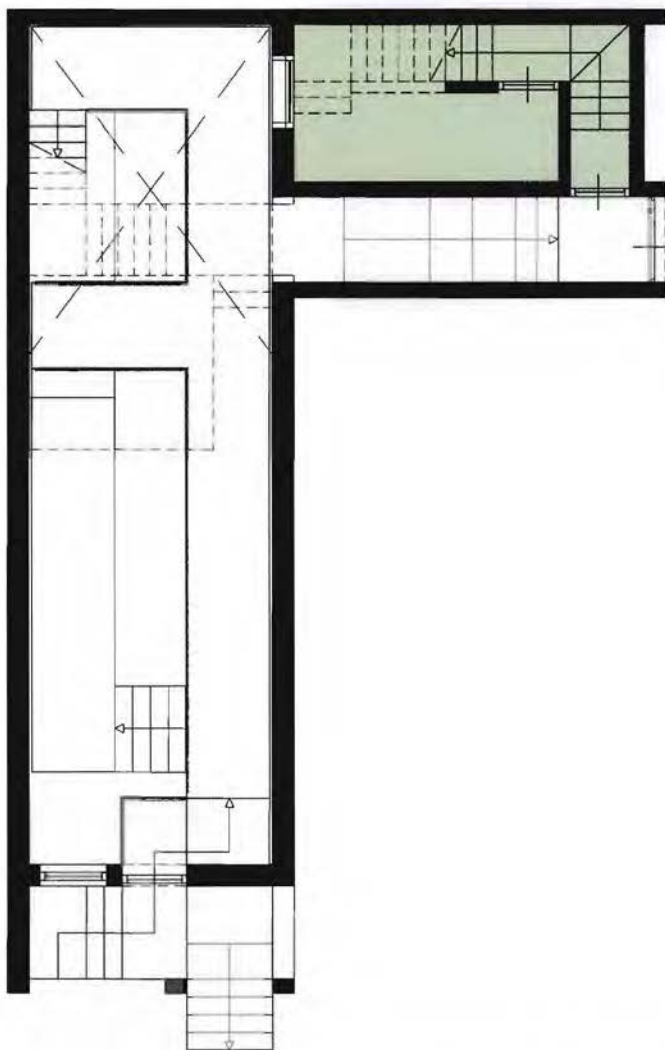

 Ruimtes ontwerper/bewoner
 Routing ontwerper

Rechter pagina:
Plattegrond tweede verdieping Keizersgracht/zolder Huidenstraat
1 : 100
 2 m

P e r s o n n e e l

Het personeel betreedt het pand aan de Huidenstraat. Alle ruimtes voor het personeel bevinden zich ook aan de Huidenstraat. De entree bevindt zich aan de rechterzijde achter de gevel. Iets verder door, ook aan de rechterzijde, bevindt zich een deur naar de opslagruimte in het souterein. Vanuit een trap achter de entree voor het personeel

zijn de verschillende ruimtes bereikbaar. Vanuit deze trap heeft het personeel een eigen ingang naar de kleedruimte voor de klant zodat ze niet dezelfde route hoeven af te leggen als de klant zelf. Hierdoor wordt de exclusiviteit van de klant benadrukt. De trap leidt vervolgens naar de ateliers voor het personeel. Op de eerste

verdieping aan de Huidenstraat is het atelier gekoppeld aan het atrium. Hierdoor ontstaat er een verbinding tussen het atelier van de ontwerper en de ateliers van het personeel. Vanuit de opwaartse beweging van de trap heeft het personeel zicht in het atrium. In de ruimtes zelf heeft het personeel zicht op de

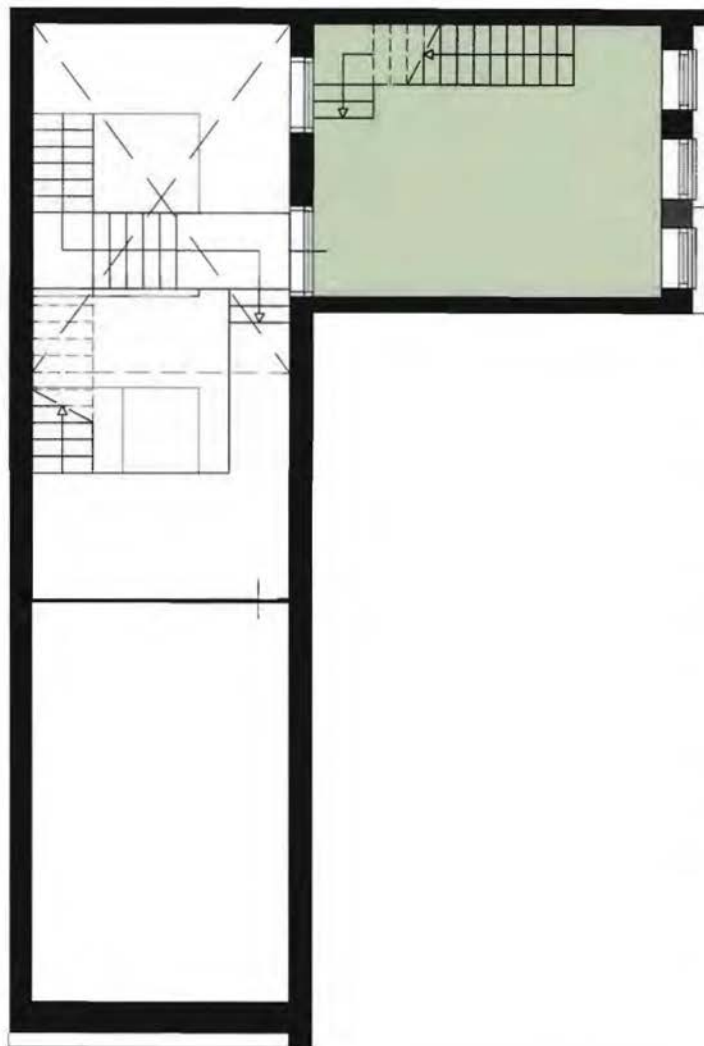
Entree personeel.

Steektrap naar personele ruimtes.

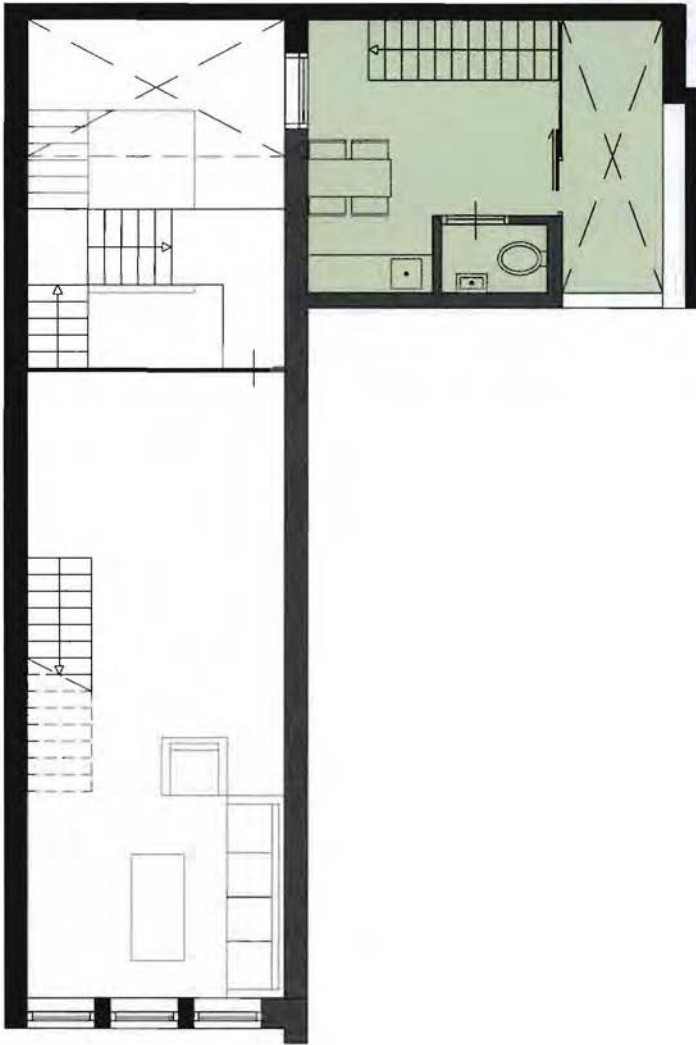
Entree atelier personeel vanuit atrium die de verbinding met het atelier van de ontwerper mogelijk maakt.

Linker pagina:
Plattegrond eerste verdieping Ketzersgracht/eerste verdieping Huidenstraat
Rechter pagina:
Plattegrond tweede verdieping Ketzersgracht/zolder Huidenstraat

1 : 100
2 m

Huidenstraat. Het personeel wordt niet gehinderd door de andere gebruikers van het pand doordat ze niet direct in het zicht zitten te werken. Op de eerste en de tweede verdieping bevinden zich de ateliers. Op de zolderverdieping

Personele ruimte gesitueert in de zolder van de Huidenstraat.

van de Huidenstraat bevinden zich de personele voorzieniging. Deze bestaan uit een kitchenette, een toilet en een buitenruimte. Vanuit de zolderverdieping is er door middel van een klein raam zicht op het atrium.

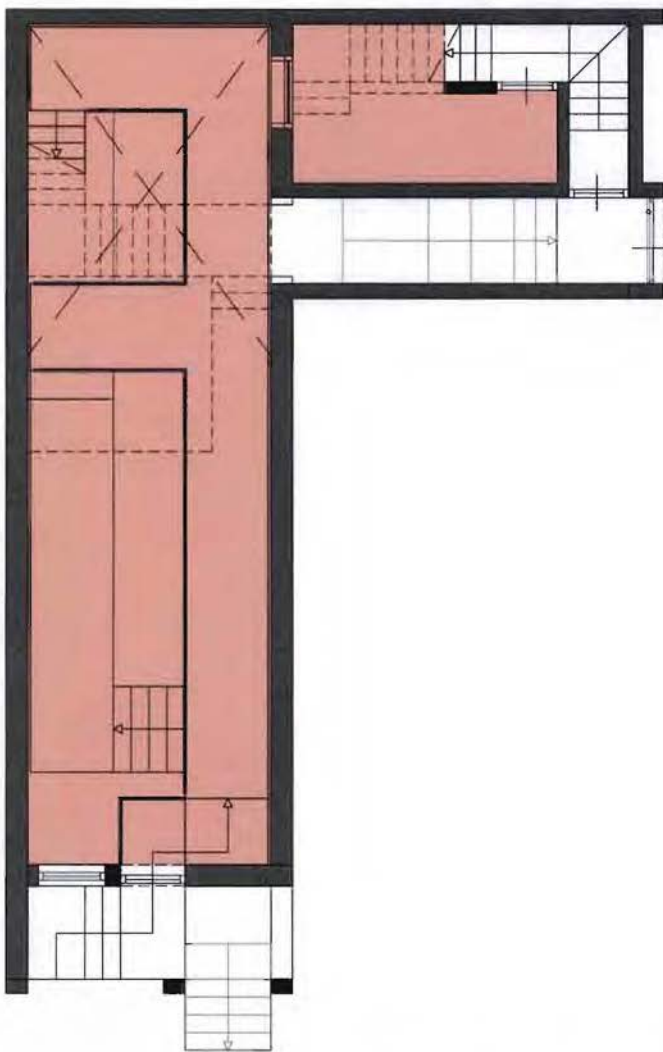

- Ruimtes ontwerper/bewoner
- Routing ontwerper

Rechter pagina:
Plattegrond bel-etage Keizersgracht/begane grond Huidenstraat
1 : 100
 2 m

D e k l a n t

De klant betreedt het pand, net als de ontwerper, via de bordestrap aan de Keizersgracht. De bordestrap ligt verdiept in de gevel waardoor de klant eerst door de eerste laag van de gevel moet stappen. Hierdoor wordt de beweging niet alleen door de bordestrap vertraagd maar ook door gelaagdheid van de gevel.

Eenmaal binnen bevindt de klant zich op het tweede deel van de bordestrap maar nu achter de gevel. Vervolgens stapt de klant op de catwalk. De bordestrap aan de buitenzijde van de gevel zowel als aan de binnenzijde van de gevel, is gematerialiseerd in natuursteen. De catwalk is aan de bovenzijde gematerialiseerd door

hout, wat door het patroon, in de lengterichting is geaccentueerd. Hierdoor wordt de lengte van het pand geaccentueerd en het catwalk-effect gedramatiseerd. Via de catwalk loopt de klant naar de achterzijde van het pand. Indien de klant een afspraak heeft met de ontwerper, neemt de klant de

Entree klant.

Catwalk met links de entree naar de kleedkamer(gedeeltelijk).

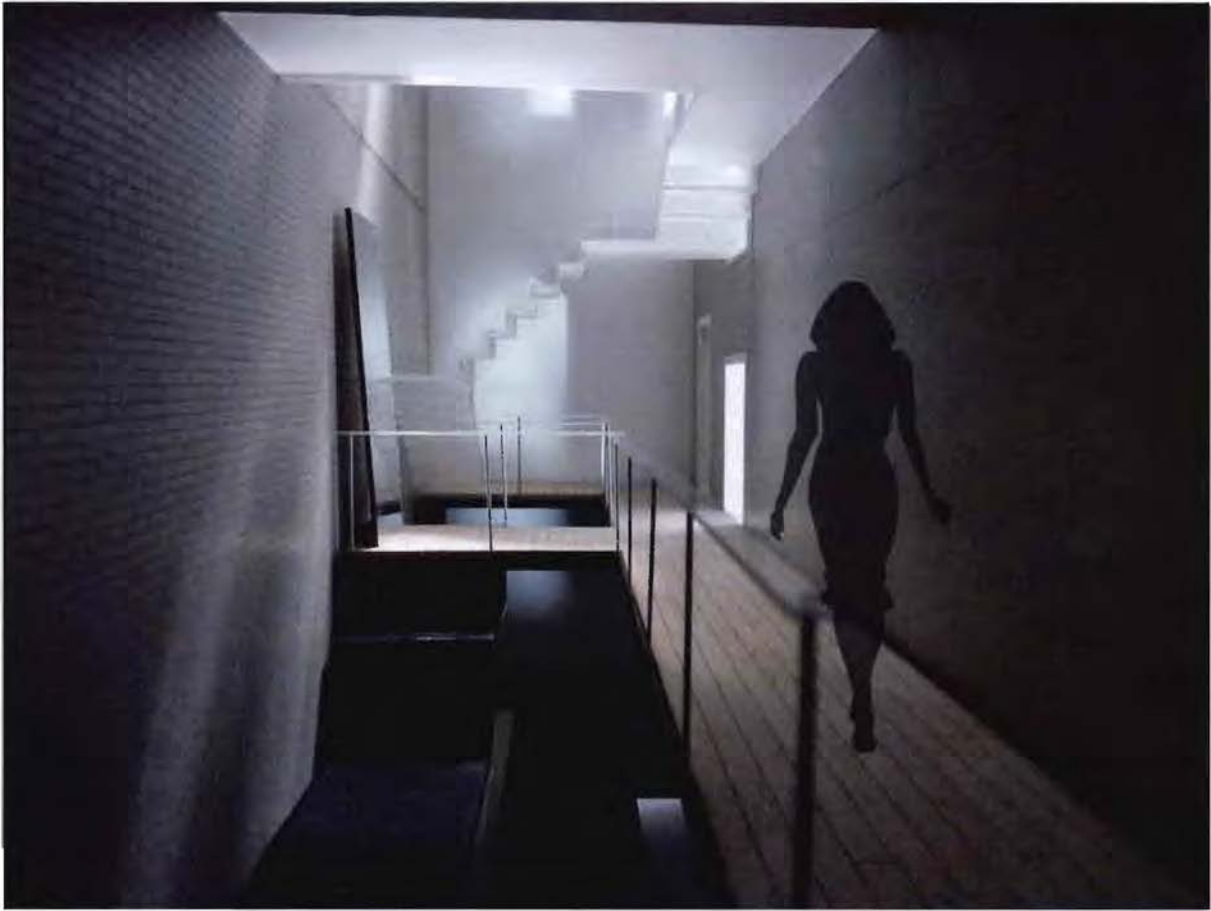
Catwalk met trap richting het atelier van de ontwerper.

Catwalk met spiegel voor de klant.

de ontwerper. Hier zal de klant zijn of haar wensen uitspreken wat betreft een kledingstuk en de ontwerper de opdracht geven om het kledingstuk te vervaardigen. Als de klant het kledingstuk komt passen en op komt halen loopt de

klant via de catwalk naar de achterzijde van het pand. Helemaal achteraan, aan de linkerzijde, bevindt zich een deur naar de kleedruimte. Het personeel betreedt deze ruimte via een aparte ingang. In deze

Overzicht catwalk met lichtval vanuit het atrium.

ruimte trekt de klant zijn of haar gekocht kledingstuk aan en kan het personeel indien nodig het een en ander afspelen. Vervolgens loopt de klant de catwalk weer op om in de spiegel te kijken. Op deze manier is de klant dus onderdeel van de expositie. De afstand van

de kleedkamer naar de spiegel is bewust kort gehouden zodat er geen geforceerde situatie gecreëerd wordt. Doordat de klant boven de expositie loopt en er zelf onderdeel van is, wordt de klant een erg exclusieve ervaring meegegeven.

Dress to Impress

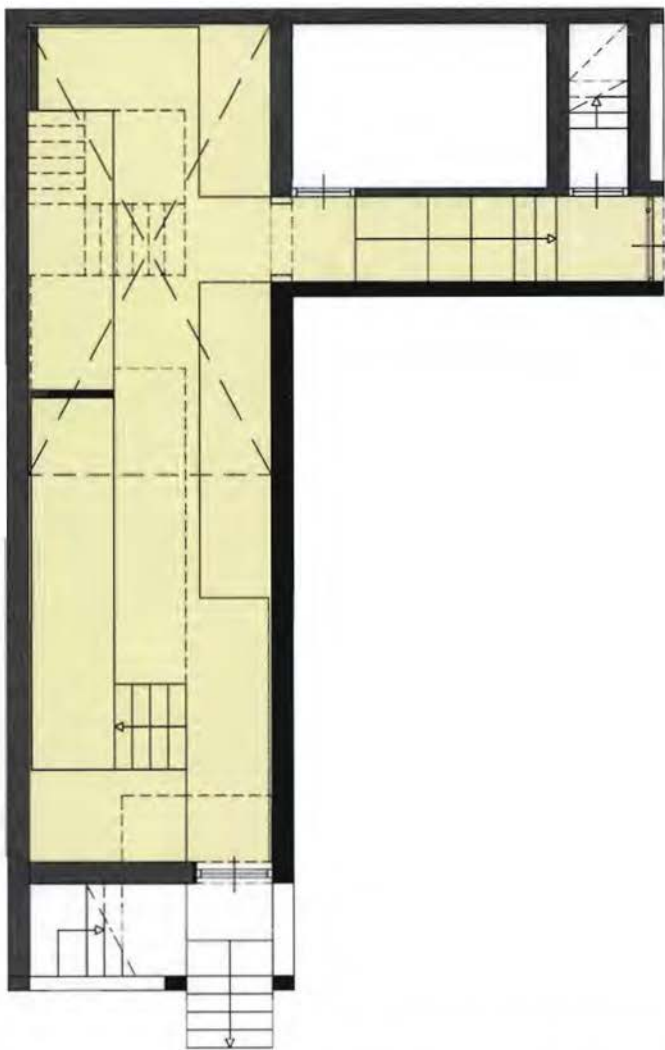

 Ruimtes ontwerper/bewoner
 Routing ontwerper

Rechter pagina:
Plattegrond souterrain Keizersgracht/souterrain Huidenstraat
1 : 100
 2 m

B e z o e k e r

De bezoeker die de collectie van de ontwerper komt bekijken heeft de mogelijkheid om op twee manier het pand te betreden. De route van de bezoeker creëert de verbinding tussen hoofd- en bijgracht. Via de Keizersgracht komt de bezoeker de expositie via de trap die direct naar het souterein leidt. Deze routing wordt ingezet vóór

de gevel en loopt vervolgens onder. Hierdoor is deze drempel vrij snel. De entree aan de bijgracht is een entree die een gevoel van verlangen opwekt. De statige omlijsting verzorgt een zichtlijn naar de expositie aan de hoofdgracht. De catwalk loopt door deze zichtlijn heen. Hierdoor zien bezoekers vanaf de Huidenstraat de mode

van de ontwerper zo nu en dan voorbij komen. Het zichtveld op deze catwalk is bewust laag gehouden zodat de bezoeker vanaf de Huidenstraat slechts en alleen het kledingstuk ziet en niet de persoon die het draagt. Eenmaal binnen loopt de bezoeker onder de catwalk door. Expositie wordt vorm gegeven door een

Binnenzijde entree bezoeker aan de Keizersgracht.

Entree bezoeker aan de Huidenstraat.

Ruimte expositie met achterin een 'koopjeshoek' en pasruimte voor de bezoekers.

Uitzicht op de catwalk met zitplaatsen indien er een show is.

meubel. Het meubel komt een klein stukje los van de wand waardoor het een opzichzelfstaand en verbindend element tegelijk wordt. Ook staat het meubel letterlijk op de vloer waardoor er een klein hoogteverschil is tussen de betonnen vloer en het meubel zelf. Hierdoor wordt de route van de expositie en de ruimte

voor de tentoon te stellen mode gedefinieerd. De catwalk is tevens onderdeel van dit meubel. Het meubel bestaat uit twee materialen waardoor het uit twee op elkaar geplaatsten lagen bestaat. De klant maakt gebruik van het ene materiaal en de bezoeker van het andere. Hierdoor worden de verschillende sequenties

gedefinieerd. De sequentie van de klant is gematerialiseerd in houten planken. De sequentie van de bezoeker bestaat uit gespannen stof. Deze stof is vervangbaar zodat de ontwerper de expositie aan kan passen aan de tentoongestelde collectie. De expositie wordt ingesloten door een muur van grijs beton en een

Ruimte expositie met achterin de entree vanuit de Keizersgracht en links de entree naar de Huidenstraat. Het meubel is aan één zijde bespannen met stof die verwisselbaar is.

muur van grijze baksteen. De bovenzijde van de cataalk heeft een natuurlijke kleur hout. Door het gebruik van de neutrale kleuren van de materialen bekend het pand geen kleur. Doordat de stof van de catwalk vervangbaar is, kan de ontwerper zelf de kleur van zijn pand bepalen. Aan de linkerhand van de bezoeker die

via de Keizersgracht binnen komt bevindt zich een glazen trapje. Dit trapje leidt naar een deel van het meubel waar bezoekers kunnen zitten om een modeshow te bekijken. Als er geen show is dan kan deze ruimte gebruikt worden om etalagepoppen tentoon te stellen. Achterin het pand is een 'koopjeshoekje' gecreëerd met

een pashokje. Hier kan de oude collectie verkocht worden. Omdat de mode een grote mate van exclusiviteit omvat is hier maar een kleine ruimte voor nodig.

G e v e l s

Aanzicht gevels Keizersgracht en Huidenstraat.

1 : 200

4 m

De gevel aan de Keizersgracht bestaat uit witte beton met een grijze betonnen band en houten, wit geverfde, kozijnen. De opbouw is zoals het traditionele Amsterdamse grachtenpand. Het bestaat uit een verhoogde plint met verdiepingen. De gevel wordt beëindigd door een lijst. Het ontwerp van de gevel is in een herinterpretatie van de

oorspronkelijke architectuur van de gevels. Het hoofdvlak van de gevel past zich in kleur en vorm aan de buurpanden aan. De lijst past zich in hoogte, aan de andere lijstgevels binnen de reeks aan. De plint is verder naar achter geplaatst waardoor er een grote mate van gelaagdheid in de gevel ontstaat. De grijze betonnen band is als

ornament toegepast. Dit ornament beëindigt de plint en vormt de lijst. Ook omkadert het ornament de entree van de expositie. De architectuur van de plint aan de hoofdgracht en de hiermee samenhangende sequentie geven een duidelijke betekenis aan de plint. De klant en de ontwerper die de ingang op de bordesstrap

Gevel aan Huidenstraat.

delen en de trap die naar het souterrain leidt, bepalen tevens de hiërarchie. Deze hiërarchie is in het onderzoek in de laatste situatie van de Keizersgracht geheel verdwenen. De architectuur van de gevel heeft in dit ontwerp dus weer betekenis gekregen. De architectuur van de gevel aan de Huidenstraat zet de ontwikkeling

van het onderzochte pand aan de bijgracht weer door. De plint is een gesloten geheel geworden zoals bij koetshuizen het geval was. Ook hier is de ornamentiek vormgegeven door een betonnen band over de gevel. Het gevelvlak past zich aan de omliggende panden aan. Dit hoofdvak bestaat uit de grijze baksteen die ook aan

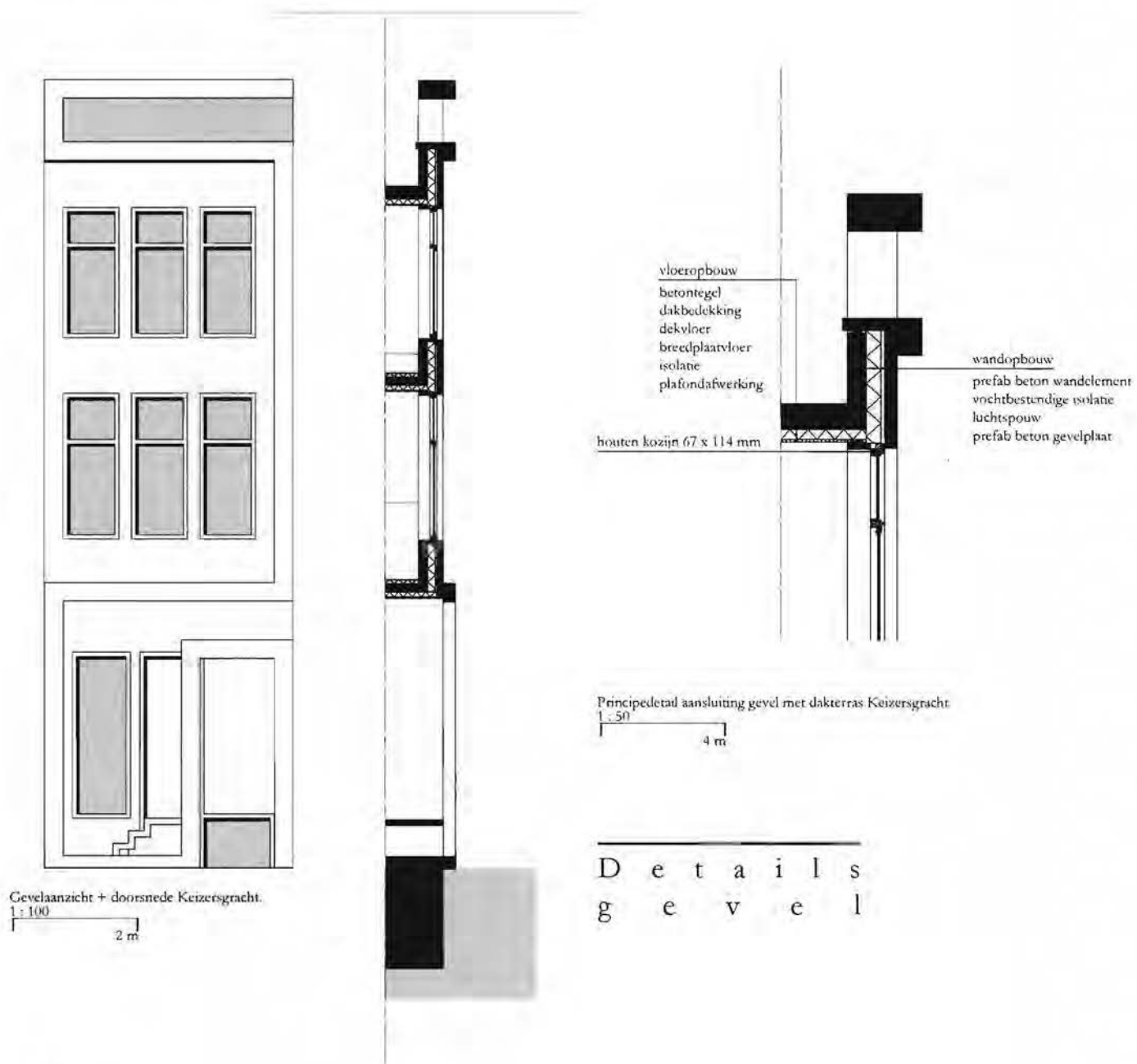
de binnenzijde van het pand is toegepast. De beëindiging van de gevel is door het toepassen van een puntdak ingetogen. De grote glazen taatsdeur aan de linkerzijde van de gevel maakt een verbinding met de straat. Het refereert naar de beweging die het openstaan van de deuren van de koetshuizen creëren. De sequentie van de

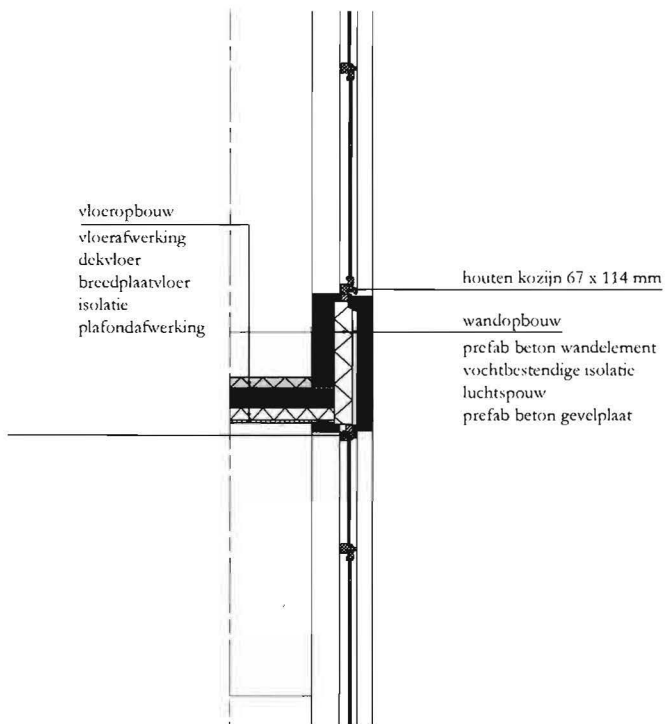
Huidenstraat begint pas achter het gevelvlak. De trap die zich hierachter bevindt is een langzame trap die de drempel om naar binnen te gaan wat verzwaard. De combinatie van deze trap en de zichtlijn op de catwalk versterken het verlangen dat gecreëerd wordt. De betonnen gevel aan de binnenzijde van het pand gaat een

Atrium met links de betonnen
gevel aan binnenzijde pand.

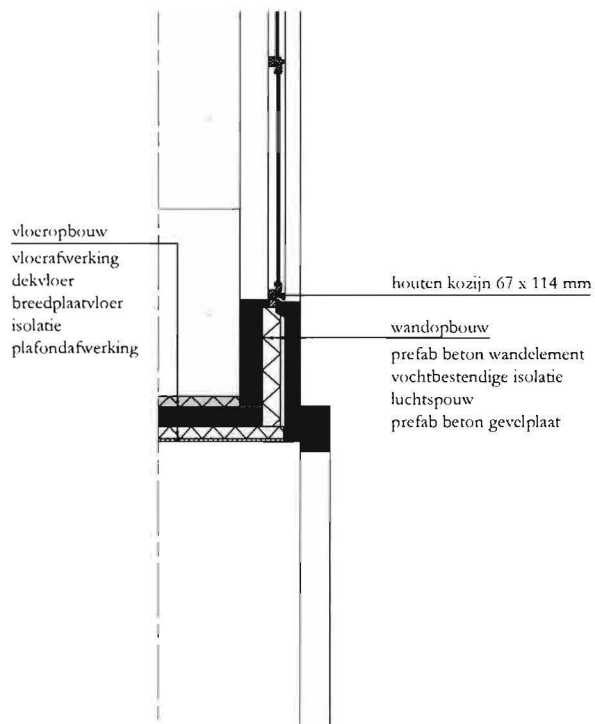
analogie aan met de hoekpanden in de Amsterdamse Grachtengordel. De zijgevel is aan de bijgracht vaak gesloten zodat het pand gericht is op de representatieve hoofdgracht. In dit ontwerp zorgt de geslotenheid van deze gevel ervoor dat de aandacht gericht wordt op de expositie.

Principedetail aansluiting gevel met verdiepingvloer Keizersgracht.

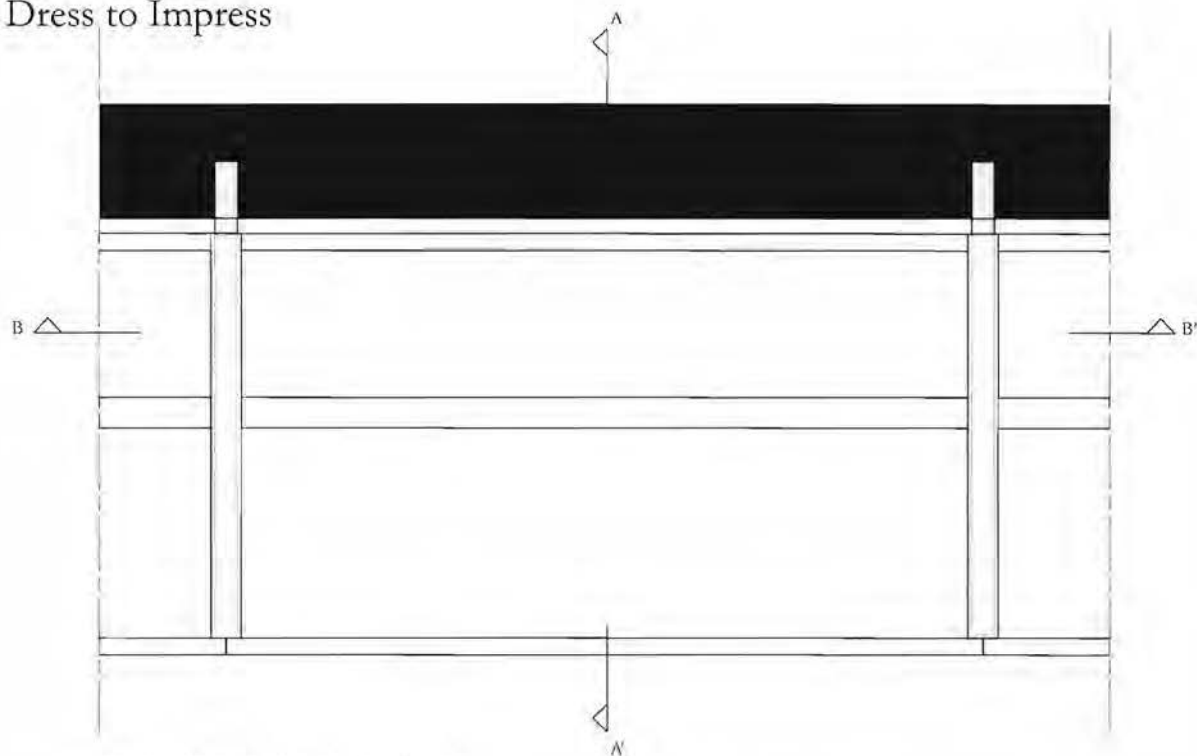
1 : 50
4 m

Principedetail aansluiting gevel met overstek plint Keizersgracht.

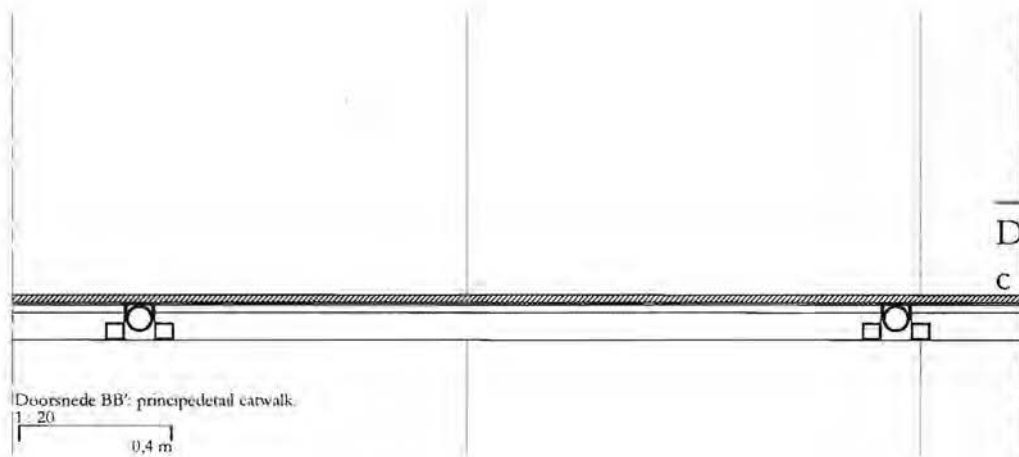
1 : 50
4 m

Dress to Impress

Principedetail constructie catwalk aan binnengevel.

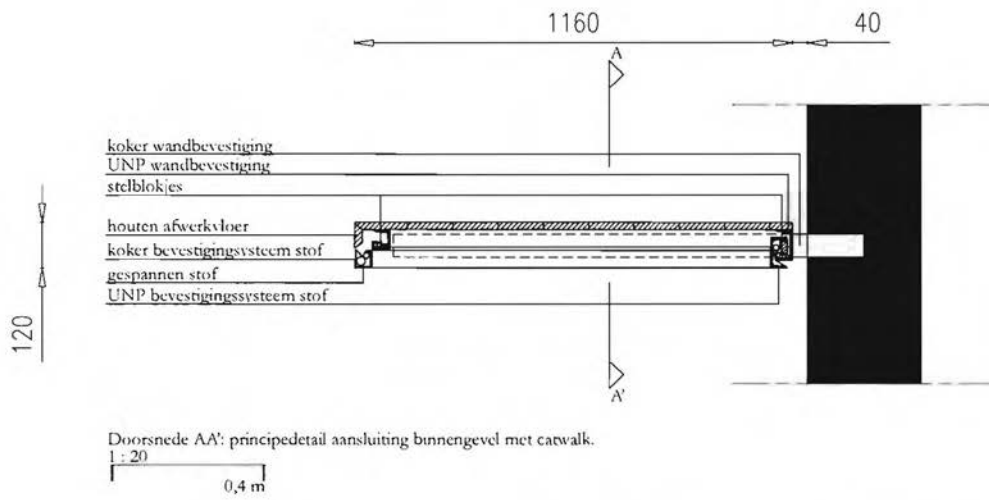
1 : 20
0,4 m

Doorsnede BB': principedetail catwalk.

1 : 20
0,4 m

D e t a i l s
c a t w a l k

De carwalk bestaande uit twee verschillende lagen: hout en stof.

Reflectie ontwerp

In de inleiding is uiteengezet dat de degeneratie aan de hoofdgracht ten opzichte van de modificatie aan de bijgracht de inspiratie heeft geleverd om een ontwerp te maken waarin de hoofdgracht dezelfde vervolgstap zal zetten als dat de bijgracht reeds gedaan heeft. Deze stap zou ervoor zorgen dat de architectuur weer betekenis krijgt en weer representatief zal worden voor het functioneel gebruik.

In het ontwerp zijn de gebruikers en hun sequenties ingezet om dit doel te bereiken. De gevel aan de Keizersgracht heeft weer betekenis gekregen door een bepaalde mate van gelaagdheid aan te brengen. De klant stapt op een verhoging de gevel binnen waardoor de representatie ook in niveau stijgt. De bordestrap versterkt dit effect. Vervolgens stapt de klant naar binnen en vervolgt zijn weg op de bordestrap om vervolgens de catwalk op te stappen. Dit brengt een langzaam stijgende beweging tot stand. De architectonische vorm van deze drempel regisseert de choreografie van de klant. Hetzelfde fenomeen vindt plaats bij de sequentie van de bezoeker. Aan de Keizersgracht is een snelle drempel gecreëerd die in de gelaagdheid van de drempel verdwijnt. Aan de Huidenstraat is een langzame en onderzoekende drempel ontworpen die nieuwsgierigheid en verlangen opwekt. Deze drempels zijn allen representatief voor de aard van de gebruiker en het doel van de gebruiker.

Aan de binnenzijde van het pand gaat iedere gebruiker zijn eigen weg en zijn er momenten van interactie. In het atrium van het pand komen alle gebruikers bij elkaar waardoor de afzonderlijke wegen die de gebruikers afleggen des te sterker en helderder worden. De interactie tussen de gebruikers is zo vormgegeven dat de ene gebruiker geen hinder ondervindt van de andere gebruiker. De architectonische elementen registreren de gebruiker waardoor deze elementen een waardevolle betekenis krijgen. Door middel van de elementen is er een duidelijke hiërarchie te ontdekken die de aard en het doel van elke gebruiker onderstreept en accepteert.

Samenvatting

In het kader van het afstudeeronderzoek van het NAAST atelier is een gezamenlijk onderzoek uitgevoerd naar de analogie van de architectuurgrammatica. De veronderstelling dat een gebouw iets naast zichzelf nodig heeft - hetzij concreet, hetzij denkbeeldig - om voorstelbaar te worden, is de aanleiding geweest om dit onderzoek te starten.

Het heeft geresulteerd in een encyclopedie, waarin een scala aan case-study's, gecategoriseerd zijn op een aantal thema's. In het eerste deel van dit schrijven is één van deze case-study's opgenomen. De achtergrondinformatie die aan deze case-study ten grondslag ligt en de case-study zelf, hebben de aanleiding geleverd om een vervolgonderzoek te starten.

Het vervolgonderzoek stelt de vraag hoe de relatie tussen wonen en werken van invloed is geweest op de architectuur van de Amsterdamse Grachtengordel? Om deze vraag te kunnen beantwoorden is er onderzoek gedaan naar de analogie van een pand aan één van de hoofdgrachten, de Keizersgracht, en een pand aan één van de bijgrachten/radiaalstraten, de Huidenstraat. De uitkomst van dit onderzoek is dat de functionele ontwikkeling aan de hoofdgracht uiteindelijk een degeneratie van de architectuur ten gevolge heeft gehad. Aan de bijgracht is de functionele ontwikkeling uiteindelijk een stap dichterbij de oorspronkelijke situatie gekomen, waardoor er een modificatie van de architectuur is opgetreden. Dit ondanks dat de interpretatie van de functionele kern gewijzigd is.

De degeneratie aan de hoofdgracht ten opzichte van de modificatie aan de bijgracht heeft vervolgens de inspiratie geleverd voor een ontwerp, waarin de hoofdgracht dezelfde vervolgstap zal zetten als dat de bijgracht

reeds gedaan heeft. Deze stap zal er voor zorgen dat de architectuur weer betekenis krijgt en weer representatief zal worden voor het functioneel gebruik.

Om beide analyses en de vergelijkende analyse toe te kunnen passen in een ontwerp, is er een pand gekozen dat zowel de hoofdgracht als de bijgracht beslaat. Dit heeft geresulteerd in een L-vormig kavel gesitueerd aan de Keizersgracht en aan de Huidenstraat. De locatie bevindt zich in de modewijk van Amsterdam: de 9 Straatjes van Amsterdam.

De opgave voor het ontwerp komt dan ook voort uit de locatie: het ontwerpen van een modehuis in de Amsterdamse Grachtengordel.

Vanuit het onderzoek is gebleken dat een waardevolle betekenis van de architectuur sterk samenhangt met het functioneel gebruik en de representativiteit van dit gebruik. Daarom staan de verschillende gebruikers centraal in dit ontwerp. Parallel aan dit gebruik staat de sequentie die de ervaring van de gebruiker bepaald. De sequentie kan worden uitgedrukt in een aaneenschakeling van verschillende drempels.

De verschillende gebruikers in het ontwerp zijn de modeontwerper/bewoner, het personeel, de klant en de bezoeker. Alle gebruikers hebben een verschillend doel en een verschillende aard en daarmee een verschillende ervaring en sequentie.

De manier waarop de verschillende sequenties op elkaar reageren zorgt voor een bepaalde interactie tussen de gebruikers.

In het ontwerp registreren de verschillende architectonische elementen de gebruikers, waardoor de elementen weer een waardevolle en representatieve betekenis krijgen.

Literatuur

Noten:

¹ Abrahamse, Jaap Everet, De Grote Uitleg van Amsterdam, Bussum 2011

² Spies, Paul e.a., Het Grachtenboek, Den Haag 1991

³⁺⁴ tekst gebaseerd op: Meischke R. e.a., Huizen in Nederland, Amsterdam, Zwolle 1995

Boeken:

Abrahamse, Jaap Everet, De Grote Uitleg van Amsterdam, Bussum 2011

Spies, Paul e.a., Het Grachtenboek, Den Haag 1991

Meischke R. e.a., Huizen in Nederland, Amsterdam, Zwolle 1995

Killiam, Tim e.a., Amsterdamse Grachtengids, vierde editie, Amsterdam 2006

Mak, Geert, Een kleine geschiedenis van Amsterdam, vijfendertigste editie, Amsterdam 2009

Overig:

Kleut, Arjan van de, Afstudeerverslag en autocadtekeningen, Hogeschool van Amsterdam 2010

Archief Vereniging Hendrick de Keyser, Onderlegger tekeningen, Amsterdam

Stadsarchief Amsterdam, onderlegger tekeningen, Amsterdam